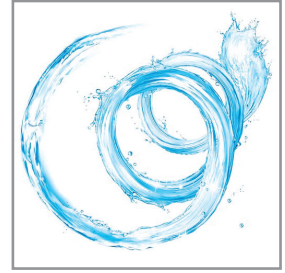
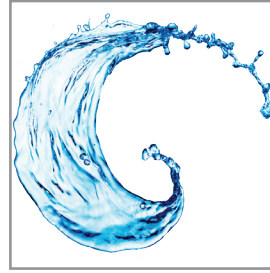
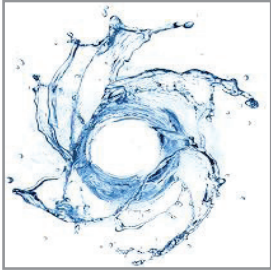

Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите

изготвен во рамките на проектот

**„Граѓаните активен партнер во реформите на
политиките за вода“**

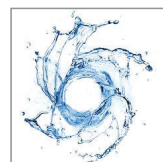
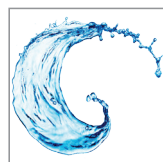
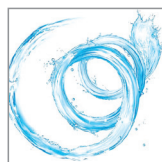

Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите

изготвен во рамките на проектот

„Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

Документ: „Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“ во рамки на

Проект: „Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

СПРОВЕДУВАЧ: ФЛОРОЗОН – ЦЕНТАР ЗА ЕКОЛОШКА ДЕМОКРАТИЈА

ПАРТНЕР: ОРГАНИЗАЦИЈА НА ПОТРОШУВАЧИТЕ НА МАКЕДОНИЈА

ДОНАТОР: Секторот за централно финансирање и склучување договори (ЦФЦД) во рамките на Министерството за финансии на Република Македонија како дел од програмата за: “Зајакнета вклученост на граѓанското општество во реформите на патот кон ЕУ интеграциите” (Europe Aid/138660/ID/ACT/MK)

Издавач: ЦЕНТАР ЗА ЕКОЛОШКА ДЕМОКРАТИЈА ФЛОРОЗОН СКОПЈЕ

Графички дизајн и печат: ГРАФИК МАК ПРИНТ

По договор бр: 0307-23/12.03.2018

Изработувач на извештајот:

м-р Олгица Мицевска, дипл. инж. по биологија

Игор Кукуловски, дипл. инж. по ЗЖС

Љубомир Петковски, дипл. инж. по ЗЖС

Одобрил:

Кирил Ристовски, претседател на ЦЕД Флорозон

Изготвил за потребите на проектот:

Консултантско Друштво Енвиرو Ресурси ДОО Скопје

Тираж: 250 примероци

Скопје, март 2018 година

Оваа публикација е изготвена со поддршка на Европската Унија. Содржината, ставовите и мислењата се единствена одговорност на авторите и на никој начин не може да се смета дека ги одразува ставовите на Европската Унија.

СОДРЖИНА:

ВОВЕД	5
1. ПРЕГЛЕД НА ПРАВОТО НА ЕУ ВО ОБЛАСТА НА ВОДИТЕ.....	7
1.1. Општи податоци за правото на ЕУ од областа на водите	8
1.2. Рамковна директива за води.....	8
1.3. Директива за вода наменета за консумирање од страна на човекот	12
1.4. Директива за управување со квалитетот на водата за капење.....	13
1.5. Директива за урбани отпадни води	14
1.6. Директива за процена и управување со ризикот од поплави.....	15
1.7. Директиви за заштита на подземните води од загадување.....	15
1.8. Директива за загадување предизвикано од одредени опасни супстанции кои се испуштаат во водната средина	16
1.9. Останата ЕУ регулатива од областа на животната средина значајни за управување со водите.....	16
1.10. Степен на транспонираност на ЕУ законодавството за води во националното законодавство за водите	18
2. УПРАВУВАЊЕ СО ВОДИТЕ ВО НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАВСТВО	21
2.1. Статус на водите во Република Македонија	22
2.2. Прописи со кои се уредува управувањето со водите во Република Македонија.....	22
2.3. Закон за животната средина	22
2.4. Закон за водите	24
2.4.1 Планирање на развојот и управувањето со водите.....	25
2.4.2. Користење на водите	27
2.4.3. Заштита на водите.....	29
2.4.3.1. Цели на животната средина.....	29
2.4.3.2. Испуштања во водите	29
2.4.3.3 Заштитни зони	29
2.4.4 Вода наменета за консумирање од страна на човекот.....	30
2.4.5 Закон за безбедност на храна	31
2.4.6 Вода за капење.....	31
2.4.7 Урбани отпадни води.....	32
2.4.8 Зони чувствителни на нитрати	34
2.4.9 Заштита од штетното дејство на водите.....	34
2.4.9.1 Поплави.....	34
2.4.9.2 Заштита од ерозии и уредување на порои.....	35
2.4.10 Мониторинг на водите	35
2.4.11 Систем на информирање за водите.....	35

2.4.12	Водостопански услуги и објекти	36
2.4.13	Водоснабдување	36
2.4.14	Снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води	37
2.4.15	Наводнување и одводнување	38
2.4.16	Водостопанства.....	38
2.4.17	Цени на водни услуги.....	39
3.	РАСПРЕДЕЛБА НА ИНГЕРЕНЦИИТЕ ВО УПРАВУВАЊЕТО СО ВОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНО И ЛОКАЛНО НИВО	41
3.1.	Надлежности на централно ниво во управување со водите	42
3.2.	Надлежности на единиците на локална самоуправа во управувањето со водите	45
4.	ФИНАНСИРАЊЕ НА УПРАВУВАЊЕ СО ВОДИТЕ И ИНВЕСТИЦИИ ВО СЕКТОР ВОДИ.....	47
4.1.	Инвестиции во Секторот води	48
4.2.	Програма за управување со води.....	48
4.3.	Други програми со кои се финансираат активности во секторот води	50
5.	ЗАШТИТАТА НА ПРАВАТА НА ПОТРОШУВАЧИТЕ ВО КРЕИРАЊЕТО НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ВОДИТЕ И УПРАВУВАЊЕТО СО ВОДИТЕ	53
5.1.	Права на потрошувачите	54
5.1.1.	Регулатива за заштита на правата на потрошувачите	55
5.1.2.	Правата на потрошувачите во Законот за комуналните дејности	56
5.1.3.	Потрошувачите во прописите за водите.....	57
5.1.3.1.	Закон за одредување на цената на водните услуги.....	57
6.	ЈАВНОСТА ВО ПРОПИСИТЕ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА	63
6.1.	Јавноста во Законот за животната средина.....	64
6.2.	Јавноста во прописите за водите	65
	ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ.....	69

ВОВЕД

Водата претставува еден од клучните елементи за постигнување одржлив развој на животната средина. Состојбата и квалитетот на водите е од круциелно значење за социо-економскиот развој, заштитата на животната средина, како и за опстанокот и добросостојбата на човештвото. Како незаменлив ограничен ресурс, обновлив е само доколку со истиот соодветно се управува.

Одржливо управување со водните ресурси претставува голем предизвик и доколку со истите се управува ефикасно и урамнотежено, водата може да има клучна улога во обезбедување на социјална добросостојба, економски просперитет, како и здрави екосистеми.

Управувањето со „водниот биланс“ е основата на политиката за ефективно управување со водите. Се поголемата неурамнотеженост меѓу понудата и побарувачката на вода во многу делови од Европа, како и во Македонија, достапноста на водата и недостигот од вода постепено прераснаа во главни точки при креирањето на политики за вода на национално ниво и на ниво на ЕУ. Промените во достапноста на водата може негативно да влијаат врз екосистемите и врз неколку социо-економски сектори, вклучително црпење на вода за пиење, земјоделство, индустрија, производство на електрична енергија и пловидба. Една од основните обврски од политиката на ЕУ за води е да се врши јасно идентификување и мерење на ризиците од недостиг на вода.

Водните ресурси во Македонија се користат за повеќе намени, односно за активности кои што подразбираат акумулирање, зафаќање, апстракција за:

- потрошувачка од страна на луѓето за повеќе цели, како: наводнување, индустриски и технолошки потреби, економски потреби и др.;
- производство на електрична енергија;
- одгледување на риби, превоз, пловење;
- спорт, рекреација, капење, туризам и други цели.

Во анализата главен акцент ќе биде поставен на користењето на водата и достапноста на водата за потрошувачите – граѓанскиот сектор, како и нивната инволвираност во креирањето на политики за управување со вода и политиката за формулација на цените за водните услуги.

Извештајот содржи анализа на постоечката национална регулатива во областа на управување со водата, како и ЕУ регулативата. Прикажан е степенот на имплементација на националното законодавство и состојбата со транспонирање на ЕУ регулативите.

Исто така, анализата се осврнува и на пристапот на јавноста до информациите од областа на животната средина, конкретно водите и начинот на нејзиното учество во донесување на одлуки за управување со водите.

Идентификувани се одговорните органи на национално и локално ниво, клучните органи во управувањето со водите и нивните одговорности согласно националното законодавство.

Направен е осврт и на финансирањето на управувањето со водите односно изворите на финансирање пропишани во националното законодавство.

На крај се дадени заклучоци и препораки од аспект на учеството на јавноста во целиот процес на управувањето со водите, како и правата и обврските на крајните корисници на услугите во конкретниот случај водни услуги.

Листа на кратенки

ЕУ	Европска Унија
ЕК	Европска Комисија
ЗЧ	Земји членки
РДВ	Рамковна Директива за води
НСВ	Национална Стратегија за водите
ВО	Водостопанска основа
ПУРС	Планови за управување со речен слив
НПАА	Националната Програма на усвојување на правото на Европската унија
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МТВ	Министерство за транспорт и врски
МЗ	Министерство за здравство
АХВ	Агенција за храна и ветеринарство
ВРМ	Влада на Република Македонија
ЕЛС	Единици на локална самоуправа
ЦЈЗ	Центри за јавно здравје
ЈПВ	Јавно претпријатие за водоснабдување
ИЈЗ	Институт за јавно здравје
ЗВ	Закон за водите
ЗЖС	Закон за животната средина
ЗЗП	Закон за заштита на потрошувачите
ЗКД	Закон за комуналните дејности
ОПМ	Организација на потрошувачи на Македонија

Проект “Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

“Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“

1 ПРЕГЛЕД НА ПРАВОТО НА ЕУ ВО ОБЛАСТА НА ВОДИТЕ

1.1 Општи податоци за правото на ЕУ од областа на водите

Областа на животната средина е едно од најкомплексните подрачје во Европската унија кое е регулирано со голем број правни акти, со кои се регулирани медиумите и областите на животната средина. Како дел од областа на животната средина односно како медиум на животната средина подрачјето на водите е регулирано со голем број правни акти кои уредуваат различни аспекти од водите.

Главни правни акти на ЕУ со кои се уредува управувањето со водите се :

- Рамковната директива за води 2000/60/ЕС;
- Директивата на Советот 91/271/ЕЕЦ за третман на урбани отпадни води;
- Директива на Советот 98/83/ЕЦ за квалитет на водата за пиење;
- Директива на Советот 2006/7/ЕЦ за квалитет на водата за капење;
- Директива 2007/60/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за процена и управување со ризикот од поплави;
- Директивата 2006/11/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за загадување предизвикано од одредени опасни супстанции кои се испуштаат во водена средина и
- Директивата на Советот 2006/118/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за заштита на подземните води од загадување и нарушување на квалитетот.

Покрај специфичните правни акти со кои се регулира управувањето со водите, мора да се напомене дека управувањето со водите е уредено и со други правни акти кои меѓусебно се дополнуваат, а со кои се уредуваат другите области од животната средина. Истите ќе бидат анализирани подолу во анализата¹.

Во ова поглавје ќе бидат презентирани правните акти во ЕУ со кои се уредува управувањето со водите. Повеќе внимание се посветува на оние правни акти со кои директно се уредуваат одредени прашања кои директно ја засегаат јавноста односно правни акти од кои произлегуваат права и обврски за главните учесници во управувањето со водите како што се актите со кои се уредува интегрираното управување со водите (РДВ), водата наменета за консумирање од страна на човекот, водите за капење, урбаните отпадни води и процената и заштитата од поплави.

1.2. Рамковна директива за води

Главен правен акт на Европска унија кој ја регулира областа на водите е Рамковната директива за води 2000/60/ЕС (РДВ). РДВ ги воспоставува главните цели и насоки на политиката за управување со водите со кои се воспоставува интегрирано управување со водите во ЕУ како и се потенцира потребата од натамошно интегрирање на заштитата и на одржливото управување со водата и во другите политики од областа на енергијата, сообраќајот, земјоделството, рибниците, регионалната политика и туризмот. Со Директивата особено се промовира соработката и заедничкото дејство на ниво на Заедницата, и на локално ниво, како и степенот на информирање, консултирање и вклучување на јавноста, вклучувајќи ги и корисниците.

Воспоставувањето на интегрирано управување со водите во рамките на Европската унија е со цел да:

- се спречи натамошно уништување, да се заштити и да се подобри состојбата на водните екосистеми, како и на копнените екосистеми и на мочуриштата коишто зависат непосредно од водните екосистеми, во однос на нивните потреби од вода;
- се промовира одржливо користење на водата, засновано врз долгорочната заштита на расположивите водни ресурси;
- се преземат мерки за засилена заштита и подобрување на водната средина, меѓу другото, и преку посебни мерки за прогресивно намалување или за постепено исклучување на испуштањата, емисиите и губитоците на приоритетните супстанции и

¹ Анализирани во истото поглавје точка 1.9 - Останата ЕУ регулатива од областа на животната средина значајни за управување со водите

-
- се придонесе кон ублажување на ефектите од поплави и од суши, со што ќе придонесе кон: обезбедување на задоволително снабдување со вода со добар квалитет и одржливо, урамнотезено и справедливо користење на водата.

Главни обврски кои земјите членки (ЗЧ) треба да ги преземат, а со кои треба да се овозможи спроведување на зацртаните цели од Директивата, се следните:

- определување на поединечни речни сливови во рамките на нивната државна територија и притоа за секој реон на речен слив да обезбедат соодветна административна поставеност и определување на надлежен орган за примена на правилата од Директивата;
- за секој реон на речен слив или за делот од реонот на меѓународен речен слив на нивна територија, да подготват анализата на неговите својства, на влијанието на човековата дејност врз состојбата на водите и економска анализа за користењето на водата кои ќе бидат направени согласно технички спецификации;²
- да подготват План за управување со секој реон на речен слив што во целост се наоѓа на нивната територија;
- да поттикнуваат активно вклучување на сите заинтересирани страни во спроведувањето на Директивата, особено во изготвувањето, ревизијата и ажурирањето на ПУРС. Особено е значајна обврската за објавување на ПУРС за секој реон на речен слив и истите да се стават на увид на јавноста, вклучувајќи ги и корисниците, заради добивање на коментари;
- во рамките на секој реон на речен слив ги определуваат сите водни тела што се користат за експлоатација на водата наменета за потрошувачка од страна на човекот што обезбедуваат во просек повеќе од 10 м³ дневно или опслужуваат повеќе од 50 лица, и оние водни тела кои во иднина треба да се користат за таа цел. Ја обезбедуваат неопходната заштита на идентификуваните водни тела, со цел да се избегне намалувањето на нивниот квалитет, за да се намали нивото на третманот за прочистување потребен за обезбедување на вода за пиење. ЗЧ можат да воспостават заштитни зони за тие водни тела;
- да состават програми за следење на состојбата на водите, со цел да воспостават кохерентен и сеопфатен преглед на состојбата на водите во рамките на секој еден реон на речен слив и
- се обврзуваат за секој реон на речен слив или за дел од реонот на меѓународен речен слив што се наоѓа нивна територија, да подготват Програма на мерки во која ќе се вклучат „основни“ мерки кои се минималните барања што треба да се почитуваат и „дополнителни“ мерки коишто се проектирани и се реализираат како дополнување на основните мерки.

Примероците од ПУРС и сите последователни ажурирања на плановите се доставуваат до Европската Комисија (ЕК) и до сите други засегнати ЗЧ, во рок од три месеци по нивното објавување.

ЗЧ имаат обврска поднесат резимиран извештаи за анализите за економското влијание и програмите за следење во рок од три месеци по нивно завршување.

Во рок од три години по објавувањето на секој ПУРС или негово ажурирање, ЗЧ се должни во меѓувреме да поднесат извештај во кој ќе се опише напредокот во однос на спроведувањето на Програмата на мерки.

ЗЧ ќе воспостават регистар или регистри на сите подрачја што се наоѓаат во рамките на секој од реоните на речните сливови коишто се означени како подрачја што бараат посебна заштита.

ЕК согласно одредбите на Директивата има обврска да објави:

- извештај за спроведувањето на Директивата најдоцна 12 години по нејзиното стапување во сила во кој ќе бидат вклучени следните документи: ревизија на напредокот за спроведувањето на Директивата, ревизија на состојбата на површинските и на подземните води во Унијата, преглед на ПУРС, вклучително и предлозите за подобрување на идните планови, резиме на сите предлози, контролни мерки и стратегии.
- извештај за напредокот при спроведувањето, заснован врз резимираните извештаи што ЗЧ како и меѓувремен извештај во кој се опишува напредокот во спроведувањето, заснован врз меѓувремените извештаи на ЗЧ согласно роковите дефинирани во Директивата.

² дадени во Прилозите II и III од РДВ

-
- согласно со циклусот на поднесување извештаи, да организира конференција на заинтересираните страни за водната политика на Унијата од секоја од ЗЧ, на која ќе се разгледуваат извештаите на Комисијата како ЗЧ да ги споделат своите искуства. Особено се истакнува дека меѓу учесниците треба да се вклучат претставници на надлежните органи, претставници на Европскиот парламент, на невладините организации, социјалните и економските партнери, потрошувачките тела, академските граѓани и другите експерти.

При исполнување на целите на РДВ, ЗЧ водат сметка за принципот „покривање на трошоците за водните услуги“, вклучувајќи ги трошоците за животна средина и за ресурсот, согласно извршена економската анализа³ и за принципот „загадувачот плаќа“.

ЗЧ треба да обезбедат дека политиката за цена на водните услуги соодветно ќе ги поттикне корисниците ефикасно да го користат водниот ресурс со што ќе придонесат кон исполнување на целите на животната средина и ќе се обезбеди соодветен придонес од различните употреби на водата (поделени најмалку на индустрија, домаќинства и земјоделство), за покривање на трошоците за услугите за вода согласно принципот „загадувачот плаќа“ и притоа можат да се земат во предвид социјалните, еколошките и економските ефекти од обновувањето, како и географските и климатските услови на регионот или погодените региони. Не се смета за прекршување на Директива ако ЗЧ одлучат во согласност со воспоставените практики да не ги применуваат во целост одредбите (член 9 став 1 втората реченица), притоа пријавувајќи ги причините за нецелосната примена на одредбите во плановите за управување со речните сливови.

Принципот на покривање на трошоците се применува заради обезбедување доволно финансирање на активноста, или да се намали потребата од субвенционирање. Од таа перспектива, враќањето на трошоците е прашање на економска (или финансиска) одржливост и еднаквост. Во многу случаи, кога се мери количината на услугата, се обезбедува поттик со трошокот за наплата да се изврши промена на потрошувачката која се одразува и во наплатата. За услугите за вода, ова не е секогаш случај, но постојат многу случаи кога услугите за водоснабдување и услугите за отпадни води се платени со користење на принцип на норми (т.е. претпоставена просечна потрошувачка). Во такви случаи кога потрошувачот плаќа врз основа на норма и неговата вистинска потрошувачка не влијае на плаќањето, тогаш не постои поттик да се оптимизира употребата на вода. Важно е да се нагласи дека покривањето на трошоците и стимулативни цени се два различни концепти. Кога станува збор за покривање на трошокот за услуга, имплицитно се претпоставува дека трошокот за покривање исто така создава поттик за рационално користење на услугата. Меѓутоа, покривање на трошокот сам по себе не го поддржува постигнувањето на целите на РДВ. Во случај на волуметриска цена на водата (на пример, кога потрошувачката на вода се мери) целосната наплата на трошоците ќе значи поголем поттик.

Концептот на принципот „загадувачот плаќа“ се заснова на идејата дека плаќањето зависи од предизвиканиот степен на загадување. Додека цените на водата кои обезбедуваат покривање на трошокот би можеле да бидат независни од вистинскиот износ на искористената вода или од товарот на испуштено загадување. Начелото “загадувачот плаќа” подразбира дека плаќањето треба да биде поврзано со фактичката употреба на водата, или загадување на водите настаното од испуштање во водите или дека постои придонес од сите корисници во однос на потрошувачката или загадувањето. Принципот „загадувачот плаќа“ е клучен елемент од РДВ⁴, бидејќи покривањето на трошокот треба да се одвива особено во согласност со овој принцип и треба да се обезбеди соодветен придонес од различната употреба на водите земајќи го во предвид принципот „загадувачот плаќа“. Постојат голем број на нерешени прашања во врска со тоа како овој принцип се применува во пракса особено во однос на:

- идентификација на “загадувачот” и “жртва” како и можноста да се воспостави (директно) причинско-последична врска помеѓу активностите на “загадувачот” и штетата што ја претрпела “жртвата”.

Ова бара детален увид во вклучените механизми кои “го преведуваат” конкретното дејство (на пример, ослободување на количина на загадувач X во одреденото водно тело) во специфична штета (на пример, намалување или оштетување на специфичната популација на риби). Ова во голема мера се совпаѓа со согледувањата потребни за пресметување на трошоците за животната средина и ресурсите, но постојат

³ Согласно Прилог 3 од РДВ

⁴ Член 9 од РДВ

дополнителни предизвици во врска со, на пример, придонесот на секој загадувач во вкупната штета. Ова особено е значајно во случај за дифузно загадување. Овие проблематични прашања кои произлегуваат од примената на принципот „загадувачот плаќа“ не се ограничени на РДВ, тие се релевантни за сите области на политиката за заштита на животната средина. Потребни се специфични истражувања за примената на принципот „загадувачот плаќа“ во политиката за вода за да се добие увид во конкретните предизвици што произлегуваат од оваа област.

Можно е да се обезбеди целосно покривање на повратот на трошоците на начин кој не обезбедува поттик за ефикасно користење на ресурсот и затоа нема влијание врз, на пример, зачувување на водата. Исто така можно е да се направат поттикнувања/стимулации без да се постигне покривање на трошоците. Поттикнувањата бараат цената да е поврзана со параметар со кој се сака да се влијае. Цените одредени врз основа на волуменот на водите определен согласно измерена потрошувачка се неопходни за воведување поттик за заштеда на вода. Затоа предуслов за секоја шема за поттикнување на цените е дека потрошувачката на вода се измерени или се мери на еден или друг начин.

Генерално, може да се заклучи дека поттикнувачките цени директно влијаат на постигнување на целите на РДВ, преку обезбедување на поттикнување односно стимулирање на ефикасно користење на водите. Но како и да е примената на принципот за „покривање на трошоците“ и принципот на „загадувачот плаќа“ ќе придонесат кон остварување на целите на РДВ со обезбедување дека оние кои предизвикуваат трошоци (вклучувајќи ги трошоците за животната средина) поврзани со потрошувачката на вода и користење придонесуваат кон нив.

Во поширока смисла, може да се оцени дека доколку стратегијата за цените е поврзана со количините на ресурсот кој се користи или со нивото на загадување (поттикнувачки цени за рационално користење на водите), тогаш другите два принципа треба да обезбедат фер дистрибуција на трошоците помеѓу корисниците на вода (принципот на загадувачот плаќа) и помеѓу економскиот сектор со намалување или елиминирањет на субвенциите за водните услуги (покривање на трошокот).

Јасно е дека дизајнот на цените потребни за постигнување на целите на РДВ исто така ќе зависи од толкувањето и операционализација на ЗЧ на овие цели. Покрај тоа, цените на водата ќе треба да ги земат предвид специфичните околности на ЗЧ, особено други инструменти на политиката кои се користат за (или можат да придонесат за) постигнување на целите на РДВ. Трите погоре наведени подцели се компатибилни помеѓу себе во принцип, бидејќи е можно да се дизајнира ценовна структура која обезбедува поттикнување, ги покрива трошоците и се заснова на фактичката употреба / придонес од секој корисник на водните услуги.

Дополнително, принципот на покривање на трошоците и поттикнувачки цени за вода имаат значителен потенцијал да помогнат во исполнувањето на целите зацртани во рамките на другите политики. Особено може да помогнат да се ублажат влијанијата и појавите на недостаток на вода и појава на суша низ цела Европа (преку намалување на побарувачката на вода и потенцијално промовирање на алтернативни извори на снабдување со вода), како и да играат улога во адаптацијата на климатските промени, бидејќи влијанието на поттикнувачките цени за вода во врска со ублажувањето на недостатокот на вода и суши, како и во спречувањето и ублажувањето на поплавите, исто така, се дел од поддршката за адаптација кон климатските промени.

Со оглед на различниот пристап кон спроведувањето политиката за цени на водни услуги согласно РДВ, не е можно да се направи дефинитивна проценка за придонесот во други области на политиката. На пример, пристапот што го земаат ЗЧ во дефинирањето на користењето на водата и услугите, а со тоа и секторите на кои се применуваат РДВ ќе играат значајна улога во одредувањето на нејзиниот придонес во другите области на политиката. Целосната имплементација на овие принципи (дефинирање на услугите за вода, целосно покривање на трошоците, строго дефинирање на принципот загадувачот плаќа итн.) има потенцијал да го максимизира придонесот кон исполнувањето на другите цели на политиките од разни области.

Политики кои се идентификувани каде цените на водата може да обезбедат интеракција во врска со испораката на резултатите од политиката се:

- недостаток на вода и суши, ублажување на поплавите
- адаптација на климатските промени и
- одржлив развој.

1.3. Директива за вода наменета за консумирање од страна на човекот

Водата наменета за консумирање од страна на човекот е уредена со Директивата 98/83/ЕЗ на Советот за квалитетот на водата наменета за консумирање од страна на човекот од 3 ноември 1998 година. Директивата е изменета и дополнета со:

- Регулативата (ЕС) бр. 1882/2003 на Европскиот парламент и Советот од 29 септември 2003 година;
- Регулативата (ЕС) бр. 596/2009 на Европскиот парламент и Советот од 18 јуни 2009 година и
- Директива на Комисијата (ЕУ) 2015/1787 од 6 октомври 2015.

Целта на Директивата е заштита на здравјето на луѓето од негативните влијанија кои може да настанат од какво било загадување на водата наменета за консумирање од страна на човекот, притоа обезбедувајќи дека водата е чиста и исправна.

Спроведувањето на Директивата ќе овозможи:

- спречување на негативно влијание врз здравјето на луѓето во случај на контаминација на водата за пиење;
- обезбедување на чиста и исправна вода за пиење за корисниците;
- вршење надзор на квалитетот на водата за пиење и
- соодветно и навремено преземање на мерки во случаите кога ќе дојде до отстапување во однос на квалитетот на водата за пиење.

Директивата пропишува обврска за обезбедување на контрола на водата за пиење преку воведување на стандарди согласно најновите научни откритија, контрола преку соодветен надзор, проценка и примена на квалитет на водата на пиење.

ЗЧ согласно Директивата, имаат обврска:

- да ги преземат потребните мерки со цел водата да не содржи концентрации на микроорганизми, паразити или штетни супстанции кои би можеле да бидат опасни за здравјето на луѓето, како и исполнување на минималните стандардни при користењето на вода од јавите водоснабдителни системи или пак од цистерни.
- да вршат редовен надзор на водата на однапред утврдени мерни станици со цел проверка дали водата ги исполнува вредностите на микробиолошките, хемиските и индикативните параметри.
- да ги преземат сите потребни мерки со кои ќе се овозможи редовен мониторинг на квалитетот на водата наменета за консумирање од страна на човекот согласно пропишаните барања во Директивата, со цел водата достапна на потрошувачите да е во согласност со вредноста на пропишаните параметри.
- надлежните органи да подготват соодветни програми за мониторинг на сите води наменети за консумирање од страна на човекот согласно минималните барања⁵.
- во случаите на неисполнување на стандардите потребно е веднаш да се спроведе истрага и да се преземат соодветни поправни мерки, а во меѓувреме треба да се забрани или ограничи снабдувањето со вода доколку се утврди дека консумирањето на водата е закана за јавното здравје.
- во сите случаи на неисполнување на дефинираните стандардите ќе мора да се истражи причината за тоа и веднаш да се пристапи кон преземање активности за отстранување на причината поради која не се исполнети стандардите. Во тој случај ЗЧ мора да обезбедат дека водата за пиење која е потенцијална опасност за здравјето на луѓето е забранета или нејзиното користење е ограничено или пак е преземана друга акција заради заштита на здравјето на луѓето. Во наведените ситуации потрошувачите треба навремено да бидат известени и да им биде даден неопходниот совет. Надлежниот орган ќе одлучи каква акција ќе преземе, притоа мора да води сметка за ризикот врз здравјето на луѓето кој може да настане како резултат на прекинувањето со снабдување или ограничување на користењето на водата наменета за пиење.

⁵ Минималните барања се утврдени во Анексот II од Директивата 98/83/ЕЗ на Советот за квалитетот на водата наменета за консумирање од страна на човекот

- Во случај на неусогласеност со вредностите на параметрите или со спецификациите утврдени во Директивата⁶, ЗЧ имаат обврска да утврдат дали таа неусогласеност претставува ризик за здравјето на луѓето. Заради заштита на здравјето на луѓето, ЗЧ имаат обврска да преземат помошни мерки за да го вратат квалитетот на водата и тоа:
- кога се преземаат поправни мерки, за што потрошувачите се известуваат, освен во оние случаи кога надлежните органи сметаат дека неусогласеноста со параметарската вредност е незначајна;
- на секои 3 години, да објавуваат извештај за квалитетот на водата. Ваквата информација за јавноста да ја испратат до ЕК;
- редовно да обезбедуваат ажурирани податоци за квалитетот на водата за пиење за своите потрошувачи и
- да подготват тригодишен извештај за квалитет на водата за пиење заради информирање на потрошувачите.

Во 2015 година, со Директивата на Комисијата (ЕУ) 2015/1787 од 6 октомври 2015 година се менуваат Прилозите II и III од Директивата 98/83/ЕЗ на Советот за квалитетот на водата наменета за конзумирање од човекот. Заради подобрување на надзорот на водата за пиење, со директивата на ЗЧ им се дава поголема флексибилност во однос на надзорот на водата во рамки на ЕУ кое е во согласност со барањата на граѓаните на ЕУ за подобро, поправично и посеопфатно снабдување со вода. Се утврдуваат суштинските стандарди за квалитет на водата на ниво на ЕУ и се пропишува обврска за редовен мониторинг на вкупно 48 микробиолошки, хемиски и индикативни параметри.

Согласно Директивата, ЕК се обврзува на секои 3 години да објавува извештај во кој ќе бидат синтетизирани националните податоци за квалитетот на водата за пиење и на секои 5 години да врши ревизија на микробиолошките, хемиските и индикативните параметри и спецификациите за надзор, земајќи го предвид напредокот на технологијата и науката.

1.4. Директива за управување со квалитетот на водата за капење

Водите за капење се регулирани со Директивата за управување со квалитетот за водата за капење 2006/7. Директивата го уредува мониторингот, класификацијата и управувањето со квалитетот на водите за капење како и содржи одредби за информирање на јавноста за квалитетот на водите за капење.

Целта на Директивата е заштита, подобрување и зачувување на квалитетот на животната средина и здравјето на луѓето преку дополнување на Рамковната директива за води.

Директивата се применува на површинските води наменети за капење и истата не се однесува на базените за капење и спа базените, заградени води кои се предмет на третман или се користат за терапевтски цели и вештачки создадени заградени води одделени од површинските и подземните води.

Главни барања на Директивата се следните:

- воспоставување на календар за мониторинг за секоја област на водите за капење пред секоја сезона на капење;
- проценка на водите за капење;
- класификација на водите за капење врз основа на воспоставени критериуми според кои водата за капење може да се класифицира како лоша, доволна, добра и одлична;
- воспоставување на одредени мерки за управување, забрани за капење или поставување белешка против тоа, обезбедување на информации за јавноста или соодветни мерки каде што квалитетот е означен како лош;
- одредување на профилот на водите за капење и
- обезбедување на јавноста со соодветни информации поврзани со класификацијата и описот на водите за капење како и информации за заштитните мерки.

⁶ Прилог I, Дел В од Директивата 98/83/ЕЗ на Советот за квалитетот на водата наменета за конзумирање од страна на човекот

ЗЧ имаат обврска на јавноста да и обезбедат да учествува во спроведувањето на Директивата и да ги обезбеди начините на кои јавноста може да учествува и тоа:

- да најде начин да учествува;
- за формулирање на предлозите, забелешките и жалбите. Ова се однесува особено на воспоставување, проверка и ажурирање на листата на води за капење. Надлежните органи се должни да ги земат во предвид добиените информации.

Во оваа Директива наведени се информациите кои треба да се направат достапни на лесно достапни места блиску до сите води за капење со кои навремено ќе се информира јавноста за време на сезоната за капење.

Списокот на води за капење треба да биде достапен секоја година пред почетокот на сезоната за капење. Резултатите од класификација на секоја вода за капење ќе бидат достапни на интернет по завршувањето на анализата.

ЗЧ и ЕК, доколку е можно, обезбедуваат информации за јавноста користејќи соодветна технологија и ја прикажуваат на јасен и кохерентен начин, особено преку употреба на знаци и симболи.

1.5. Директива за урбани отпадни води

Директивата за урбани отпадни води 91/271 од 21 Мај 1991 година, е изменета и дополнета со Директивата на Комисијата 98/15/ЕЗ од 27 Февруари 1998 за изменување на Директивата кое се однесува на барањата утврдени во Прилог 1 од Директивата. Главна цел на директивата е заштита на водната средина од негативните влијанија на урбаните отпадни води.

ЗЧ се должни да:

- ги собираат отпадните води во урбани населени места со најмалку 2 000 еквивалент жители (Член 3)
- обезбедат пречистување на отпадни води за сите агломерации и тоа:
 1. Примена на секундарен третман на собраните отпадни води (Член 4 и Анекс IV Табела 1);
 2. Примена на построго пречистување за агломерациите со еквивалент жители од над 10 000 сместени во определените чувствителни подрачја и нивните сливни подрачја (Член 5 и Анекс IV Табела 2) и
 3. Обезбедување на соодветен третман на испуштањата од (постојните) системи за собирање од агломерации со помалку од 2 000 е.ж. во слатките води (Член 7).
- гарантираат дека пречистителните станици соодветно се одржуваат, заради нивно соодветно работење и дека може да работат во сите нормални временски услови (Член 10);
- бараат одобрение за испуштања од индустријата во системите за собирање на урбаните отпадни води и пречистителните станици за урбани отпадни води (Член 11);
- бараат одобренија за испуштања од пречистителни станици за урбани отпадни води (Член 12);
- бараат одобрувања за испуштања на отпадни води за повеќе од 4 000 е.ж. од посебни индустрии во реципиентите (Член 13);
- преземаат мерки за ограничување на загадувањето на реципиентите од преливот од атмосферските води;
- бараат одобренија за отстранување на тињата од пречистителни станици за урбани отпадни води (Член 14);
- поттикнуваат повторно користење на тињата што резултира од пречистувањето на отпадните води (Член 14)Ч
- вршат мониторинг на работењето на пречистителните станици и на реципиентните на води (Член 15);
- вршат мониторинг на отстранувањето на тињата и повторното користење (Член 14) и

-
- се должни да обезбедат дека на секои две години надлежните органи ќе објават извештаи за состојбата со урбаните отпадни води и милта во нивните области. Овие извештаи ќе бидат доставени до Комисијата веднаш штом ќе бидат објавени.

1.6. Директива за процена и управување со ризикот од поплави

Целта на Директива 2007/60/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за процена и управување со ризикот од поплави е воспоставување на рамка за процена и управување со ризикот од поплавите заради намалување на штетните последици од поплавите врз здравјето на луѓето, животната средина, културното наследство и економските активности.

Заради спроведување на Директивата, ЗЧ можат да определат надлежен орган кој ќе биде надлежен за преземање на обврските од директивата како и да идентификуваат одредени крајбрежни области или поединечни речни сливови и истите да ги додели на управување на други единици на управување, а не оние кои се надлежни за управување со речните сливови од РДВ.

ЗЧ имаат обврска:

- за секој речен слив или единица на управување или дел од меѓународен речен слив кој се наоѓа на нивна територија да спроведат прелиминарна процена на ризикот од поплави за да може да се направи процена на можниот ризик од поплави;
- да подготват карти за опасност од поплави и карти за ризик од поплави;
- да подготват планови за управување со ризици од поплави во кои треба да се наведат сите аспекти на управување со ризици од поплави со особено внимание на спречување, заштита, подготвеност, вклучувајќи прогнози на поплави и рано предупредување. Директивата при подготовката на плановите за управување со поплави упатува на РДВ односно укажува дека подготовката на првиот план може да се врши во координација со или да се интегрира во ПУРС.
- вклучување на сите заинтересирани страни согласно одредбите од РДВ.
- да се направат достапни на јавноста сите првични проценки за ризици од поплави, картите за опасност од поплави, карти за ризик од поплави и плановите за ризик од поплави и ЗЧ да ги охрабрат заинтересираните страни на активно учество во подготовката, измената и ажурирањето на плановите за управување со ризикот од поплави.

1.7. Директиви за заштита на подземните води од загадување

Подземните води како природни ресурси се значајни за екосистемите зависни од подземните води како и за снабдување со вода за пиење. Подземните води во водните тела што се користат за апсорпција на водата за пиење или наменети за таа намена во иднина мора да бидат заштитени на таков начин што ќе го спречат влошувањето на квалитетот на тие водни тела со цел да се намали нивното прочистување во иднина. За да се заштити животната средина како целина, а особено здравјето на луѓето, штетните концентрации на штетните загадувачки материи во подземните води мора да се избегнуваат, да се спречат и да се намалат.

Директивата на Советот 2006/118/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за заштита на подземните води од загадување и нарушување на квалитетот утврдува конкретни мерки за спречување и контрола на загадувањето на подземните води, согласно она што е утврдена во РДВ. Мерките вклучуваат особено критериуми за проценка на хемискиот статус на подземните води и критериуми за идентификација и пренасочување на значајни и упорни нагорни тенденции и за утврдување на појдовните точки за пренасочување на трендовите.

Со оваа Директива се дополнуваат одредбите со кои се спречуваат или ограничуваат влезните содржини на загадувачките материи во подземните води, а кои се исто така регулирани во РДВ и имаат за цел да спречи влошување на статусот на сите тела на подземните води.

1.8. Директива за загадување предизвикано од одредени опасни супстанции кои се испуштаат во водната средина

Директивата 2006/11 на Европскиот парламент и Советот од 15 Февруари 2006 година за загадување предизвикано од одредени опасни супстанции кои се испуштаат во водната средина се однесуваат на обврската на ЗЧ да преземаат активности за елиминирање на опасните супстанции кои се наведени во Директивата⁷ како и да се намали загадувањето на водите со опасни супстанции⁸ согласно одредбите од Директивата. За сите испуштања во водите кои можат да содржат супстанции од Прилог 1 од Директивата потребно е добивање на претходна дозвола од надлежниот орган од ЗЧ. Дозволата мора да содржи емисиони стандарди за испуштања на било која од тие супстанции во водите како и за испуштање во канализационата мрежа. Дозволите се издаваат на ограничено време.

Исто така за намалување на загадувањето на водите кои содржат опасни супстанции од Прилог 2 надлежните органи се должни да издадат дозвола со која се уредува намалувањето на загадувањето во која ќе бидат дефинирани емисионите стандарди.

1.9 Останата ЕУ регулатива од областа на животната средина значајни за управување со водите

Покрај правни акти со кои директно се уредуваат прашањата за водите мора да се спомене дека областа на водите е поврзана и со другите подрачја од областа на животната средина.

Особено се значајни правните акти од хоризонталното законодавство со кое се уредуваат генерални прашања од областа на животната средина кои се применуваат на сите подрачја од животната средина. Значајно е да се споменат особено следните правни акти:

- Директива 2011/92/EU за оцена на влијанието од одредени јавни и приватни проекти врз животната средина дополнета со Директива 2014/52/EU со кои е уредена постапката за оцена на влијанието врз животната средина од спроведувањето на проекти со која се уредува постапката за оценка на влијанието врз животната средина уште во фаза на проект. При спроведувањето на оваа постапка задолжително е учеството на јавноста, а едно од прашањата кои се разгледуваат е секако влијанието на проектот врз водите.
- Директива 2003/4/EЗ за пристап до информации од областа на животната средина, со која се уредува пристапот до информации од областа на животната средина кои ги поседуваат јавните органи или правни лица кои за нив ги поседуваат информациите. Аспектот на водите е значаен затоа што постојат голем број информации кои јавните органи согласно прописите за води се должни да ги собираат кои се однесуваат на издавање на дозволите, со што сите овие податоци од областа на водите треба да бидат достапни согласно барањата на директивата.
- Директивата 2001/42/EЦ за стратешка оцена на влијанието врз животната средина од планови и програми со кои им се наметнува обврска на јавните органи да го идентификуваат и оценат значителното влијание кое планските документи ќе го имаат врз животната средина. Влијанието е потребно да се оцени уште во постапката на подготовка на планскиот документ пред неговото усвојување со цел да се разгледа влијанието кое планскиот документ ќе го има врз животната средина. При спроведувањето на оваа постапка задолжително се оценува и влијанието од аспект на водите.
- Директивата за известување 91/692/ЕЕЦ и прашалници за води (92/446/ЕЕЦ и 95/337/ЕЕЦ) со кои се уредува доставувањето на информации за води од ЗЧ до ЕУ.

Прописите од областа на отпадот исто така се поврзани со заштитата на водите особено Директивата за отпад 2008/98/EЗ на Европскиот парламент и Советот од 19 Ноември 2008 каде што при постапувањето со отпадот и воспоставувањето на инфраструктура за отпадот потребно е да се земе во предвид и влијанието врз водите.

⁷ Дадени во Прилог 2 од Директивата

⁸ Дадени во Прилог 2 од Директивата

Прописите за индустриското загадување и управување со ризик е област која е значајно за управувањето со водите и тоа:

- Директивата за индустриски емисии 2010/75/EU на Европскиот парламент и на Советот е главниот инструмент на ЕУ за регулирање на емисиите од индустриски инсталации. Оваа Директива интегрира седум претходно постоечки директиви. Целта на Директивата е постигнување на високо ниво на заштита на здравјето на луѓето и животната средина, земени како целина, со намалување на штетните индустриски емисии во ЕУ, особено преку примена на најдобрите достапни технологии (BAT). Инсталациите кои имаат обврска да добијат дозвола согласно стандардите од дозволата се дадени во Прилог 1 од Директивата. Дозвола содржи услови утврдени во согласност со принципите и одредбите на Директивата и истата се базира на неколку столбови, и тоа: 1. интегриран пристап, 2. користење на најдобрите достапни техники, 3. флексибилност, 4. инспекции и 5. учество на јавноста. Интегрираниот пристап значи дека дозволите мора да ги земат во предвид сите медиуми и области на животната средина односно води сметка за интегрирано управување со животната средина и тоа за: емисиите во воздухот, водата и почвата, создавање на отпад, употреба на сировини, енергетска ефикасност, бучава, спречување на несреќи и ремедијација на локацијата при затворање. Условите дефинирани во дозволата, вклучувајќи ги граничните вредности за емисија, мора да се бидат определени согласно најдобрите достапни техники (BAT). Комисијата усвојува заклучоци за НДТ кои треба да бидат референца за утврдување на условите во дозволата.

Севесо-III (Директива 2012/18 / ЕУ), ЕУ ја усвои во 2012 година земајќи ги во предвид, меѓу другото, измените во законодавството на Унијата за класификација на хемикалиите и зголемените права на граѓаните за пристап до информации и правда. Согласно одредбите на оваа директива големите несреќи кои вклучуваат употреба на опасни хемикалии претставуваат значителна закана за луѓето и животната средина во целина. Ваквите несреќи предизвикуваат огромни економски загуби и влијаат врз одржливиот раст. Употребата на големи количини на опасни хемикалии во некои индустриски сектори кои се од витално значење за модерно индустријализирано општество е неизбежна. Со донесувањето на Директивата се нудат мерки за спречување поголеми несреќи и се обезбедува соодветна подготвеност и одговор доколку дојде до такви несреќи.

Во однос на природата мора да се споменат Хабитат Директивата 92/43/ЕЕЦ и Директивата за птици 79/409/ЕЕЦ со кои се уредува заштитата на заштитените живеалишта и видовите на птици. Квалитетот на водите е особено значаен фактор за опстанок на овие области и видови. Овие области треба да бидат идентификувани во ПУРС и согласно тоа да бидат предвидени мерки во програмата на мерки.

Неизбежно е да се спомене и Архуската конвенција која е еднакво значајна за животната средина, генерално вклучувајќи го и управувањето со водите затоа што прашањата за пристап до информации, учеството на јавноста во донесувањето на одлуките и пристап до правдата се однесува и на водите особено во делот на издавање на дозволи, и подготовка на планските документи како и други прашања.

Европскиот регистар за ослободување и трансфер на загадувачи (E-PRTR) е регистар во Европа, кој обезбедува лесно достапни клучни податоци за животната средина од индустриските капацитети во земјите-членки на Европската унија. Регистарот придонесува за транспарентност и учество на јавноста во донесувањето одлуки во врска со животната средина. Истиот е воспоставен согласно PRTR протокол кон Архуската конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесувањето одлуки и пристап до правда за прашања од животната средина.

Климатските промени имаат значајно влијание и во голема мера се поврзани со управувањето со водите затоа што влијаат врз квалитетот и достапноста на водните ресурси кое согласно сите прогнози и во иднина ќе се зголеми поради глобалното затоплување и поради недостатокот на вода. За да се зголеми достапноста до вода, ќе има зголемена потреба за ефикасен систем за распределба на вода.

1.10. Степен на транспонираност на ЕУ законодавството за води во националното законодавство за водите

Тргувајќи од стратешката определба на Република Македонија за стекнување на полноправно членство во Европската Унија, земјата во изминатите години постојано работи на усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ.

По потпишување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација од страна на ЗЧ и нејзино стапување во сила на 1 април 2004 година и добивање на кандидатски статус за членство во Европската унија во 2005 година, Европската Комисија постојано го следи напредокот на Република Македонија како земја кандидатка за членство во ЕУ.

Во последниот извештај за напредок на Република Македонија, на Европската Комисија за 2016, во делот водите е нотирано следното:

„За квалитетот на водата, земјата постигна одредено ниво на подготвка. Подготвени се планови за речен слив, идентификувани се агломерации и дефинирани се чувствителни области. Во јануари 2016 година е донесен нов Закон за поставување на цени за услуги за вода. Потребен е систем за следење на квалитетот и количеството на вода. Непристрани урбани отпадни води остануваат главен извор на загадување. Во тек е подготвка на конкретни планови за управување на Директивите за управување на урбани отпадни води и вода за пиење. Се гради нова инфраструктура и се надградува постојната инфраструктура, иако националното финансирање е недоволно. Административните капацитети не се доволни за управување на сите мерки што се бараат во директивите поврзани со вода. Треба да се развијат и осигурат од појави и ризични ризици за сите речни сливови.“

ЕК го следи процесот на транспонирање и имплементирање на ЕУ законодавството за животна средина и клима преку подготовка на извештај за степенот на транспонираност и имплементација на ЕУ законодавството од областа на животната средина во националното законодавство.

Во последниот Извештај за прогрес мониторинг на транспозиција и имплементација на законодавството за животна средина и клима, од 2016 година во однос на транспозицијата е констатирано дека Директивата за урбани отпадни води е целосно транспонирана во националното законодавство, додека за транспонирање на РДВ потребно е да се преземат понатамошни акции на усвојување на преостанатите подзаконски акти кои произлегуваат од ЗВ. Во однос на Директивата за водата за пиење треба да се транспонираат во националното законодавство измените на Директивата 2015/1878.

Транспонирањето на Директивата за водата за капење, Директивата за подземни води и Директивата за поплави потребно е да се продолжи во наредните години со донесување на подзаконските акти кои произлегуваат од ЗВ како и соодветни промени во ЗВ заради негово доусогласување со наведените регулативи за води.

Подолу во табелата е даден приказ на степенот на транспонираност на националното регулатива со регулативата на ЕУ за води.

Приказ на степенот на траспонираност на законодавството за води во националното законодавство⁹

Име на ЕУ акти	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
КВАЛИТЕТ НА ВОДИТЕ										
2000/60 / ЕС Рамковна директива за води									88%	
91/271/ЕЕС Директива за прейман на урбани отпадни води										100%
98/83/ЕС Директива за квалитет на водата за пиење										97%
2006/7/ЕС Директива за квалитет на водата за кипење		11%								
2006/118/ЕС Директива за заштита на подземните води од загадување и нарушување на квалитетот					48%					
2007/60/ЕС Директива за процена и управување со ризикот од поплави		16%								

⁹ Табелата е преземена од Извештајот за прогрес мониторинг на транспозицијата и имплементацијата на законодавството за животна средина и клима, 2016 година

Проект „Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

„Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“

2 УПРАВУВАЊЕ СО ВОДИТЕ ВО НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАВСТВО

2.1. Статус на водите во Република Македонија

Статусот и добросостојбата на животната средина и нејзините медиуми се загарантирани и во Уставот на Република Македонија, тргнувајќи од начелото дека секој човек има право на здрава животна средина и е должен да ја унапредува и штити животната средина и природата. Републиката обезбедува услови за остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина.

Уредувањето и хуманизацијата на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и на природата е темелна вредност на уставниот поредок на Република Македонија¹⁰.

Уставот на Република Македонија пропишува дека сите природни богатства на Републиката, растителниот и животинскиот свет, добрата во општа употреба, како и предметите и објектите од особено културно и историско значење определени со закон се добра од општ интерес за Републиката и уживаат посебна заштита. Со закон се уредуваат начинот и условите под кои определени добра од општ интерес за Републиката можат да се отстапат на користење. Водите како добра од општ интерес се во сопственост на Република Македонија. Водите не се предмет на правото на сопственост на физички и правни лица, без оглед на правниот режим на земјиштето на коешто се наоѓаат.

Водите ги опфаќаат сите површински води (сите проточни и непроточни води на површината на земјата), вклучувајќи ги постојаните водотеци или водотеци во коишто времено тече вода, езерата, акумулациите, изворите и подземните води (водите кои се наоѓаат под површината на земјата во зоната на сатурација и се во директен контакт со површината или со потслоевите).¹¹

Областа на водите во Република Македонија е регулирана со повеќе прописи и тоа:

- Закон за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 129/15, 192/1 и 39/16);
- Закон за водите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 180/14, 146/15, 52/16);
- Закон за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води („Службен весник на Република Македонија“ бр. 68/04, 28/06, 103/08, 17/11, 54/11, 163/13);
- Закон за утврдување на цените на водните услуги („Службен весник на Република Македонија“ бр. 7/16);
- Закон за водостопанство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 51/15, 93/15) и
- Законот за безбедност на храната („Службен весник на РМ“ бр. 157/10, 53/11, 1/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15, 84/15, 129/15, 213/15 и 39/16).

2.2. Прописи со кои се уредува управувањето со водите во Република Македонија

Управувањето со водите е уредено во повеќе прописи. Во овие прописи е регулиран различен аспект на постапување со водите. Подолу во извештајот се анализирани националните прописи со кои се уредува управувањето со водите и тоа: Законот за животната средина, Законот за водите, Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води, Закон за водостопанства, Закон за безбедност на храна и Закон за утврдување на тарифи за водни услуги.

Основен закон кој го уредува управувањето со водите е Законот за водите (ЗВ). ЗВ е донесен во 2008 година и истиот започна да се применува во 2010.

2.3 Закон за животната средина

ЗЖС е рамковен закон кој уредува општи прашања значајни за сите области за животната средина. Законот ги уредува таканаречените хоризонтални прашања кои се подеднакво важни и применливи во сите други подрачја на животната средина како и во областа на водите. Законот ги уредува следните прашања и тоа: пристап до информации од областа на животната средина, постапката за оценка на влијанието врз

¹⁰ Член 8 од Уставот на Република Македонија

¹¹ Член 4 од Законот за водите („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 180/14, 146/15 и 52/16)

животната средина од спроведувањето на одредени јавни и приватни проекти, оценка на влијанието врз животната средина од подготовката на планови и програми, прашањата за штети врз животната средина и постапката за издавање на интегрирани еколошки дозволи.

Во поглавје 8 од Законот за животната средина генерално е уредено прашањето за пристап до информации од областа на животната средина во кој се дефинирани обврските, условите и начинот на давање на информации кои се однесуваат на животната средина.

Законот генерално го уредува и мониторингот на медиумите и областите на животната средина во посебна глава V. Мониторинг на животната средина. За вршење на мониторинг на медиумите и областите на животната средина на територијата на Република Македонија се воспоставува државна мрежа за мониторинг на животната средина којашто се состои од државните мрежи за мониторинг на одделни медиуми и области на животната средина, која ја формира Владата на Република Македонија (ВРМ). За мониторинг на одделни медиуми и области на животната средина, единиците на локална самоуправа во согласност со посебните закони, можат да формираат локални мрежи за мониторинг.

Во Поголавје VI Национален информативен систем за животна средина е уредено дека заради управување со податоците за состојбата на животната средина на територијата на Република Македонија, МЖСПП воспоставува, развива, води и координира Национален информативен систем за животната средина. Информативниот систем се воспоставува, развива, води и се координира, на начин што обезбедува база на релевантни податоци - сеопфатни, точни и јавно достапни податоци и информации за состојбата, квалитетот и трендовите на сите медиуми и области на животната средина. Информативниот систем опфаќа собирање, обработка, систематизирање, чување, искористување, дистрибуција и презентирање на податоци и информации добиени од државната мрежа за мониторинг, локалната мрежа за мониторинг и сопствениот мониторинг, на одделните медиуми и области на животната средина, како и податоците од Регистарот за испуштање и пренесување на загадувачи, Катастарот за животна средина и Националната листа на показатели.

Регистарот за испуштање и пренесување на загадувачи го воспоставува и води МЖСПП. Правните и физичките лица се должни да доставуваат податоци за изготвување и одржувањето на Регистарот на загадувачи.

Катастарот на загадувачи во водите е вклучен во Катастарот за животна средина кој го одржува и воспоставува МЖСПП.

Катастарот содржи податоци за активностите и за инсталации кои ја загрозуваат или можат да ја загорзат животната средина. Правните и физичките лица се должни да доставуваат податоци за изготвување и одржување на соодветните катастри.

Единиците на локална самоуправа за своите подрачја, можат да воспостават и одржуваат Регистар и Катастар за животната средина.

Воспоставувањето на мониторинг за одделни медиуми и области, воспоставување на информативниот систем за одреден медиум или област е уредено со посебните закони (отпад, природа итн). Конкретно мониторингот на водите и информативниот систем за водите е подеталноуреден во Законот за водите.

Учеството на јавноста во донесувањето на одлуки од областа на животната средина е уредено во ЗЖС. Во постапките за спроведување на стратешка оцена на планови и програми, постапката за оцена на влијанието од одредени проекти и постапката за интегрирано управување со животната средина е уреден начинот и постапката за учеството на јавноста.

Учеството на јавноста во донесувањето на одлуки од областа на водите како и донесување на плански документи од областа на водите е подетално регулирано и во ЗВ.

Значајно е да се каже дека користењето на ресурсот може да се врши преку интегрираните еколошки дозволи со кои исто така се уредува прашањето за работа на големите индуистриски капацитети кои треба да работат согласно најдобрите достапни техники. Овие дозволи го уредуваат прашањето на користење на водите како и испуштањето на отпадните води.

ЗЖС ја уредува и постапката за стратегиска оцена на влијанието на планските документи врз животната средина како и постапката за оцена на влијанието кое проектите го имаат врз животната средина.

2.4 Закон за водите

Основен законски пропис со кој е уредено управувањето со водите е Законот за водите (“Службен весник на Република Македонија” бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 52/16) и подзаконските акти донесени врз основа на ЗВ. ЗВ е рамковен закон кој ги регулира основните принципи и начела за управување со водните ресурси. Созаконот се воспоставува една општа правна рамка за регулирање на областа на управување со водите на интегриран и сеопфатен начин. Притоа управувањето со водите ги опфаќа сите мерки и активности за рационално и ефикасно користење на водите, одржливиот развој на водните ресурси, заштита на водите и заштита од штетно дејство на водите, водостопанските објекти и постројки, организациона поставеност и финансирање на управувањето со водите, како и начинот на кој се користат или испуштаат водите.

Потребата од интегриран пристап при подготовката на рамковниот Закон за водите, произлегува од фактот што аспектите на управувањето и аспектите на заштитата се суштински поврзани и истите неможат да се регулираат одделно без да се води сметка за нивната меѓусебна поврзаност. Така, оваа материја се фокусира врз три области и тоа: користење на водите, заштита на водите и контрола на загадувањето и заштита од штетното дејство на водите.

Во ЗВ и подзаконските акти се транспонирани голем број правни акти од правото на ЕУ со кои се уредува управувањето со водите на ниво на ЕУ и тоа:

- Рамковната директива за води (РДВ) 2000/60/ЕЗ;
- Директива 98/83/ЕЗ за квалитетот на водата наменета за потрошувачка од страна на човекот;
- Директива 76/160/ЕЕЗ која се однесува на квалитетот на водата за капење;
- Директива 91/676/ЕЗ за заштита на водите од загадување предизвикано од нитрати од земјоделството;
- Директива 91/271/ЕЕЗ која се однесува на третманот на урбани отпадни води;
- Директивата 2006/118/ЕС за подземни води;
- Директивата 2008/105/ЕС за стандарди за квалитет на животната средина во областа на водите;
- Директива 76/464/ЕЗ за испуштање опасни супстанции во водна средина во заедницата.

Цели кои треба да ги постигне ЗВ се:

- обезбедување достапност до доволно количество квалитетна вода, во согласност со начелата за одржливо управување со водите за пиење и за производство на храна, за потребите на земјоделството, индустријата, хидроенергетските потреби, за потребите на парковите и други јавни површини, туризмот, пловидбата и за други потреби;
- заштита, зачувување и постојано подобрување на расположливите водни ресурси, подобрување на состојбата на крајбрежното земјиште, водните екосистеми и на екосистемите зависни од водата, заштита и унапредувањето на водната средина преку рационално и одржливо користење на водите, како и прогресивно намалување на штетните испуштања и постепено елиминирање на емисиите на опасни материји и супстанции во водите;
- ублажување на последиците од штетното дејство на водите и од недостигот на вода и
- заштита и унапредување на животната средина и природата, на водните еко системи и на биолошката разновидност и заштита на здравјето на луѓето.

Начела за одржливо управување со водите на кои се темели ЗВ се: начело на учество на јавноста и пристап до информации, начело на учество на заинтересираните страни и начело на универзалност на водостопанските услуги.

Управувањето со водите е дефинирана како дејност од јавен интерес и подразбира преземање на сите мерки и активности и постигнување на целите дефинирани во ЗВ, а притоа да се обезбеди рационално и ефикасно користење на водите, одржлив развој на водните ресурси, заштита на водите и заштита од штетното дејство на водите. Мерките, стандардите и целите на животната средина се применуваат како минимални барања коишто треба да се исполнат при управувањето со водите.

2.4.1 Планирање на развојот и управувањето со водите

Управувањето со водите претставува приоритет кој се рефлектира во повеќе стратешки документи донесени од Собранието на Република Македонија, Владата на Република Македонија и од Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП). Водите се значаен ресурс кој мора да биде добро заштитен и уште подобро управуван.

Планирањето на развојот и управувањето со водите се врши преку донесување на планските документи со кои се уредува управувањето со водите и тоа:

1. Национална стратегија за водите
2. Водостопанска основа
3. Планови за управување со речен слив (ПУРС)

1. Националната стратегија за водите (НСВ) е 30 годишен плански документ кој го подготвува МЖСПП во соработка со релевантните органи, а ја донесува Собранието на Република Македонија. НСВ ја дефинира долгорочната политика за води со која се обезбедува одржлив развој на водите преку задоволување на потребите на сите корисници со квалитетна вода во доволни количества, рационално и економично користење на водите, заштита на водите од загадување и контрола на загадувањето, заштита и подобрување на крајбрежното земјиште и водните живеалишта и заштита и ублажување на последиците од штетното дејство на водите и недостигот од вода. НСВ на Република Македонија е донесена од Собранието на Република Македонија во 2010 година и истата се однесува за период од 2011 - 2041.

2. Заради реализација на НСВ како и интегрирано планирање и спроведување на програмите и мерките за развојот на водите во согласност со целите на националниот одржлив развој се донесува **Водостопанска основа** на Република Македонија. Водостопанската основа на Република Македонија е донесена во 1972 година. Водостопанската основа на предлог на ВРМ ја донесува Собранието на Република Македонија за период од 20 години. Водостопанската основа ја уредува постојна состојба на водите, сегашните и идните потреби за вода, биланс на водите, технички и економски решенија за рационално искористување на водите, заштита на водите од загадување и заштита од штетно дејство на водите согласно принципите на одржлив развој како и долгорочни цели за животната средина и програма на мерки за нивна реализација.

Владата на РМ мора да води сметка за усогласеност на Водостопанската Основа со Просторниот план на Република Македонија, како и при изготвувањето на долгорочните плански документи со кои се уредува развојот на одделни стопански гранки и искористувањето на природните ресурси, задолжително да се врши нивно усогласување со Водостопанската основа.

Постапката за изработување, ревидирање и ажурирање на Водостопанската основа е уредена со Правилникот за методологијата за содржината, начинот и постапката за изработката, ревидирањето и ажурирањето на водостопанската основа на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр.148/09). Водостопанската основа на Република Македонија се ревидира, изменува и/или дополнува најмалку на секои десет години, а по потреба и порано. При подготовката односно ревидирање, измени и дополнување задолжително се обезбедува учество на јавноста согласно Законот за животната средина.

При подготовката на Водостопанската основа задолжително се обезбедува одржување на стручна расправа како и се обезбедуваат услови на стручната јавност на соодветен начин да има увид во нацртот на водостопанската основа и да ги искаже своите мислења и ставови. Врз основа на мислењата и ставовите добиени од стручната расправа по Нацртот на водостопанската основа се изготвува предлог на водостопанската основа, кој на предлог на МЖСПП го утврдува ВРМ. ВРМ го доставува предлогот на Водостопанска основа до Собранието на Република Македонија заради нејзино донесување.

3. Плановите за управување со речни сливови (ПУРС) се клучни документи на кои се темели интегрираното управување со водите. Согласно барањата на РДВ управувањето со водите се оценува и управува на ниво на речни сливови, наместо според географски и политички граници. За секое подрачје на речен

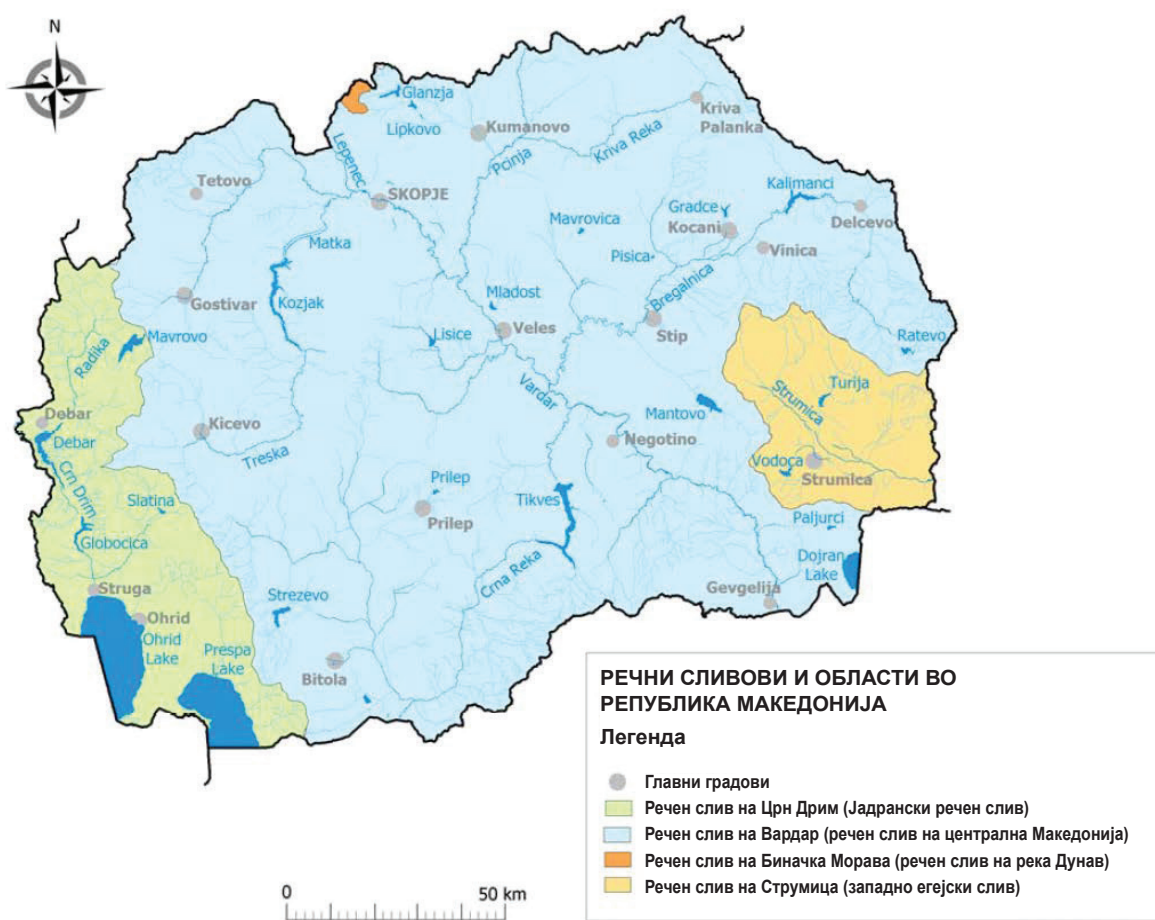
слив, ВРМ донесува ПУРС. Територијата на Република Македонија ја сочинуваат четири подрачја на речни сливови и тоа подрачја на речните сливови на реките Вардар, Црн Дрим, Струмица и Јужна Морава (Слика 1). Границите на подрачјата на речните сливови се дефинирани со Одлука за определување на границите на подрачјата на речните сливови донесена од Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 107/12).

Вардарскиот слив го опфаќа сливот на реката Вардар со своите притоки на територијата на Република Македонија до македонско-грчката државна граница, вклучувајќи го и сливот на Дојранското Езеро на територијата на Република Македонија и опфаќа 80% од водите во државата.

Црнодримскиот слив ги опфаќа сливовите на Преспанското и Охридското Езеро и сливот на реката Црн Дрим со своите притоки на територијата на Република Македонија, до македонско-албанската државна граница.

Струмичкиот слив ги опфаќа сливовите на реките Струмица, Ционска и Лебница, до македонско-бугарската државна граница.

Сливот на јужна морава го опфаќа сливот на Јужна Морава на територијата на Република Македонија, до македонско - српската државна граница.

Слика 1 Сливовит приказ на речни сливови во Македонија

Временскиот период за кој се донесуваат ПУРС е шест години. Подготовката на ПУРС е уредено со Правилникот за содржината и начинот на подготвување на ПУРС („Службен весник на РМ“ бр.148/09).

За секое подрачје на речен слив најмалку на секои шест години МЖСПП врши анализа на неговите карактеристики, значајните притисоци и влијанија на човековите активности врз водите и економска анализа на користењето на водите согласно Правилникот за методологија за проценка на речни сливови („Службен весник на РМ“148/09).

При подготовката на ПУРС задолжително е учеството на Советот за управување со подрачјето на речен слив и Советите за управување со делови од подрачје на речен слив, остварувањето соработка со другите државни органи, научни установи и институции и обезбедување на активно учество на јавноста во постапката за донесување на планот што подразбира обезбедување на нивно учество во различните фази на постапката за подготовка на Планот.

Заради изработување и следење на спроведувањето на Планот за управување со речен слив, како и заради давање на мислења и предлози околу приоритетите на управувањето со водите, ВРМ за секое подрачје на речен слив, формира Совет за управување со подрачјето на речен слив. Формирањето на Советот за управување со подрачјето на речен слив е уредено со Уредбата за составот, начинот на учество како и начинот на номинирање на претставниците во советите за управување со подрачјата на речни сливови и советот за управување со делови од подрачјата на речен слив, како и начинот на работа е донесена од Владата на РМ („Службен Весник на РМ“ бр.106/13). Согласно Уредбата предвидено е формирање три совети за управување со речен слив како и три совети за посебни подрачја за речен слив.

Советот за управување со подрачје на речен слив на реката Вардар се состои од 45 членови, Совет за управување со подрачје на речен слив на реката Црн Дрим се состои од најмногу 35 членови и Советот за управување со подрачје на речен слив на реката Струмица се состои од најмногу 35 члена. Во однос на четвртото подрачје на речен слив на реката Струмица поради големината на подрачјето на речниот слив на реката Јужна Морава, управувањето со подрачјето на речниот слив на реката Јужна Морава ќе се врши преку Советот за управување со подрачје на речниот слив на реката Вардар.

Во Советот членуваат номинирани претставници на: органите на државната управа (животната средина, земјоделството, здравството, транспортот и врските), единиците на локална самоуправа, здружение на потрошувачите, водостопанства, претставници на водните заедници, вршители на услуги за водоснабдување и одведување и третман на отпадни води и други корисници на вода, индустријата, невладините организации, советот за управување со делови од подрачје на речен слив и други засегнати страни.

Бројот на членовите на Советот се определува во зависност од големината на подрачјето на речниот слив, како и обемот на активностите поврзани со води кои се одвиваат на подрачјето на речниот слив. За подрачјето на речен слив кое се протега на поголема површина или чии активности се поголеми и/или се распоредени на начин така што можат да се групираат, може да се формира совет за управување со делови од подрачје на речен слив. Советот одлучува со две третини мнозинство гласови.

Трошоците за работа и надоместокот за работа на Советот и советот за управување со делови од подрачје на речен слив се плаќаат од буџетот на МЖСПП. Номинираниот член кој учествува во работата на Советот има обврска пред одржувањето на состанокот на Советот да се консултира со субјектите што го номинирале и чии интереси ги застапува и од нив да побара ставови и мислење по однос на темите за кои ќе се расправа на закажаниот состанок на Советот. Кога не е можно да добие мислења и ставови по одредени прашања што се разгледуваат на состанокот на Советот, членот треба да делува во најдобар интерес на субјектите чии интереси ги застапува, како и јасно да ги изразува проблемите со кои се соочуваат субјектите во врска со управувањето со водите. Кога одредени прашања се од посебна важност за субјектите чии интереси ги застапува, членот може да побара одложување на одржувањето на состанокот на Советот за најмногу седум дена, во чиј рок треба да обезбеди мислење и ставови по прашањата од субјектите. Седниците на Советот се јавни, освен кога со одлука на Советот е одлучено седницата да биде затворена за јавноста.

МЖСПП е должен најмалку на секои три години да ја извести ВРМ за спроведување на ПУРС и најмалку еднаш годишно да ја информира ВРМ за спроведување на Програмата на мерки.

За планските документи за управување со водите задолжително се спроведува постапка за стратегиска оценка на влијанието врз животната средина од планските документи за управување со водите согласно Законот за животната средина.

2.4.2. Користење на водите

Општо користење на водите значи користење на водите за лични потреби и потреби на домаќинството, кога за тоа не се потребни посебни објекти и постројки за искористување на водите. За општото користење на

водите не е потребна дозвола за користење на водите. Општото користење на водите опфаќа користење на водите за пиење, капење и за други санитарни потреби на домаќинството, за спорт и рекреација и за пловидба со немоторизирани пловни средства или за задоволување на другите лични потреби, доколку за тоа не се бара изградба на посебни објекти и постројки за кои се предвидува дозвола за користење на води. Општото користење на водите го опфаќа и користењето на водата за гаснење на пожари и за преземање на неопходните санитарни и други мерки во случај на вонредна состојба или елементарна непогода или други активности од јавен интерес.

Активности на користењето на водите се:

- 1) консумирање од страна на човекот, наводнување, за индустриски, технолошки, стопански потреби и за други намени;
- 2) производство на електрична енергија и други погонски намени;
- 3) одгледување на риби;
- 4) пловидба;
- 5) спорт, рекреација, капење и
- 6) акумулирање, зафаќање, црпење, користење, пренасочување и за други намени.

Користењето на водите ги опфаќа и активностите на одведување и испуштање, како и другите дејства врз водите.

Секој е должен да ја користи водата во обем, под услови и согласно закон и на рационален и економичен, урамнотежен и праведен начин во согласност со начелата за одржливо управување со водата.

Приоритет за користење на водите се:

- 1) водоснабдување на населението преку јавен водоснабдителен систем, за здравствените установи и за правните лица од областа на ветеринарството, за потребите на одбраната, за индустријата за производство и за преработка на храна и за напојување на добитокот;
- 2) наводнување на земјоделското земјиште;
- 3) водоснабдување на индустријата и за стопански потреби;
- 4) хидроенергетските и за другите погонски потреби;
- 5) потребите на парковите и на другите јавни површини;
- 6) полнење на водата во шишиња за комерцијални потреби и
- 7) други потреби.

Користењето на водите е уредено со водно право. Водното право се стекнува со дозвола за користење на водите и дозвола за испуштање во водите. Дозволата е потребна за вршење на активности кои можат да влијаат врз режимот на водите. Дозволите се издаваат согласно ПУРС. Дозволата ја издава МЖСПП врз основа на поднесено барање за период не подолг од 10 години во зависност од видот на водостопанскиот објект. МЖСПП при издавањето на дозволата е должен да и обезбеди на јавноста пристап до информациите потребни за оформување на мислењата и ставовите, во согласност со Законот за животната средина. Јавноста може да ги изрази своите мислења и забелешки во врска со барањето за добивање на дозвола во рок од 15 дена од објавувањето на барањето. Органите и јавноста можат, во писмена форма, во рок од 15 дена од приемот на барањето, да ги достават своите мислења и ставови во однос на барањето. При изготвувањето на дозволата, МЖСПП нема да ги земе предвид мислењата доставени по истекот на рокот. При изготвувањето на дозволата МЖСПП мора да образложат причините поради кои се отфрлени добиените мислења и ставови од јавноста и органите. Доколку органите не достават писменото мислење се смета дека немаат забелешки по барањето. МЖСПП со решение го одбива барањето доколку утврди дека издавањето на дозволата не е во согласност со ПУРС, се загрозува јавниот интерес, или се повредуваат одредбите на меѓународен договор ратификуван од Република Македонија. Водното право коешто произлегува и се остварува под услови и на начин утврдени во дозволата привремено се ограничува, доколку со неговото остварување се загрозува здравјето на луѓето и се ограничува општото користење на водите.

Формата и содржината на дозволата за користење на вода е регулирано со Правилник за содржината и формата на образецот на барањето за користење на вода и потребната документација која се приложува

кон барањето за издавање на дозвола за користење на водата („Службен весник на РМ“ бр. 98/17) и Правилник за формата и содржината на образецот на дозволата за користење на вода („Службен весник на РМ“ бр.37/17).

2.4.3. Заштита на водите

2.4.3.1. Цели на животната средина

Заради управување со секое водно тело за подрачјето на речен слив се определуваат цели на животната средина за површинските и подземните води, контрола на испуштањата и емисиите, целите за квалитет на водите и класификација и категоризација на водите. Заради постигнување на целите за животна средина утврдени во ПУРС, ВРМ за секое подрачје на речен слив на територијата на РМ донесува Програма на мерки. МЖСПП ја изработува Програмата на мерки. Програмата на мерки е дел од ПУРС. Содржината на Програмата на мерки е дефинирана со Правилникот за содржината и начинот на подготвување на Програмата на мерки („Службен весник на Република Македонија“ бр.148/09). Програмата на мерки содржи основни и дополнителни мерки и истата се ажурира на најмалку шест години.

Заради одржување и подобрување на квалитетот на водите ВРМ врши класификација на водите. Во 2016 година, ВРМ ја усвои Уредбата за класификацијата на површинските води („Службен весник на РМ“ бр.99/16) чија примена е предвидена од 01.01.2019 година, а дотогаш во примена е Уредбата за категоризација на водотеците, езерата, акумулациите и подземните води („Службен весник на РМ“ бр.18/99) и Уредбата за класификација на водите („Службен весник на РМ“ бр.18/99). Целите на животната средина за подземните води ги утврдува ВРМ со донесување на Уредба за класификација на подземните води. Оваа уредба се уште не е донесена.¹² Доколку постигнувањето на целите на животната средина за определено водно тело е неостварливо или неоправдано скапо, за тоа водно тело може да се постават помалку строги цели на животната средина. ВРМ ги пропишува условите за отстапување од целите на животната средина. Овој подзаконски акт уште не е донесен.¹³

2.4.3.2. Испуштања во водите

Забранети се дејствија со кои се врши загадување на водите. Испуштањето во водите се врши врз основа на дозвола за испуштање во водите. Барањето за испуштање во водите и дозволата за испуштање се пропишани во Правилникот за формата и содржината на образецот на барањето, како и потребната документација која се приложува кон барањето за дозвола за испуштање („Службен весник на РМ“ бр. 35/17)

Правилникот за формата и содржината на образецот на дозволата за испуштање во водите („Службен весник на РМ“ бр.35/17). МЖСПП издава дозвола согласно постојните критериуми за квалитет на водата и целите на животната средина. Со дозволата се утврдуваат граничните вредности за емисиите на супстанциите и нивните количини и стандардите за животната средина вклучително и емисиите и стандардите утврдени со прописите од областа што го уредуваат издавањето на интегрирана еколошка дозвола, заради постигнување на целите на животната средина на водното тело. Правните и физичките лица, вклучувајќи ги и органите на државната управа, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје можат да испуштаат отпадни води или да испуштаат или фрлаат материји и супстанции во реципиентите само по претходно прибавена дозвола за испуштање во водите, под услови и на начин утврдени со закон. Заради спроведување на ПУРС, дозволата за испуштање се издава во согласност со ПУРС.

2.4.3.3 Заштитни зони

Согласно Законот за водите, ВРМ определува заштитни зони за:

- водни тела наменети за потрошувачка од страна на човекот (на предлог на МЗ и МЖСПП);
- водни тела наменети за рекреативни цели, вклучувајќи ја и водата за капење (на предлог на МЗ и МЖСПП);

¹² Член 92 од Законот за водите

¹³ Член од Законот за водите

- зони чувствителни на нитрати (на предлог на МЖСПП, МЗШВ и МЗ);
- водни тела чувствителни на испуштање на урбани отпадни води (на предлог на МЖСПП, МЗШВ и МЗ);
- областите определени како заштитено природно наследство каде што одржувањето и подобрувањето на состојбата на водите е значаен фактор, (МЖСПП) и
- зоните наменети за заштита на растителни и животински видови кои живеат или се зависни од вода а се економски значајни (МЖСПП и МЗШВ).

Општините, општините во градот Скопје и градот Скопје можат да укажат на МЖСПП за потребата од определување на заштитна зона. Одлуката за потребата од определување на заштитна зона, ја донесуваат советот на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје.

Заштитните зони се обележуваат на самото место со помош на предупредувачки знаци и информативни табли. Обележување на заштитните зони го обезбедува МЖСПП.

ВРМ, на предлог на МЖСПП утврдува мерки потребни за заштита на заштитните зони обезбедувајќи постигнување на целите на животната средина.

Заштитните зони и водните тела во рамките на секој речен слив што бараат посебна заштита, се запишуваат и постојано се ажурираат во регистар на заштитни зони којшто го води МЖСПП.

Податоците и картографскиот приказ на заштитните зони и податоците од регистарот на заштитените зони, се составен дел на ПУРС.

ВРМ ги утврдува условите и начинот за воспоставување на заштитните зони за картографскиот приказ на заштитните зони.

2.4.4 Вода наменета за консумирање од страна на човекот

Водата наменета за консумирање од страна на човекот е уредена во ЗВ, Законот за безбедност на храната („Службен весник на РМ“ бр. 157/10, 53/11, 1/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15, 84/15, 129/15, 213/15 и 39/16), Правилникот за безбедност на водата наменета за консумирање од страна на човекот („Службен весник на РМ“ бр. 46/08), Уредба за класификација на водите („Службен весник на РМ“ бр.18/99), Уредба за категоризација на водите („Службен весник на РМ“ бр.18/99), Правилник за безбедноста на водата за пиење, изворска вода и флаширана вода („Службен весник на РМ“ бр. 46/08), Правилник за видот на стручната подготовка, опремата и просторните услови кои што треба да ги исполнува и стручното правно лице за изготвување на елаборат за одредување на границите на заштитните зони, заштитните мерки и другите услови за водите наменети за консумирање од страна на човекот („Службен весник на РМ“ бр. 29/14) и Правилник за содржината и начинот на изготвување на елаборат за одредување на границите за заштитните зони, заштитните мерки и другите услови за водите наменети за консумирање од страна на човекот („Службен весник на РМ“ бр. 29/14).

Додека Правилникот за формата и содржината на Регистарот на заштитни зони за водни тела наменети за консумација од страна на човекот, заштитни зони за водни тела означени како води за рекреација, вклучувајќи и води за капење, водни тела чувствителни на испуштањето на урбани отпадни води како заштитни зони и Правилник за начинот на определување и одржување на потесните и пошироките заштитни зони и начинот на обработка на земјиштето, изградбата и користењето на објекти и вршењето на други работи можат негативно да влијаат врз квалитативната и квантитативната состојба на водното тело наменето за консумација од страна на човекот се уште не се донесени.

Директивата (EU) 2015/1787 со која се изменува и дополнува Директивата 98/83/EЗ се уште не е транспонирана во националното законодавство, односно Прилозите II и III од истата е потребно да се транспонираат на соодветен начин додека основната Директивата 98/83/EЗ е транспонирана во голем процент.

Во ЗВ „вода наменета за консумирање од страна на човекот“ е секоја вода, во својата првобитна состојба или по третман, наменета за пиење, готвење, подготовка на храна или за други домашни потреби, без оглед на тоа од каде потекнува и дали се снабдува од водоводната мрежа, од цистерна, од шишиња или во садови како и водата што се користи за производство на храна, преработка, конзервирање или за

продажба на производи или материи и супстанции за консумирање од страна на човекот, освен ако се утврди дека квалитетот на водата не може да влијае врз безбедноста на прехранбениот готов производ.

Согласно ЗВ во рамките на секој речен слив е потребно да се определат водните тела од кои се зафаќа или може да се зафати повеќе од 10м³ вода дневно наменета за консумирање од страна на човекот, или да се врши водоснабдување на повеќе од 20 луѓе. Министерот од областа на животната средина во согласност со министерот од областа на здравството ги определуваат водните тела и ги доставуваат до ВРМ заради определување на заштитните зони. Заради заштита на водното тело кое што се користи за снабдување со вода наменета за консумирање од страна на човекот потребно е воспоставување и одржување на потесна или зона на строг санитарен надзор и една или повеќе пошироки заштитни зони.

Водата наменета за консумирање од страна на човекот, секогаш мора да е безбедна и чиста и:

- да не содржи микроорганизми или паразити и материи и супстанции кои во определен број или концентрации можат да претставуваат опасност за здравјето на луѓето; и
- да ги исполнува минималните вредности и стандарди и параметрите за квалитет на водата (микробиолошки, физичко, хемиски параметри и радиолошки параметри) и
- биолошки индикатори (фито и зоопланктон) за водоснабдување со вода од површински води и подземни води и одредени бунари.

Се забранува секое снабдување со вода наменета за консумирање од страна на човекот коешто не ги исполнува условите пропишаните стандарди или може да претставува опасност по здравјето на луѓето. МЗ ги утврдува минималните вредности, стандардите и параметрите за квалитет на водата како и мерките кои се неопходни за постигнувањето на целта за квалитет.

МЗ, АХВ и ИЈЗ заедно со ЦЈЗ се одговорни за информирање на јавноста за квалитетот на водата за пиење. ЈПВС, исто така, ја има одговорност да ја информираат јавноста како и градоначалникот на општината.

2.4.5 Закон за безбедност на храна

Закон за безбедност на храна („Службен весник на Република Македонија“ бр.157/10, 53/11,1/12, 64/13, 187/13, 43/14,72/15 и 84/15) водата ја вклучува во поимот „храна“ и тоа: а) вода за пиење од системи за јавно снабдување со вода за пиење и вода која се употребува и/или вградува во храната во текот на нејзиното производство, подготовка или третман.

Главна цел на овој закон е висок степен на заштита на животот и здравјето на луѓето и заштита на интересите на потрошувачите, вклучувајќи ја праксата при трговија со храна, земајќи ја предвид, каде што е потребно, здравствена заштита на животните и нивната благосостојба, здравјето на растенијата и заштита на животната средина.

Директорот на АХВ во соработка со министерот за здравство, ги пропишува барањата за безбедност и квалитет на водата за пиење, по претходно добиена согласност од ВРМ (член 27 став 12).

Инспекциски надзор над овој закон врши АХВ преку државните инспектори за храна и официјалните ветеринари и Државниот инспекторат за земјоделство, преку државните инспектори за земјоделство и државните фитосанитарни инспектори.

2.4.6 Вода за капење

Директивата 2006/7 на Европскиот парламент и на Советот од 15 Февруари 2006 година за квалитет на водите за капење е транспонирана во ЗВ и прописите кои произлегуваат од законот. Во однос на степенот на транспонираност на законот со ЗВ потребно е донесување на подзаконските акти кои произлегуваат од законот за да се постигне усогласеност со барањата од Директивата.

Во ЗВ „вода за капење“ е дел од секоја проточна или непроточна површинска вода во којашто капењето е дозволено од страна на надлежниот орган или во која капењето не е забрането и традиционално го практикуваат голем број капачи. За вода за капење не се сметаат водите во базените и базените со изворска вода, водите во бањи што се користат за терапевтски цели и вештачки заградени води издвоени од површински или подземни води.

Начинот и мерките на управување со водите за капење, техничките критериуми и целите за квалитетот на водата за капење се пропишани во Правилникот за начинот и мерките на управување со водите за капење, техничките критериуми и целите на квалитетот на водата за капење, како и начинот и постапката за информирање на јавноста за резултатите од мониторингот на водата за капење („Службен весник на Република Македонија“ бр.129/16).

Градоначалникот на општината ја информира јавноста за промена на квалитетот на водата за капење како и мерките кои треба да се преземат.

2.4.7 Урбани отпадни води

Урбана отпадна вода во ЗВ е отпадната вода од домаќинствата или мешавина од отпадна вода од домаќинствата и индустриска отпадна вода и/или водата од врнежи.

Директивата за урбани отпадни води е транспонирана во ЗВ и во подзаконските акти кои произлегуваат од законот. Подзаконски акти со кој се уредува оваа област се следните:

- Правилник за опасните и штетните материи и супстанции и нивните емисиони стандарди што можат да се испуштат во канализација или во систем за одводнување, во површински или подземни водни тела, како и во крајбрежни земјишта и водни живеалишта („Службен весник на Република Македонија“ бр.108/11);
- Правилник за поблиските услови за собирање, одведување и прочистување, начинот и условите за пректирање, изградба и експлоатација на системите и станици за прочистување на урбаните отпадни води, како и техничките стандарди, параметрите, стандарди на емисијата и нормите за квалитет за предtretман, отстранување и прочистување на отпадни води, имајќи го во предвид оптоварувањето и методот за прочистување на урбаните отпадни води коишто се испуштаат во подрачјата чувствителни на испуштање на урбани отпадни води („Службен весник на Република Македонија“ бр. 73/11);
- Правилник за условите, начинот и граничните вредности на емисија за испуштањето на отпадните води по нивното прочистување, начинот на нивно пресметување, имајќи ги во предвид посебните барања за заштита на заштитните зони („Службен весник на Република Македонија“ бр.81/11);
- Правилник за поблиските услови, начинот и максимално дозволените вредности и концентрации на параметрите на прочистените отпадни води за нивно повторно користење („Службен весник на Република Македонија“ бр.73/11);
- Правилник за формата и содржината на образецот на барањето и на дозволата за повторно користење на прочистените отпадни води, како и начинот на издавање на дозволата („Службен весник на Република Македонија“ бр.60/11);
- Правилник за начинот и постапката за користење на тињата, максималните вредности на концентрациите на тешки метали во почвата во која се користити тињата, вредности на концентрациите на тешки метали во тињата, согласно со нејзината намена и максималните годишни количини на тешки метали што може да се внесат во почвата („Службен весник на Република Македонија“ бр.73/11);
- Правилник за формата, содржината и начинот на доставување на податоците и видот на информации за користење на тињата од третманот на урбаните отпадни води согласно нејзината намена, третман, состав и место на нејзино користење („Службен весник на Република Македонија“ бр.60/11) и
- Правилник за формата и содржината на образецот на барањето и на дозволата за користење на тиња како и начинот на издавање на дозволата за користење на тиња („Службен весник на Република Македонија“ бр.60/11).

Општините во Република Македонија се должни да ги соберат, одведат и да ги пречистат отпадните води што произлегуваат или се создаваат на нивното подрачје, вклучувајќи го и отстранувањето на тињата. ВРМ, градоначалникот на општините, се должни да обезбедат:

1. постоење на систем за собирање на отпадните води во секое населено место со повеќе од 2.000 жители;

2. соодветно прочистување на сите отпадни води кои се испуштаат од системи за собирање на отпадни води од населени места со помалку од 2.000 е.ж.;
3. секундарно (биолошко) или на него соодветно прочистување на отпадните водите од системите за собирање на отпадни води од населени места со повеќе од 2000 е.ж. и
4. отпадните води кои се испуштаат во зони чувствителни на испуштање на урбани отпадни води кои ќе бидат подложени на построго прочистување.

Доколку постоењето на систем за собирање и одведување на отпадни води не е оправдано поради големи трошоци или затоа што системот нема да придонесе за подобрување на животната средина, се користат индивидуални системи или други соодветни системи со кои се постигнува истото ниво на заштита на животната средина.

МЖСПП во соработка со МТВ се одговорни за развивање на програма за испуштање, третман и собирање на урбани отпадни води. ВРМ донесува Програма за одведување, собирање и прочистување на урбани отпадни води. Предлог на програмата за одведување, собирање и прочистување на урбани отпадни води се изработува врз основа на предлог на програми на советот на општините.

Во моментот во Република Македонија има 19 пречистителни станици за отпадни води кои се во функција и се со вкупен капацитет од 292 250 е.ж. Постојат и помали пречистителни станици кои се изградени но истите не се во функција. Подолу се прикажани функционалите пречистителни станици во РМ.

Пречистителни станици за отпадни води - функционални

Назив на ПСОВ	Назив на општина	Проектирани е.ж.	Изградена
Нов Дојран	Дојран	12.000	1988
Миравци, Гевгелија	Гевгелија	3.000	2000
Богородица, Гевгелија	Гевгелија	2.500	2005
Лозово	Лозово	2.200	2006
Аргулица, Карбинци	Карбинци		2016
Таринци, Карбинци	Карбинци	600	2005
Кукуречани	Битола		2008
Кривогаштани	Кривогаштани	3.200	2007
Берово	Берово	14.000	2010
Куманово	Куманово	91.000	2006
Чучер Сандево	Чучер - Сандево	3.000	2007
Илинден	Илинден	1.250	2016
Марино, Илинден	Илинден	1.250	2011
Кадино, Илинден	Илинден	1.250	2015
Македонски Брод	Македонски Брод	5.000	2000
Волково	Ѓорче Петров	19.500	2016
Езерани, Ресен	Ресен	12.000	2004
Враништа, Струга	Струга	120.000	1988
Белчишта, Дебарца	Дебарца	500	2006
		271.950	

Започната е изградба на пет пречистителни станици кои треба да завршат и да пуштат во употреба во 2018 во следните општини: Гевгелија, Кичево, Прилеп, Радовиш и Струмица . Со изградбата на овие пречистителни станици ќе се опслужуваат 235.491 е.ж.

Со завршувањето на овие пет нови пречистителни станици за отпадни води, вкупниот капацитет за пречистување ќе достигне приближно 525 000 е.ж. односно 24.5% од потребниот капацитет.

Во иднина планирана е изградба на пречистителни станици во Битола и Тетово со што капацитетот за пречистување во земјата ќе се зголеми за дополнителни 210.000 е.ж., со што вкупниот капацитет ќе изнесува 735.000 е.ж., околу 34.3% од вкупниот потребен капацитет.

2.4.8 Зони чувствителни на нитрати

Заради заштита на водите од влез на нитрати од земјоделски активности МЗШВ заедно со МЖСПП ги определува критериумите за определување на зоните чувствителни на нитрати. Критериумите се одредени во Правилникот за пропишување на критериумите за определување на зоните чувствителни на нитрати („Службен весник на Република Македонија“ бр.131/11). Заради заштита на водите МЖСПП заедно во согласност со МЗШВ донесува оперативен план за заштита на водите од нитрати за период од четири години.

2.4.9 Заштита од штетното дејство на водите

Заштита од штетното дејство на водите опфаќа активности и мерки за заштита од поплави, од ерозија и порои, заштита од замрзнување на површинските води и отстранување на последиците од штетното дејство.

Заштитата од штетното дејство е надлежност на единиците на локална самоуправа на нивното подрачје.

Заради заштита од штетните дејства на водите, МЖСПП во соработка со МЗШВ подготвува Програма за заштита од штетно дејство на водите во рамките на соодветниот речен слив, како составен дел на ПУРС.Заради спроведување на Програмата, МЖСПП, советот на општините, како и водостопанството, донесуваат оперативни планови за заштита и одбрана од поплави за загрозените подрачја.

МЖСПП, единиците на локална самоуправа и водостопанствата изготвуваат, донесуваат и објавуваат извештаи за активности за претходната година и предвидени активности за наредната година. Извештаите се достапни на јавноста. МЖСПП ја информира засегнатата јавност во случај на опасност и обезбедува информации за преземените мерки и дава совети какви мерки да се преземат заради заштита на животот и здравјето на луѓето и целите на животната средина.

2.4.9.1 Поплави

Директивата 2007/60/ЕС на Европскиот парламент и Советот од 23 Октомври 2007 за управување и проценка на ризикот од поплави е транспонирана во ЗВ.

Заштитата и одбраната од поплави и заштитата од друго штетно дејство на водите во урбаните подрачја е надлежност на општините на нивното подрачје како и правните лица кои управуваат со водостопанствата се надлежни за заштита и одбрана од поплави и за заштита од друго штетно дејство на водите во подрачјето на нивното дејствување, вклучително и уредување и одржување на коритата и каналите во нивното подрачје.

Советот на општините донесуваат оперативни планови за заштита и одбрана од поплави за загрозените подрачја на предлог на градоначалникот на општините.Во случај на опасност од уривање на брани, пробивање на заштитни насипи, како и испуштање или прелевање на поголеми количества на вода од акумулациите што можат да предизвикаат поплави, водостопанството и други правни лица се должни да обезбедат известување и тревожење на населението на загрозеното подрачје.

МЖСПП веднаш ја информира засегнатата јавност во случај на опасност и обезбедува соодветни информации за преземените мерки и советува какви мерки да се преземат со цел да се заштити животот и здравјето на луѓето, и целите на животната средина.

2.4.9.2 Заштита од ерозии и уредување на порои

Единиците на локална самоуправа поточно Советот на општината се должни да ги определат границите на ерозивното подрачје и подрачјето загорзено од ерозија. МЖСПП во соработка со МЗШВ ги определува мерките за заштите од ерозии и ги определува мерките за заштита од порои.

Мерки за заштита од ерозии се пошумување, затревување и терасирање, забрана за вадење на земја, песок, чакал и камен, забрана за кастрење, сечење и копачење на дрва и грмушки и забрана за пасаење на добиток.

Мерките за заштита од порои е надлежност на единиците на локална самоуправа односно правното лице кое управува со поројот или со објектите.

Правни и физички лица кои со своето однесување создаваат ерозија се должни на своја сметка да ги преземат заштитните мерки за спречување на ерозијата, да ги острнат последиците и да ја надоместат штетата.

2.4.10 Мониторинг на водите

МЖСПП е одговорен за целокупниот мониторинг на водните тела опфатени со државната мрежа. МЖСПП ја воспоставува, одржува и развива државната мрежа. Градоначалникот на општината е одговорен за мониторинг на водните тела опфатени со локалната мрежа и за нејзиното работење, одржување и развој.

Мониторингот на испуштањето на отпадните води го врши МЖСПП. Мониторингот е пропишан во Правилник за методологијата, референтните мерни методи, начинот и параметрите на мониторинг на отпадните води, вклучувајќи ја и тињата од пречистувањето на урбаните отпадни води („Службен весник на Република Македонија“ бр.108/11) и Правилник за начинот на пренос на информациите од мониторингот на испуштените отпадни води, како и формата и содржината на образецот со кој се доставуваат податоците („Службен весник на Република Македонија“ бр.108/11).

Мониторингот на водите наменети за консумирање од страна на човекот го врши МЗ со Институтот за јавно здравје (ИЈЗ) и Центрите за јавно здравје (ЦЈЗ) во согласност со прописите за вода и безбедност на храна. Во Програмата за мониторинг задолжително се вклучува посебен дел за вршење на мониторинг на безбедноста на водата за консумирање од страна на човекот. Програмата е составен дел на ПУРС. МЗ ги собира, обработува и чува сите податоци и информации добиени од мониторингот на водите наменети за консумирање од страна на човекот и ги доставува до МЖСПП и АХВ. МЗ е должен да објавува извештаи за состојбата на водата наменета за консумирање од страна на човекот на секои три години.

Мониторингот на водите во зоните за капење го вршат градоначалникот на општините на чие подрачје се наоѓа зоната за капење. Градоначалникот на чие подрачје се наоѓа зоната за капење се должни да го следат квалитетот на водата за капење и податоците за тоа да ги доставуваат до МЗ, Државниот санитарен и здравствен инспекторат и до МЖСПП. Градоначалникот ги доставува податоците добиени од локалната мрежа за мониторинг, како и податоците добиени од мониторингот на водата за капење до МЖСПП.

МЖСПП ги собира, обработува и чува сите информации добиени од мониторингот на водните тела.

Собирањето, обработувањето, чувањето и доставувањето информации добиени од мониторингот се врши без надоместок. Информациите добиени и обработени во согласност со обврските и надлежностите утврдени со закон, се достапни без надоместок за сите надлежни органи.

2.4.11 Систем на информирање за водите

МЖСПП воспоставува и одржува водна книга која содржи податоци за управувањето со водите.

МЖСПП воспоставува, изготвува и одржува Катастар на загадувачи како дел од Катастарот на загадувачи утврден согласно со Законот за животната средина. Во Катастарот се утврдува степенот на загаденоста на отпадните индустриски води, атмосферските и урбаните води, водите од депониите, како и нивното штетно влијание врз квалитетот на водите во реципиентот и заради утврдување на други извори на загадување на водите во сливното подрачје.

Пристапот на јавноста до податоците и информациите во врска со мониторингот на водите се врши согласно со Законот за животната средина. МЖСПП и МЗ заради овозможување на пристап на јавноста до податоците и информациите во врска со мониторингот на водите ги објавуваат податоците и резултатите добиени од мониторингот на водните тела и водите наменети за користење, во периодични и/или годишни извештаи. Податоците од Катастарот се достапни до јавноста во обем, форма и начин определен со Законот за животната средина.

Заради информирање на јавноста, надлежните органи на државната управа изготвуваат периодични извештаи за спроведување на обврските кои произлегуваат од ЗВ, вклучувајќи ги и податоците добиени од мониторингот на водите ВРМ.

2.4.12 Водостопански услуги и објекти

Водостопански објекти и постројки се објектите наменети за уредување на режимот на водите, обезбедување, зафаќање, доведување и подготовка на вода за снабдување на населението, индустриски и други стопански и комунални потреби (водоснабдителни објекти), вода за наводнување на земјоделско земјиште и прифаќање и одведување на одвишни води (системи за наводнување и системи за одводнување), вода за производство на електрична енергија (хидроенергетски објект), зафаќање, доведување и прочистување на загадени отпадни води и нивно одведување во реципиент (објект за заштита на водите) и задоволување на посебни намени на одбраната, еколошки потреби (посебни објекти).

Изградбата, работењето, управувањето и одржувањето на водостопански објекти и постројки заради давање на водостопански дејности и услуги се дејности и услуги од јавен интерес.

Водостопански дејности и услуги се: јавно водоснабдување со вода наменета за консумирање од страна на човекот и за технолошки потреби, производство на електрична енергија, наводнување и одводнување на земјиште, заштита и зачувување на водите, собирање, одведување, третман и испуштање на отпадни води, заштита од штетно дејство на водите, експлоатација на подземни води, вадење на песок, чакал и камен и обезбедување на резерви на вода со кои се обезбедува единствен режим на водите во слив или дел од него.

2.4.13 Водоснабдување

Во однос на водоснабдувањето во ЗВ се утврдени права и обврски на правното лице коешто управува со водостопанските објекти и постројки.

Развивањето и одржувањето на ефикасен и економичен систем за водоснабдување со вода за пиење во доволни количини и според барањата до сите законски корисници и преземање на потребните мерки е во надлежност на градоначалникот на општините. Заради постигнување на стандардите и вредностите за квалитет, правните лица кои вршат снабдување со вода наменета за консумирање од страна на човекот се должни да вршат дезинфекција на водата.

Во случај на отстапување од вредностите и стандардите за квалитет правното лице и органите надлежни за здравствена заштита ги истражуваат и идентификуваат причините кои го предизвикале отстапувањето.

Корисникот е должен да го користи и одржува домашниот водоснабдителен систем, на начин кој нема да доведе до намалување на квалитетот на водата за пиење и ќе се овозможи вода во доволни количини, како и на начин со кој загубата на вода е сведена на минимум.

Градоначалникот на општините во соработка со правното лице за водоснабдување се должни, во случај на отстапувањето, веднаш и без одлагање да ги преземат потребните мерки за санација, како и да определат ограничувања и забрани на користењето на водата по потреба, заради обезбедување безбедност на водата, како и да ја информираат АХВ.

Во случај кога мерките за санација влијаат врз населението, градоначалникот на општините се должни веднаш да го информираат засегнатото население за преземените мерки и за мерките кои ќе се преземат, времетраењето на мерките и да дадат соодветни совети и препораки за активностите кои треба да се преземат со цел да се заштити нивното здравје.

Правното лице кое врши јавно водоснабдување е должно загубите во водоснабдителниот систем да ги сведе на минимум, како и да ги преземе сите потребни мерки за тоа. Сите информации и податоци за квалитетот на водата за пиење се достапни за јавноста согласно со закон.

Секој е должен да ја користи водата внимателно и рационално само за намената за која е предвидена. Корисникот на вода е должен да ги плати настанатите трошоци доколку, намерно или од небрежност, предизвика оштетување или нефункционирање на системот за кои е потребна поправка или со тоа се предизвика загадување или ненаменско користење на водата.

Заради информирање на јавноста, МЗ на секои три години изготвува и издава извештај за водата наменета за консумирање од страна на човекот за целата територија на Република Македонија. Извештајот се однесува на три календарски години и се издава во рок од една календарска година од крајот на претходниот и почетокот на наредниот период за известување.

Извештајот содржи информации за преземените мерки, за стандарди за квалитет, за отстапувањата од пропишаните вредности и стандарди за квалитет, програмите за мониторинг и резултатите од мониторингот на безбедност на водата наменета за консумирање од страна на човекот, како и податоци за сите правни и физички лица кои вршат снабдување со вода на повеќе од 5.000 жители или снабдуваат повеќе од 1.000 метри кубни вода дневно.

2.4.14. Снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води

Снабдувањето со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води е уредено со Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води („Службен весник на Република Македонија“ бр. 68/04, 28/06, 103/08, 17/11, 54/11, 163/13, 10/15, 147/15 и 31/16) и ЗВ.

Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води ги уредува условите и начинот за снабдување со вода за пиење, прекинување на снабдувањето со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води во реципиентот преку водоснабдителниот и канализациониот систем, изградбата, одржувањето, заштитата и приклучувањето на водоснабдителни и канализациони системи, односите меѓу давателот и корисникот на услугата, како и надзор над спроведувањето на законот.

Цел на законот е:

- достапност до доволни количества здравствено исправна и чиста вода за пиење за потребите на корисниците на услугата;
- снабдување со здравствено исправна вода за пиење, а во случај на нејзина контаминираност, забрана или ограничување на користењето;
- соодветно информирање на корисниците на услугата за квалитетот на водата за пиење и преземање мерки за обезбедување на квалитет на водата за пиење;
- соодветно пречистување на индустриски отпадни води пред нивно испуштање во реципиентот и преку одведување на урбаните отпадни води да се обезбеди заштита од негативните ефекти од нивното испуштање (Член 2);

Во Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води, давател на услуга е јавно претпријатие основано од општината, од градот Скопје, од Владата на Република Македонија или правно лице кое ги исполнува условите за вршење на дејноста пропишани со закон и во кое доминантен капитал има општината, градот Скопје или Републиката (член 3 точка 16).

Давателот на услуга за водоснабдување и одведување на урбани отпадни води е должен го управува и го одржува водоснабдителен систем и канализационен систем со кој управува (член 4);

Давателот на услуга е одговорен за снабдување со вода за пиење со зафаќање, обработка и дистрибуција на водата преку водоснабдителниот систем до главниот водомер на корисникот на услугата, ги одведува урбаните отпадни води во реципиентот, со нивно собирање од корисниците на услугата преку канализационата мрежа, пречистување и испуштање во реципиентот, одведување на атмосферските води во реципиентот со нивно прифаќање од урбаните површини, со одведување преку атмосферската канализациона мрежа и испуштање во реципиентот (член 5);

Давателот на услуга обезбедува трајно и непрекинато снабдување со здравствено исправна и чиста вода за пиење преку изградениот водоснабдителен систем, како и одведување на урбаните отпадни води преку изградениот канализационен систем (член 8) и врши испитување на здравствената исправност на водата за пиење на начин и постапка согласно со закон (член 9);

Во однос на корисниците давател на услуга е должен да ги информира корисниците на услугата за нарушувањето или прекилот во давањето на услугата (член 8 став 4). Давателот на услуга го утврдува надоместок за приклучување на корисникот на услугата на водоснабдителниот и канализациониот систем (член 7), го одржува и водоводниот приклучок на корисникот на услугата (член 14), на сметка на корисникот на услугата поставува исправен водомер, а во спротивно корисникот на услугата може да поднесе приговор во рок од 15 дена од денот на констатирањето на дефектот до надзорниот орган на давателот на услугата (член 30), го определува типот и димензијата на водомерите (член 27 став 4), прави верификација на водомерите (член 27), управува со водоснабдителен или канализационен систем изграден со средства на граѓани, домашни и странски донатори или други корисници, кој со договор се отстапува на негово управување и претставува целина на единствениот водоснабдителен или канализационен систем (член 32).

Инспекциски надзор над примената на овој закон и прописите донесени врз основа на него, го врши овластениот комунален инспектор на општината и овластениот комунален инспектор на градот Скопје, Државниот инспекторат за животна средина, Државниот комунален инспекторат, Агенцијата за храна и ветеринарство преку државните инспектори за храна и Државниот санитарен и здравствен инспекторати.

2.4.15 Наводнување и одводнување

Користењето на водите за наводнување и одведување на земјиштето се врши со хидросистеми или системи за наводнување или одводнување.

Одржувањето на хидросистемите или системите за наводнување и одводнување се уредува со Законот за водостопанства.

2.4.16 Водостопанства

Законот за водостопанство („Службен весник на РМ“ бр. 51/15, 93/15) го уредува стопанисувањето, користењето, функционирањето и одржувањето на хидросистемите, системите за наводнување и системите за одводнување.

Целите на законот се:

- обезбедување на економично стопанисување, користење, функционирање и одржување на хидросистемите, системите за наводнување и системите за одводнување;
- дефинирање на обемот на услугите кои се даваат на корисниците на вода од страна на вршителот на водостопанската дејност;
- воспоставување на услови за нормално и успешно работење на вршителот на водостопанската дејност и користење на неговите услуги од корисниците на вода и
- основање на акционерско друштво во државна сопственост АД Водостопанство на Република Македонија.

Дејностите на водостопанството се дејности од јавен интерес. Заради вршење на дејностите на водостопанството ВРМ основа Акционерско друштво Водостопанство на Република Македонија.

Освен АД Водостопанство, водостопански дејности вршат и јавните претпријатија Хидросистем Злетовица, Стрежево и Хидросистем Лисиче основани од ВРМ кои во рамките на своето работење за водостопанските дејности, кои во вршењето на својата работа ги применуваат и одредбите од ЗВ.

АД Водостопанство ги користи, одржува и стопанисува со системите за наводнување и одводнување во целина, заради:

- снабдување со вода за наводнување;

-
- снабдување со вода на комунално претпријатие за водоснабдување за консумирање од страна на човекот (вода за пиење и други потреби);
 - снабдување со вода за индустриски и технолошки (стопански) потреби, вклучувајќи го и производството на електрична енергија;
 - уредување на речни корита;
 - одводнување на земјиште и
 - одведување на испуштени води

АД Водостопанство во рамките на подрачјето на дејствувањето може да врши снабдување со вода на комунално претпријатие за водоснабдување, на правни лица за индустриски и технолошки (стопански) потреби, вклучувајќи го и производството на електрична енергија, само кога системот тоа го овозможува согласно со проектната документација според која е граден, под услови и на начин согласно со овој закон (член 7).

Со цел да обезбеди ефикасна работа на системот, да заштити или обезбеди сигурност на објектите кои припаѓаат на системот, и вршат заштита и одбрана од поплави согласно со ЗВ, АД Водостопанство со средства од програмите на МЖСПП: гради и одржува објекти за заштита и одбрана од поплави, гради и одржува објекти за спречување и заштита од ерозија, гради и одржува објекти за уредување на реките и пороите и врши други работи во согласност со закон (Член10).

2.4.17 Цени на водни услуги

Начинот на утврдување на цената на водните услуги е уреден со Законот за утврдување на цени на водните услуги („Службен весник на РМ“ бр.7/16).

Цел на Законот е воспоставување на финансиски самоодржлив систем на водни услуги, со кој ќе се обезбеди висок стандард на услугите со пристапни цени согласно НСВ и ПУРС.

Законот треба да обезбеди вкупната цена на водните услуги за просечно домаќинство да биде достапна согласно вкупните приходи по домаќинство, создавање услови со неопходните инвестиции во системите за водоснабдување да се обезбеди одржливо користење на инфраструктурата за вршење на водните услуги со цел постигнување на целосен поврат на трошоците и подобрување на квалитетот на водните услуги заради непречено давање на водните услуги согласно најдобрите достапни практики и примена на начелото загадувачот плаќа, корисникот плаќа и начелото трошоци на ресурсот.

- подобрување на ефикасноста на водните услуги со цел обезбедување најдобри по квалитет водни услуги со најмалку трошоци и
- стабилни и предвидливи услови за работење на давателите на водни услуги и заштита на потрошувачите и корисниците од злоупотреба на доминантна позиција на давателите на водни услуги.

Проект „Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

„Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“

3

РАСПРЕДЕЛБА НА ИНГЕРЕНЦИИТЕ ВО УПРАВУВАЊЕТО СО ВОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНО И ЛОКАЛНО НИВО

Бидејќи водата претставува национално богатство, ресурс кој што е општо корисен, органите и институциите во Република Македонија имаат обврска за управување и заштита на квалитетот на водите секој од свој аспект, така што подолу во текстот е даден приказ на институционална поставеност на секторот/областа води во Р.Македонија на централно и локално ниво.

3.1. Надлежности на централно ниво во управување со водите

Управувањето со водите во Република Македонија согласно постојната законска регулатива е поделено помеѓу повеќе органи.

Собранието на Република Македонија е надлежно за усвојување на НСВ и ВО.

Владата на Република Македонија согласно ЗВ е одговорна за:

- усвојување на ПУРС;
- поставување на еколошки цели;
- изготвување и усвојување на програма за мерки за секое поединечно управување со речниот слив;
- поставување стандарди за квалитет на водата и
- идентификација на зоните за заштита на водите.

МЖСПП е надлежен орган за:

- подготовка на основните плански документи и целокупниот развој на политиката за управување со води како и за координирање управувачките активности;
- собирање, обработка и чување на сите информации добиени од мониторингот на водните тела како и за водење на официјална база на податоци за управување со водните ресурси, развој и надзор на управувањето со води и заштита и размена на релевантните податоци со сите надлежни тела, по нивно барање и без надоместок;
- заради обезбедување на пристап за јавноста до податоците и информациите кои се однесуваат на мониторингот на води, МЖСПП и надлежниот орган за здравствена заштита се обврзани да ги објават податоците и резултатите добиени од мониторингот на водните тела и водите предвидени за користење во периодични и/или годишни извештаи;
- воспоставување на Водна книга која претставува целосен и постојано ажуриран регистар на: дозволи за користење вода; дозволи за испуштање; дозволи за копање песок, чакал и камен од коритата и крајбрежниот дел на површинските водни тела; заштитни зони; зони на поплавување; стари права и обврски; одобренија за управување со водни ресурси; барања за издавање на дозволи; привремена принудна управа и други податоци кои се релевантни за административните одлуки што се однесуваат на водите и
- воспоставување и водење Катастар на загадувачи на вода (како дел од Катастарот за животна средина) заради утврдување на нивото на загадување на отпадните индустриски води, атмосферските и урбаните води, водите во депонии, како и нивното штетно дејство.

Стручните работи во областа на водите согласно ЗВ ги врши УЖС и истата е надлежна да:

- ги врши стручните работи и преземање на мерки и активности од значење за управувањето во водите, на подрачјето на секој речен слив;
- зема податоци и да ги извршува потребните испитувања заради утврдување на лежиштата, количината и својствата на водите и наложува преземање на потребни мерки за заштита на подземните води најдени при вршење на геолошки истражувања или експлоатација на минерални сировини, ископување на тунели и други активности на ископување или дупчење на земјиштето;
- изработува основна процена на карактеристиките на секој речен слив;
- обезбедува управување со делот на подрачјето на меѓународниот речен слив што се наоѓа на територијата на Република Македонија во согласност со закон и меѓународен договор ратификуван од Република Македонија;
- стручни работи во издавањето на дозволите и водостопанската согласност согласно ЗВ;
- ја води и одржува водната книга;

- води и одржува регистар на заштитни зони;
- координира активности и учествува во изработката на Националната стратегија за води;
- координира активности и учествува во изработката на Водостопанската основа на Република Македонија;
- изработува и спроведува Планови за управување со речните сливови;
- изработува Програма на мерки;
- ја спроведува Програмата на мерки;
- ги собира, обработува и чува податоците од мониторингот на водите;
- обезбедува управување со делот на подрачјето на меѓународен речен слив што се наоѓа на територијата на Република Македонија во согласност со закон и меѓународен договор ратификуван од Република Македонија;
- ги собира, чува и обработува податоците од евиденцијата на водостопанските објекти и постројки;
- воспоставува, изготвува и одржува катастри на загадувачи за соодветниот речен слив;
- се грижи за спроведување на мерките за заштита од штетното дејство на водите во соодветниот речен слив;
- предлага експропријација на земјиште на коешто се наоѓаат подземни води потребни за јавно водоснабдување;
- врши научно - истражувачки дејности во областа на водите;
- врши промоција на техники и методологии за зачувување на водата и врши други работи определени со овој или друг закон.

Национален Совет за води е советодавно тело формирано согласно ЗВ формиран со Одлука за формирање на Национален Совет за води („Службен весник на РМ“ бр.149/09) донесена од ВРМ и во истиот членуваат претставници на МЖСПП, МЗ, МЕ, МТВ, МЗШВ, МЛС, ЗЕЛС, МАНУ, претставник на НВО, и претставник на Советот за управување со речен слив. Националниот совет е надлежен за разгледување на прашањата за управување со водите, усогласување и координирање на различните потреби и интереси. Националниот совет за води е составен од девет члена кои ги именува Владата на Република Македонија за време од три години без право на повторен реизбор, освен за претставникот на речен слив на кого што мандатот е во траење од една година. Членовите на Националниот совет за води се избираат од редот на истакнати научни и стручни лица од областа на управувањето на водите и од сродни области и од здружение на корисници на вода. Покрај претставници на органите на државна управа (животната средина; здравството; транспортот и врските; економијата; земјоделството) членуваат и претставници од ЗЕЛС, Македонската академија на науките и уметностите, невладината организација која дејствува во заштитата на водите на предлог на невладините организации кои работеле во оваа област во последните три години и Советот за управување со подрачјето на речен слив наизменично од секој совет со по еден мандат. Националниот совет за води разгледува и дава мислење, утврдува ставови и предлози и предлага донесување на прописи и преземање на мерки за: предлог на законите и другите прописи со кои се уредуваат прашањата од областа на управување со води, спроведување на законите и другите прописи со кои се уредуваат прашањата од областа на управување со води, нацртот на националната стратегија за управување со води, нацртот на Водостопанската основа на Република Македонија, нацртот на плановите за управување со речен слив, за потребата за измени и дополнувања на Водостопанската основа на Република Македонија и на плановите за управување со речен слив, за други планови, мерки и програми утврдени согласно со овој закон и други прашања согласно со Деловникот за работа.

МЗ е одговорно за:

- подготовка на законодавство за вода за пиење, стандарди, критериуми за следење на квалитетот на водата за пиење (со МЖСПП, ВРМ);
- утврдување на заштитните зони за вода за пиење (заедно со МЖСПП и ИЈЗ);
- ги идентификува водните тела погодни за водата за пиење и водата за капење;
- се грижи за исправноста и безбедноста на водата за пиење и водите за капење;
- информирање и известување на јавноста за квалитетот на водата за пиење и

-
- информирање на потрошувачите за преземените мерки кога постои отстапување од квалитетот на водата за пиење.

АХВ презема активности за безбедноста и исправноста на водата со која се снабдуваат потрошувачите. АХВ е одговорна за воспоставување на база за безбедност на водата за пиење и врши проценка на ризиците за изворите на загадување.

Стручното работење во врска со следењето на квалитетот на водите за пиење го вршат **ИЈЗ и ЦЈЗ** кои преку нивните лаборатории на територијата на Република Македонија спроведуваат редовен мониторинг на квалитетот на водата за пиење (земање примероци и основни анализи). ИЈЗ подготвува годишни извештаи за мониторинг на водата за пиење врз основа на доставени извештаи од ЦЈЗ.

Јавните претпријатија за водоснабдување се должни да обезбедат добар квалитет на водата за пиење и да го следат нејзиниот квалитет. ЈПВ и ЦЈЗ веднаш ја алармираат АХВ, МЗ и јавноста доколку квалитетот на водата не е согласно пропишаните стандарди, ги утврдуваат причините за загадување и се должни да преземат мерки за прекин и ограничување на користење на водите.

МТВ е одговорно за комунална инфраструктура и прашања за водоснабдување и собирање, одводнување и третман на отпадни води, а особено за изградба и управување со капацитети за управување со водите. МТВ е одговорно за инфраструктурата за испорака на вода за пиење.

МЕ е надлежно за користењето на минералните и термо минералните ресурси, како и создавањето на енергија од хидроцентрали.

МЗШВ во соработка со МЖСПП останува надлежното тело за транспозиција, и спроведување на функциите поврзани со наводнување и заштита на водите за загадување од земјоделски ресурси (загадување на нитрати) и реалните процеси кои ги спроведуваат водостопанствата.

Водостопанствата се одговорни за оперативно управување со водите наменети за наводнување (водоснабдување и одводнување за земјоделски цели).

УХМР е надлежна за реален мониторинг на режимот на водите, како дел од државната мониторинг мрежа на МЖСПП. МЖСПП треба да го дефинира и финансира извршувањето на програмите за следење, собира податоци, извештаи за состојбата на водите и врши надзор над спроведувањето на одредбите од ЗВ за мониторинг на водите. Покрај тоа, Хидробиолошкиот институт ги следи трите природни езера во Република Македонија.

РКЕ ги утврдува тарифите за водни услуги.

Инспекциски надзор - Во однос на инспекцискиот надзор во областа на животната средина надлежноста е поделена на централно ниво и локално ниво. На централно ниво надлежен орган за инспекциски надзор е Државниот инспекторат за животна средина, а на локално ниво надлежни се овластените инспектори за животна средина. Инспекциски надзор над прописите од областа на водите се врши од страна на Државниот инспекторат за животна средина од страна на водостопански инспектори и инспекторите за животна средина.

Инспекцискиот надзор над спроведувањето на делот за водите за капење и водите наменети за консумирање од страна на човекот се врши од страна на Државниот санитарен и здравствен инспекторат и инспекторите за храна од АХВ.

Инспекцискиот надзор поврзан со надзорот над нитратните ранливи зони, наводнувањето и одводнувањето го вршат инспекторите на Државниот инспекторат за земјоделство.

Инспекциски надзор над спроведувањето на надлежностите на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје определени со ЗВ ги вршат овластените инспектори на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје.

Согласно ЗВ, државните санитарни и здравствени инспектори се одговорни да вршат контрола на квалитетот на водата за капење и рекреативни води, додека инспекторите за животна средина вршат надзор над заштитата од загадување на зоните за капење.

Истражувачките институти немаат постојани улоги и одговорности во секторот за управување со водите. Исклучок е Хидробиолошкиот институт (НВИ), кој има мандат за следење.

Хидробиолошкиот институт е владина јавна високообразовна и истражувачка организација во национален интерес која ги опфаќа лимнологичните истражувачки субјекти од природни езера (главно) и вештачки езера и реки. Главна грижа е лимнологијата на природните езера во Македонија (Охридско, Преспанско и Дојранско Езеро). Традиционално, Истражувањата на Хидробиолошкиот институт се фокусираат на фундаменталните прашања поврзани со хидробиологијата, вклучувајќи ги хранливите материи, температурата (мешавина и струја), транспарентноста на водата, примарно производство, хлорофил, флора и фауна, ендемизам, специја.

3.2. Надлежности на единиците на локална самоуправа во управувањето со водите

Согласно член 22 од Законот за локална самоуправа општините („Службен весник на РМ“ бр.5/02) единиците на локална самоуправа се надлежни за:

- заштита на животната средина и природата – мерки за заштита и спречување од загадување на водата, воздухот, земјиштето, заштита на природата, заштита од бучавата и нејонизирачко зрачење и
- комуналните дејности – меѓудругото снабдување со вода за пиење, испорака на технолошка вода, одведување и пречистување на отпадни води, одведување и третманот на атмосферските води. Собирањето, одведувањето и пречистувањето на отпадните води се дефинира како комунална дејност според Законот за комунална дејност и претставува изричната надлежност на единиците на локалната самоуправа.

Општините се надлежни за заштита на водите од загадување и спречување на загадување на водата, снабдување со вода за пиење, одводнување, собирање и третман на отпадни води. Тие вршат активности преку сопствената локална инфраструктура, како и користење инфраструктура на комуналните (општински) претпријатија, кои практично функционираат како јавни комунални претпријатија. Општините имаат обврска за снабдување со вода за пиење и се одговорни за јавните претпријатија за водоснабдување кои управуваат со инфраструктурата за снабдување со вода за пиење.

Единиците на локалната самоуправа се одговорни за функционирање на локалната мрежа за следење на локалните водни тела во рамките на нивните области, функционирање, одржување и развој на локалната мониторинг мрежа.

Во однос на водите за капење, општината е одговорна за означување на зоните за капење на подрачјето на нивната територија, преземаат мерки за заштита од загадување, го определуваат периодот на траење на сезоната за капење и донесуваат Програма на мерки со цел за подобрување на квалитетот на водите за капење.

Општините се одговорни за донесување и извршување на оперативните планови за заштита и одбрана од поплави како и да изготват, донесат и објават извештаи за реализирани активности за заштитата од штетното дејство на водите.

ЕЛС се надлежни за собирање, одведување и пречистување на отпадните води кои се резултат од, или се создаваат на, нивното подрачје, вклучително со отстранувањето на тињата. ЕЛС се, исто така, надлежни за обезбедување дека урбаните отпадни води кои влегуваат во системите за собирање соодветно се третираат пред испуштањето во согласност со одредбите од ЗВ.Тие мора да ги обезбедат, подобрат и прошируваат канализациските системи, како и да ги чистат и одржуваат одводните системи заради.

Овластени инспектори за животна средина се надлежни за контрола на испуштањата на отпадните води, како и отпадни масла во канализацијата, како и за утврдување дали истото се спроведува во согласност со законот, за контрола на испуштањата од инсталациите со Б-ИЕД и контрола на канализациските и одводните системи, вклучително со септичките јами на нивна територија кои се испуштаат во канализациските системи.

Овластени комунални инспектори се надлежни за вршење на инспекција на давателите на комунални услуги кои се формирани од страна на општините и корисниците на таквите комунални услуги, како и за спроведувањето на релевантните одлуки на општината за комунален ред.

Комунални претпријатија - Работењето и одржувањето на системите за собирање, одведување и пречистување е одговорност на Јавните комунални претпријатија (ЈКП), кои се формирани, контролирани и се во сопственост на ЕЛС. ЈКП се обврзани да донесуваат годишни програми за развој за обезбедување на комунални услуги по добивање на претходна согласност од ЕЛС.

Согласно Законот за утврдување на цени за водни услуги истите се обврзани да изготвуваат Бизнес планови и Планови за прилагодување на тарифи.

Проект „Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

„Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“

4

ФИНАНСИРАЊЕ НА УПРАВУВАЊЕ СО ВОДИТЕ И ИНВЕСТИЦИИ ВО СЕКТОР ВОДИ

Водата како ресурс е неопходен и се користи за еколошки, економски и здравствени цели, како што е водоснабдување, наводнување како и во многу индустриски процеси. Согласно начелото на корисникот плаќа, висината на цената што ја плаќат корисниците за водата треба да ги поттикне водата да ја користат ефикасно на начин кој ќе придонесе кон реализацијата на целите на животната средина со тоа што различните корисници на водата треба да платат соодветен надоместок.

4.1 Инвестиции во Секторот води

Барањата за исполнување на стандардите за животна средина се големи истите бараат вложување големи финансиски средства. Во областа на водите исполнувањата на барањата кои произлегуваат од Директивата за урбани отпадни води и Директивата за вода за пиење, се потребни големи инвестиции.

Во изминатиот период во Република Македонија во секторот за водите обезбедени се позначајни инвестиции во секторот води особено во третманот на отпадни води најмногу преку користење на донаторски средства (главно ЕУ), но и домашни извори најмногу од буџетот на РМ.

Во рамките на спроведувањето на Оперативната Програма 2007 – 2013, подготвена е проектна документација за изградба на пречистителни станици за рехабилитација надградба на канализациона мрежа за општина Прилеп, Тетово, Струмица Кавадарци, Битола, Гостивар, Радовиш, Кичево и Дебар.

Започнато е со изградба на неколку пречистителни станици кои треба да завршат и да пуштат во употреба во 2018 во следните општини: Гевгелија, Кичево (пуштена), Прилеп, Радовиш и Струмица (пуштена). Средствата за изградбата во Кичево, Радовиш и Струмица се од Оперативната Програма на ЕУ за ИПА 2007 -2013.

Изградба на пречистителна станица за отпадни води во Гевгелија, со средства обезбедени од Швајцарската Агенција за развој и соработка и Република Грција;

Подготовка на техничка документација за изградба на првата фаза на колектор за пречистителна станица за отпадни води во Кочани, поддршка од Швајцарската Агенција за развој и соработка;

Проширување и рехабилитација на канализационите мрежи во Куманово и Берово;

Подготовка на планска документација за Велес и Штип, рехабилитација и проширување на канализациона мрежа Скопје и Кичево.

Подготовка на физибилити студии за подобрување на собирањето и пречистувањето на отпадни води во Охрид, пречистување на отпадни води во Велес, пречистување на отпадни води во Штип и пречистување на отпадни води во Скопје.

Во иднина според Оперативната програма на ЕУ за ИПА II 2014 – 2020, се предлага изградба на најмалку два дополнителни поголеми проекти: Битола, Пелагониски регион и Тетово, Полошки регион како и се очекува дека ќе продолжат активностите на одвојување на средства од централниот буџет како и буџетите на давателите на водни услуги.

Покрај средства од странски донатори и ИПА, одредени активности се финансираат од домашниот буџет со што се обезбедуваат средства за финансирање или кофинансирање на: проектирање и изградба на пречистителна станица како што е (Волково, Глумово и Шишево Општина Демир Хисар); изградба на водовод (општина Липково и Тетово) како и на регионален систем за водоснабдување (Зајас); изградба на канализациона мрежа и пречистителна станица за отпадни води во селото Трпејца, Охрид, изградба на канал за собирање на отпадни води и отпадните води (Општина Арачиново), изградба на дел од фекалната канализациона мрежа (во населеното место Сингелиќ); проектирање и изградба на филтер станица на водоводот во Гостивар, изградба на станица за филтрирање на вода за пиење (селото Добридол, општина Врпчиште и изградба на филтер станица на водоводот во Гостивар.

4.2 Програма за управување со води

Средствата за управувањето и развој на водите се обезбедуваат од:

- Буџетот на Република Македонија

- буџетите на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје и
- надоместок за користење вода;
- меѓународни и европски фондови.

Средства за изградба и одржување на водоснабдителен и канализационен систем се обезбедуваат од цената на услугата за водоснабдување и одведување како и надоместокот за приклучување на водоснабдителниот и канализациониот систем.

Во ЗВ во член 213 се утврдени следните надоместоци: надоместокот за користење на вода наменета за консумирање од страна на човекот; надоместокот за користење на вода за наводнување, надоместок за користење на вода за одводнување на земјиште; надоместок за користење на вода при производство на електрична енергија; надоместокот за користење на вода за топлинска енергија од геотермални води; надоместок за користење на вода за одгледување на риби, во рибници и во кафези и водни птици; надоместок за користење на водата за миене и сепарирање на песок, чакал и камен; надоместок за користење на вода за производство и преработка на храна и пијалаци, индустриски и технолошки потреби и надоместок за испуштање на води и надоместок за вадење песок, чакал и камен.

Средствата наплатени од надоместоците се користат врз основа на Програма за управување со водите, која на предлог на МЖСПП, а во согласност со МЗ, МЗШВ и МТВ ја донесува ВРМ.

МЖСПП секоја година доставува до ВРМ извештај за реализација на средствата од надоместоците утврдени во Програмата за управување со води.

Со Програмата за управување со води се финансира и/или кофинансира:

- Реализацијата на повеќегодишните проекти, програми, активности и/или мерки кои се содржани во програмските и планските документи донесени согласно со ЗВ;
- Изработката на програмските и планските документи утврдени со закон;
- Реализацијата на проекти, програми, активности и/или мерки наменети за општините, преку буџетите на органите на државната управа.

Во Програмата за води за 2018 година е предвидено распределба на вкупно 71.100.000,00 денари за следниот намени:

Програма за управување со води за 2018 година			
Наменана средствата		%	Планирани средства во (денари)
1.	- Проектирање и изградба на нови и одржување и унапредување на постојните јавни водоснабдителни објекти,	79,2	46.000.000,00
	- Уредување и реконструкција на водотеци,		10.300.000,00
2.	- Изработка на План за управување и заштита од ризик од поплави на сливот на река Лепенец	6,3	1.500.000,00
	- Изработка на План за управување и заштита од ризик од поплави на сливот на река Треска		1.500.000,00
	- методологија за утврдување на минимум прифатлив проток		1.500.000,00
3.	Набавка на хемикалии за спроведување на мониторинг на Југохром	11,1	7.900.000,00
4.	Трошоци за спроведување на програмата	3,4	2.400.000,00
ВКУПНО		100	71.100.000,00

4.3 Други програми со кои се финансираат активности во секторот води

Средства за финансирање на активности во областа на водите се обезбедуваат и преку Програмата за инвестирање во животната средина. Програми, проекти и други активности подобни за финансирање со средствата од програмата за инвестирање во животната средина се: набавка на опрема за директна заштита на животната средина и заштита и унапредување на здравјето на луѓето; изготвување на инвестициона документација и студии за изводливост (физибилити студии) и нивна реализација; изработка на оперативни планови и реализација на одделни фази на оперативните планови од дозволата за усогласување; изведување на градежни работи за директна заштита на животната средина; поттикнување на селектирање, рециклирање и отстранување на отпад; усогласување со нормите и стандардите на животната средина; изработка на студии и плански документи за заштита и унапредување на биолошката разновидност; едукација и обука на кадри и други слични активности за заштита и унапредување на животната средина.

Средствата од програмата се користат за финансирање на подготовката и спроведувањето на програми, проекти и други активности, како и за преземање превентивни мерки и мерки за поттикнување, зачувување, одржливо користење, заштита и унапредување на животната средина.

Средствата за реализирање на Програмата за инвестирање во животната средина за 2017 година во износ од 122.800.000,00 денари се доделени за следните намени:

1. Изработка на техничка документација и реализирање на проекти и активности за заштита, зачувување и подобрување на квалитетот на водите во износ од 43.000.000,00 денари;
2. Реализирање на проекти и активности за заштита на природата и биолошката разновидност во износ од 3.000.000,00 денари;
3. Реализирање на проекти и активности за подигање на јавната свест, едукација и обука во областа на животната средина во износ од 8.000.000,00 денари ;
4. Поттикнување на образовни, истражувачки и развојни студии, програми и проекти за заштита и унапредување на животната средина и природата во износ од 5.000.000,00 денари;
5. Кофинансирање на Проект за зајакнати граѓански организации за партиципативно транспонирање и спроведување на ЕУ 2020 пакетот за клима и енергија во износ од 1.000.000,00 денари;
6. Кофинансирање на тековни проекти од областа животна средина во износ од 29.000.000,00 денари;
7. Реализација на проекти и активности одобрени согласно Програмата за инвестирање за 2015 и 2016 год во износ од 30.000.000,00 денари и
8. Трошоци за спроведување на програмата во износ од 3.800.000, 00 денари.

Со Програмата за инвестирање во животната средина за 2017 доделени се финансиски средства на локалните самоуправи за изработка на техничка документација за изградба на водоводни и канализациони системи и за регулација на речните корита. Предвидените 43 милиони денари за подобрување на квалитетот на водите се доделени на 12 општини, за 14 проекти и тоа:

- Општина Желино за изградба на фекална канализациона мрежа во н.м. Желино;
- Општина Теарце за изработка на документација за одведување на отпадни води;
- Општина Дебар за атмосферска канализација (цевковод за прифаќање на водите од Ваковска река), Дебар;
- Општина Василево за изработка на техничка документација за канализација во с.Добрашинци;
- Општина Куманово за изработка на техничка документација за канализациона мрежа за с.Табановце, Сопот и Четирце;
- Општина Гостивар за продолжување со изградба на фекална канализација во н.м. Дебреше;
- Општина Брвеница за основен проект за главен колектор за фекална канализациона мрежа за н.м. Долни Челопек, општина Брвеница;
- Општина Липково за регулација на речно корито на Слупчанска река;

-
- Општина Пласница за фекална канализација за дел од н.м. Долна Пласница, помеѓу река Треска и регионален пат Прилеп-Кичево;
 - Општина Крива Паланка за доизградба на регулација на Скрљавски Дол;
 - Општина Струмица за регулација на порој Свети Илиски на потег од базна преграда до улив во река Водочница;
 - Општина Струмица за регулација на порој Крушевска Република на потег од ул.Климент Охридски до улив во река Тркајна со партерно уредување околу каналот;
 - Општина Струмица за изработка на техничка документација за проект Главен фекален колектор за новоурбанизирани урбани блокови во Струмица бр.35-42;
 - Општина Ранковце за изработка на инфраструктурен проект за канализациона мрежа за отпадни води во н.м. Опила.

Во Програма за инвестирање во животната средина за 2018 се предвидени средствата во износ од 98.000.000,00 денари распоредуваат за следните намени:

1. Изработка на техничка документација и изградба на канализациони системи и системи за одведување и пречистување на отпадни води во износ од 45.000.000,00 денари;
2. Реализирање на проекти и активности за заштита на природата и биолошката разновидност во износ од 4.000.000,00 денари;
3. Реализирање на проекти и активности за подигање на јавната свест, едукација и обука во областа на животната средина во износ од 8.000.000,00 денари;
4. Поттикнување на образовни, истражувачки и развојни студии, програми и проекти за заштита и унапредување на животната средина и природата во износ од 6.000.000,00 денари;
5. Кофинансирање на Проект за Развивање на капацитети за обезбедување на одржливост на Дојранското Езеро во износ од 2.000.000,00 денари;
6. Кофинансирање на Проект за подготовка на техничка документација за приоритетна комунална инфраструктура во општина Сарај во висина од 2.000.000,00 денари;
7. Поддршка на мерки и активности за намалување на загадувањето на воздухот во Република Македонија во износ од 10.000.000,00 денари;
8. Реализација на проекти и активности одобрени согласно Програмите за инвестирање за 2015, 2016 и 2017 година во износ од 18.000.000,00 денари и
9. Трошоци за спроведување на програмата во износ од 3.000.000,00 денари.

Покрај МЖСПП, средства треба да се обезбедат и од буџетот на Министерството за транспорт и врски за финансирање на проекти кои се однесуваат на водоснабдување и собирање и третман на отпадни води.

Дополително, за финансирање на претходно споменатите активности средства можат да се обезбедат и преку Програмите за регионален развој преку Бирото за регионален развој.

Проект „Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

„Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“

5

ЗАШТИТАТА НА ПРАВАТА НА ПОТРОШУВАЧИТЕ ВО КРЕИРАЊЕТО НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ВОДИТЕ И УПРАВУВАЊЕТО СО ВОДИТЕ

5.1 Права на потрошувачите

Во контекст на креирањето на политиките за водите мора да се земе во предвид и аспектот на вклученост на потрошувачите во креирањето на политиките како и нивното учество во управувањето со водите.

Основата за донесување на законската регулатива за заштита на потрошувачите во светот односно во земјите членки на ЕУ како и во Република Македонија се заснова на основните осум потрошувачки права усвоени од страна на Генералното Собрание на ООН во 1985 година кои се однесуваат на:

1. Обезбедување достапност на најнужните производи и услуги на граѓаните;
2. Надомест на штета (право на надомест на штета за производи или услуги кои имаат несоодветен квалитет и од кои е предизвикана штета);
3. Безбедност на производите и услугите (право на купување и користење на безбедни и сигурни производи и услуги кои нема да го загрозат здравјето или животот на потрошувачот при нормална употреба);
4. Информираност (право на вистинито и навремено информирање преку медиумите, списание за потрошувачи, брошури и сл.);
5. Создавање на механизми за учество на граѓаните како потрошувачи во креирањето и спроведувањето на политиката за заштита на потрошувачите на сите нивоа кога се одлучува за нивните економски интереси;
6. Образование (едукација на потрошувачите за нивните права преку образовниот процес);
7. Избор (можност за избор помеѓу повеќе производи и услуги со гарантиран квалитет и по пристапни цени) и
8. Здрава животна средина (право на живот и работа во средина која не претставува опасност за животот и здравјето на граѓанинот).

Тргувајќи од основната проектна цел за активно учество на потрошувачите во креирањето на политиките за води, може да се воочи дека учеството е директно поврзано со шест од вкупно осум права на потрошувачите и тоа со:

- обезбедувањето на основните потреби на граѓаните кои се однесуваат на обезбедување на исправна и питка вода за пиење до секој граѓанин во Република Македонија;
- безбедноста на производите, односно квалитетна и безбедна вода што подлежи на контрола и високи стандарди;
- можноста за информираност, што им дава право на потрошувачите да бидат информирани за одредени здравствени аспекти на водата за пиење, недостатоци, прекин на достава, квалитет на дистрибутивниот систем преку кој водата за пиење се доставува до домаќинствата, достапност на доставување поплаки и жалби;
- заштита на животната средина или обезбедување на здрава животна средина и одговорност на потрошувачите и државата во нејзиното обезбедување како и систем на дојавување дека околината се загадува и
- создавање на механизми за учество на граѓаните како потрошувачи во креирањето и спроведувањето на политиката за заштита на потрошувачите на сите нивоа кога се одлучува за нивните економски интереси.

Целта на Европската политика е да обезбеди заштита на правата на потрошувачите и дополнителна заштита на ранливите групи на потрошувачи (како што се децата, старите, болните, сиромашните). Зајакнувањето на позицијата на потрошувачите и ефикасната заштита на нивната сигурност и нивните економски интереси претставуваат клучна цел на европската политика, а со член 97 од ССА, Република Македонија се обврзува стандардите за заштита на потрошувачите да ги усогласи со стандардите на ЕУ, со цел да се овозможи ефикасна заштита на правата на потрошувачите и функционирање на пазарната економија.

5.1.1 Регулатива за заштита на правата на потрошувачите

Потрошувачкото законодавство претставува обемен пакет на закони и подзаконски акти во кои се пропишани правни норми со кои непосредно или посредно се штитат правата на потрошувачите.

Законот за заштита на потрошувачите (ЗЗП) е генерален закон со специфична правна природа, во кој се содржани општи правила за заштита на потрошувачите односно истиот е основен пропис (*lex generalis*), во однос на другите посебни закони (*lex specialis*) кои се однесуваат на посебни области.

Транспонирањето на Директивите за заштита на потрошувачите на Европската унија во генералниот закон е извршено согласно правилото *rationae personae*, па така согласно Законот за заштита на потрошувачите под потрошувач се подразбира само физичко лице, односно според дефиницијата потрошувач е: „секое физичко лице кое купува производи или користи услуги за непосредна сопствена потрошувачка во деловни простории на трговецот, надвор од деловните простории како и со договори на далечина за цели кои не спаѓаат во рамките на неговата трговска, стопанска, занаетчиска или професионална дејност”.

Доменот на граѓанската партиципативност кај јавните услуги е уреден во делот VI од ЗЗП, кој се однесува на јавните услуги кои се даваат на потрошувачите (од членот 118 до членот 120). Јавни услуги, во смисла на ЗЗП се сметаат продажбата на електричната енергија од дистрибутивната мрежа, топлинската енергија, јавните телекомуникациски услуги, поштенските услуги, услугите за превоз на патниците во јавниот градски и приградски сообраќај, снабдувањето со вода за пиење, одводот на отпадните води и одржувањето на чистотата, како и други услуги определени со закон. Надоместокот за јавните услуги на потрошувачите, кога според природата на јавната услуга е возможно, мора да се пресметува според потрошувачката во одреден временски период со примена на тарифен систем пропишан со закон. Доколку надоместокот не е пресметан на овој начин, потрошувачот може во рок од 15 дена од приемот на сметката за наплатата на услугите да поднесе писмен приговор до давателот на услугата. Давателот на услугата е должен во рок од 30 дена од поднесениот приговор да се произнесе по приговорот, а врз основа на ЗЗП, трговецот мора да му овозможи на потрошувачот запознавање однапред со сите услови на користењето на јавните услуги и тие услови јавно да ги објави во најмалку два дневни весника.

ЗЗП од неговото донесување па се до 2018 година претрпе голем број измени и дополнувања, и за истиот се уште не е подготвен пречистен текст, што за просечниот потрошувач создава тешкотии во однос на пристапноста и разбирливоста на одредбите од Законот. Постоечкиот ЗЗП е нецелосно усогласен со правото на ЕУ и има повеќе недостатоци за остварување ефективна заштита на правата и интересите на потрошувачите. Во 2015 година од страна на Организацијата на потрошувачите на Македонија (ОПМ) до Министерството за економија беа доставени насоки за изработка на Стратегија за заштита на потрошувачите, со кои, меѓу другото, се предлага и донесување на нов закон. Во моментот се подготвува нов закон за заштита на потрошувачите, во чија подготовка се вклучени и експерти на ОПМ учествувајќи во работната група за изработка на законот.

Во новиот ЗЗП ќе треба прецизно да се наведат јавните услуги и истите да се категоризираат на јавни услуги кои се даваат на централно ниво и јавни услуги кои се даваат на локално ниво (комунални услуги), а кои се уредени со Законот за комуналните дејности (ЗКД). Дел од јавните услуги, вклучително и комуналните, треба да се определат како услуги од општ економски интерес за кои треба да се гарантираат минимални права за потрошувачите. Исто така, во ЗЗП треба да се одредат обврските на давателите на услуги и надлежните органи и институции кои имаат ингеренции во сферата на заштита на потрошувачите, постапката и роковите за постапување по приговори и решавање на спорови и општите права на потрошувачите при користење на јавни услуги. Во уредувањето на оваа област особено треба да се обрне внимание на постоечката неконзистентност помеѓу Законот за локална самоуправа (членот 22, став 1, алинеја 4) во кој се утврдени ингеренциите на општините преку набројување на 21 комунална дејност што не е усогласено со ЗКД (во кој се регулираат 19 дејности). Заради поголема сигурност во правниот промет, како и конзистентност во формулирањето и регулирањето на јавните услуги, потребно е усогласување на дејностите во ЗЗП, ЗЛС и ЗКД.

Инаку, кога зборуваме за партиципативноста на граѓаните и граѓанските организации, важно е да се спомене дека членот 126 од ЗЗП поблиску ги одредува ингеренциите на Советот за заштита на потрошувачи и ја дефинира неговата структура како постојано работно тело на советите на општините и Советот

на Град Скопје. Инаку, овие тела се составени од претставници на јавните институции, граѓанскиот и деловниот сектор, т.е. „членовите на советите за заштита на потрошувачите на општините, односно Градот Скопје се избираат од редовите на советниците, здруженијата на потрошувачи и од други здруженија на граѓани, јавните претпријатија, стопанските комори и од државните органи на инспекцискиот надзор кои имаат надлежности поврзани со заштитата на потрошувачите.“ Советите имаат обврска – до советите на општините, односно Градот Скопје да предлагаат локални двегодишни програми за заштита на потрошувачите, во согласност со Програмата за заштита на потрошувачите на Владата на Република Македонија. Понатаму, членот 126 од ЗЗП предвидува дека „Советите за заштита на потрошувачите во единиците на локалната самоуправа остваруваат редовни контакти и соработка со Советот за заштита на потрошувачите на Владата на Република Македонија“.

Законската обврска да се формираат совети за заштита на потрошувачите на ниво на локалната самоуправа не се остварува на целата територија на Република Македонија, односно обврската е остварена таму каде што постојат организации на потрошувачи (Битола, Кочани, Охрид, Скопје, Тетово и Штип). Позитивен пример за имплементација на ЗЗП претставува Град Скопје каде Советот за заштита на потрошувачите функционира активно од 2014 година и усвојува две годишни програми за заштита на потрошувачите.¹⁴

Инаку прекршувањата на правата на потрошувачите во домен на јавните услуги, се евидентирани од страна на Народниот правобранител. Во извештајот на Народниот правобранител за 2017 година се укажува дека состојбата од година во година не се поправа. Имено, Народниот Правобранител во својот извештај констатира многу проблеми на граѓаните поради несоодветното постапување на давателите на услуги-јавни претпријатија и други компании. Во 2017 година, граѓаните поднеле околу 300 претставки со кои се барало интервенција за заштита на правата како потрошувачи. Најголем број од претставките, односно скоро половината, се однесувале на работењето на јавните претпријатија што вршат комунална дејност снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води, пред се на ЈП Водовод и канализација Скопје (ЈП). Притоа, карактеристично е што не станувало збор за изолирани случаи, туку напротив, граѓаните се жалеле на состојби кои се повторуваат. Народниот правобранител по спроведување на потребната постапка, во одредени случаи констатирал повреда на уставните и законските права на подносителите на претставки поради пропусти и неправилности во работењето на службите на ЈП и непочитување на одредбите од ЗЗП, Законот за снабдување со вода и одведување на урбани отпадни води и Законот за облигационите односи. Конкретно, ЈП до корисници на услугата за испорака на вода, како и години наназад, доставувале „вонредни сметки“ со енормно високи износи, без притоа да дадат адекватно образложение за кој период се однесуваат сметките и без да го наведат правниот основ согласно кој може на таков начин да постапува. Со тоа, ЈП од корисникот барало да плати за услуга која не му била обезбедена, односно не ја искористил во обем за кој го задолжува, се вели во извештајот на Народниот Правобранител. Исто така, корисниците кои се исклучени од водоснабдителниот систем, за повторното приклучување од ова ЈП биле условувани заостанатиот долг да го платат одеднаш и во целост иако за дел од истиот била обезбедена наплата во постапка за извршување.”

5.1.2. Правата на потрошувачите во Законот за комуналните дејности

ЗКД уредува 19 комунални дејности како услуги од јавен интерес. За поголемиот број од таксативно наброените дејности во ЗКД се донесени посебни закони. Карактеристично од аспект на потрошувачите и особено имајќи ја предвид дефиницијата за потрошувач како физичко лице, што според овој Закон, комуналните услуги се делат на две групи услуги: оние за задоволување на индивидуалната потрошувачка и оние за задоволување на заедничката потрошувачка. Во услуги за задоволување на индивидуалната потрошувачка спаѓаат: обработка и снабдување со вода за пиење, обработка и испорака на технолошка вода, одведување и пречистување на отпадни води, превоз на патници во патниот сообраќај, собирање и транспортирање на комунален отпад, изградба и одржување на гробните места, користење продажно

¹⁴ Историски гледано, заштитата на потрошувачите на локално ниво беше првпат воведена со Законот за локална самоуправа (ЗЛС) од 2002 година, кога согласно членот 56 се дава можност Советот на општината, односно Градот Скопје, да формира Совет за заштита на потрошувачите. Ваквите совети имаат надлежност за разгледување на прашања и утврдување на предлози кои се однесуваат на квалитетот на услугите на јавните служби на општината, а според ЗЛС се составени од претставници на поголемите групи на корисници на јавните услуги. Поимот „поголеми групи на корисници на јавни услуги“, иако непрецизен, ги опфаќа здруженијата на потрошувачи, здруженијата на пензионери, здруженијата на жени и др. Претставниците на граѓанското општество добиваат можност преку овие совети да реагираат за одредени неправилности во поглед на јавните услуги или, пак, да дадат придонес за подобрување на квалитетот на услугите.

место на отворени и затворени пазари, чистење оџаци и опрема за одведување на чад, отстранување на хаварисани возила, одржување на септички јами, испорака на гас до мерен инструмент на корисникот и испорака на топлинска енергија до мерниот инструмент на корисникот.

Во услуги за задоволување на *заедничка потрошувачка* спаѓаат: *одведување и исушување на атмосферски води*, реконструкција и заштита на локални патишта, улици и други инфраструктурни објекти, одржување на јавната чистота, одржување и чистење и користење на паркови, зоолошки градини, парк шуми, рекреативни површини и зеленило, на сообраќајната сигнализација на улици и општински патишта, јавно осветлување, одржување гробишта, придружни објекти и инфраструктура на гробиштата, одржување на објектите на отворени и затворени пазари на големо и на мало и ерадикација на животни скитници, украсување на населени места, одржување на санитарни јазли и одржување на урбаната опрема.

Во ЗКД се предвидува договорно уредување на односите помеѓу давателите и корисниците на комуналните услуги, односно во член 4 став 5 на ЗКД се вели дека: „корисник на комунална услуга е правно и физичко лице кое ги користи услугите на давателот на услугата, чии права и обврски се регулираат со меѓусебно склучен договор“, а понатаму, со членот 18 од ЗКД се вели дека давањето на комунална услуга на корисник на индивидуална комунална потрошувачка се уредува со договор склучен меѓу давателот и корисникот на услугата на начин утврден во согласност со закон.

Во праксата се согледува дека кај некои услуги недостасува исполнувањето на законската обврската за склучување на договор (во случајот и за услугата: снабдување со вода за пиење, обработка и испорака на технолошка вода, одведување и пречистување на отпадни води), кој би бил склучен во писмена форма, а од одредбите јасно би се согледале правата и обврските на договорните страни, давателот и корисникот на услугата.

Во член 17 од ЗКД се пропишува забрана за ограничувањето до пристапот до јавна услуга на потрошувачите освен во одредени случаи под услови и на начин определени со закон. Позитивно е тоа што со Законот за изменување и дополнување на Законот за комунални дејности Сл. Весник на Р. Македонија, бр.31 од 22.02.2016 година се воведува нов став 2 во кој се предвидува дека доколку на корисникот му е ограничен пристапот до комунална услуга има право на приговор во рок од 15 дена од ограничувањето до МТВ. Со наведениот Закон се продолжува рокот за поднесување жалба против решението на надлежниот орган за надоместокот за заедничката комунална услуга од 8 на 15 дена.

Во иднина би требало да се пристапи кон измени на ЗКД во однос на известувањето за прекинот за испорачувањето на услугата, т.е. да се воведат обврска на давателот на услугата по писмен пат или по пат на средства за јавно информирање да го известат потрошувачот било кога се работи за групен било индивидуален прекин на услугата.

5.1.3 Потрошувачите во прописите за водите

Правата и обврските на потрошувачите е особено значајно и во формулирањето на цената на водната услуга како и можноста за учество на потрошувачите во определувањето на цените.

Подолу во текстот е прикажана постапката и улогата на потрошувачите во определување на цената на водната услуга.

5.1.3.1 Закон за одредување на цената на водните услуги

Начинот на утврдување на цената на водните услуги се утврдува со Законот за утврдување на цени на водните услуги („Службен весник на РМ“ бр.7/16).

Законот треба да обезбеди подобрување на квалитетот на водните услуги заради непречено давање на водните услуги согласно најдобрите достапни практики и примена на начелото загадувачот плаќа, корисникот плаќа и начелото трошоци на ресурсот согласно ЗВ и

- подобрување на ефикасноста на водните услуги со цел обезбедување најдобри по квалитет водни услуги со најмалку трошоци и

-
- стабилни и предвидливи услови за работење на давателите на водни услуги и заштита на потрошувачите и корисниците од злоупотреба на доминантна позиција на давателите на водни услуги.

Давател на водна услуга е правно лице основано од државната односно локалната власт кое обезбедува една или повеќе водни услуги на подрачјето на една или повеќе општини, општините во градот Скопје или Градот Скопје и за водната услуга која ја врши наплатува цена за обезбедена водна услуга од крајниот корисник на водната услуга.

Водни услуги кои ги обезбедуваат давателите на услуги, како основни услуги за своите крајни корисници се: снабдување со сурова вода и/или вода за пиење, собирање и одведување на урбани отпадни води и/или пречистување на отпадни води.

Крајни корисници на водните услуги се: индивидуално домаќинство (физичките лица кое користи водна услуга за сопствени потреби или за потребите на домаќинството, комерцијален и индустриски потрошувач), правно лице кое врши трговска и друга дејност заради остварување на добивка со производство, трговија и давање услуги на пазарот, а кое е регистрирано за вршење на трговска и друга дејност и е приклучено на систем за користење на водни услуги и институционален потрошувач (единици на локална и државна власт, јавни институции кои се приклучени за користење на водна услуга).

Висината на цената на водната услуга се определува во зависност од тарифата на водната услуга, надоместоците за користење на водите од ЗВ како и даноците утврдени со закон.

Цена на водната услуга е вкупниот надоместок кој се бара од давателот на водната услуга за плаќање од страна на крајните корисници на водната услуга и го вклучува плаќањето што произлегува од тарифата за водната услуга на давателот на водната услуга, надоместоците поврзани со користење на водите утврдени со ЗВ или со друг закон, како и даноците утврдени со закон.

Висината на тарифата на водната услуга зависи од трошоците што ги има направено давателот на водната услуга за да ја обезбеди водната услуга, вклучувајќи ги трошоците за услугите за поддршка.

Тарифа за водна услуга е паричната вредност на услугата, која како дел од цената за дадените водни услуги, ја бара давателот на водните услуги од крајните корисниците на водните услуги.

Надлежен орган за определување на тарифата за водна услуга е Регулаторна комисија за енергетика (РКЕ). При определување на тарифата за водна услуга мора да се води сметка и за социјалниот аспект односно прагот на достапност на домаќинствата на подрачјето во кое давателот ја обезбедува водната услуга. „Праг на достапност“ е горната граница изразена во проценти на финансиска достапност на водните услуги пресметана на ниво на Република Македонија во која цената на водната услуга не го надминува одредениот процент од просекот на вкупниот приход по домаќинство во подрачјето во кое се обезбедува водната услуга. РКЕ најмалку еднаш на секои три години во период на интензивни инвестиции ќе донесе препорака за праг на достапност на ниво на приход по домаќинство во РМ, а на секои седум години доколку постојат помали инвестиции.

РКЕ со решение ги утврдува следните видови на тарифи:

- Тарифи за услуга снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението;
- Тарифа за услуга снабдување со вода за пиење или водоснабдување;
- Тарифа за услуга за собирање и одведување на отпадни води и
- Тарифи за услугата прочистување на отпадни води.

Видовите и начин на пресметка на тарифи за водна услуга се определуваат со Методологија за утврдување на тарифите за водна услуга која е донесена од Регулаторна Комисија за енергетика и објавена во („Службен весник на РМ“ бр.63/17). Методологијата ги утврдува тарифите со кои давателите на водни услуги ќе го остварат регулираниот приход потребен за вршење на една од следните водни услуги:

- снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението;
- снабдување со вода за пиење или водоснабдување;
- собирање и одведување на урбани отпадни води и
- прочистување на отпадни води.

Со денот на започнувањето на примената на Методологија за определување на тарифите за давање на водна услуга од членот 5 став (6),¹⁵ од овој закон престанува да важи членот 6,¹⁶ од Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води како и тоа дека овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 септември 2016 година.

Начинот на утврдување на тарифата за водна услуга, постапката за утврдување на тарифата за водна услуга, критериумите за процена на барањето и поднесоците за утврдување на тарифата за водна услуга, роковите за постапување, постапката за преговарање, како и начинот, постапката, условите и потребната документација за донесување на регулаторна тарифа за водна услуга е пропишан со Правилникот за начинот и постапката за утврдување на тарифа за водни услуги и на регулаторна тарифа за водна услуга е донесена од РКЕ и е објавен во („Службен весник на РМ“ бр.63/17).

Давателот на водна услуга цената на водната услуга ја наплаќа од крајниот корисник. Тарифата за водна услуга односно регулаторна тарифа ја утврдува РКЕ со решение за секоја година посебно.

Постапката за утврдување на тарифи за водни услуги за секој одделен давател се уредува врз основа на оцена на: трошоците за обезбедување на водни услуги и услуги за поддршка; висината на предложената тарифа за водна услуга и цената на водната услуга што ќе се постигне со предложената тарифа и нејзината финансиска достапност за домаќинствата од подрачјето на кое се дава водната услуга и процентот на домаќинства за кои ќе биде надминат прагот на финансиска достапност; планирани капитални инвестиции за подобрување и проширување на водните услуги; ефикасноста на водната услуга споредена со индикаторите на успешност и постигнувањето на вредностите на целите за клучните индикатори за следење на успешноста.

Тарифите се утврдуваат врз основа на доставеното барање за утврдување на тарифа за водна услуга со предлог тарифи од страна на давателот на водни услуги и доставен нацрт - План за прилагодување на тарифите за водни услуги. Тарифата се определува за секоја услуга одделно.

Партиципативноста на граѓанските здуженија може да се согледа во ставот 7 од член 9 на Закон за одредување на цените на водните услуги каде се пропишува дека РКЕ треба да одржи консултации со давателите на водни услуги и здруженијата на крајните корисници (потрошувачите), како и со државните органи одговорни за управување со водите и комунални дејности.

РКЕ по комплетирањето на барањето, истото го објавува на својата веб-страница и во два дневни весника за да може заинтересираните физички и правни лица да достават мислења и предлози во однос на објавеното барање. Рокот за доставување на мислењата не е подолг од 5 дена од денот на објавување на барањето. Во постапката при утврдување на тарифите за водните услуги, РКЕ е должна да ги разгледа и забелешките кои се пристигнати од страна на давателот на водната услуга, односно основачот на давателот на водната услуга.

¹⁵ Видовите и начин за пресметка на тарифите за водна услуга, структурата на тарифите за секоја водна услуга посебно, видовите на трошоците кои се земаат во предвид за пресметка на тарифата за водната услуга и потребните приходи за покривање на тие трошоци, како и нивните карактеристики и начинот на нивно прикажување, се определуваат со Методологијата за утврдување на тарифите за водната услуга која ја донесува.

¹⁶ Средствата за вршење на дејностите од членот 5 на овој закон се остваруваат од цената за користење на тие услуги и надоместокот за приклучување на водоснабдителниот и канализациониот систем. (2) Цената на водата за пиење и одведувањето на урбаните отпадни води и атмосферски води се изразуваат во ден/м³. (3) Цената од ставот (2) на овој член зависи од трошоците за снабдување со вода за пиење до корисниците на услугата и одведувањето на урбаните отпадни води, трошоци за заштита на животната средина околу извориштето и на самото извориште, експлоатационите трошоци, трошоците за одржување, замена на амортизираните делови и други оштетувања, капитални инвестиции, каматите за отплата на капиталните инвестиции и други трошоци. (4) Определувањето на висината на цената се врши со методологија, а врз основа на следниве критериуми: - потрошена количина на вода за пиење од страна на корисниците на услугата, како просечна и прекумерна потрошувачка и - категории на корисници на услугата. Потрошувачката на водата за пиење, како просечна потрошувачка по член на семејно домаќинство ја определува советот на општината и градот Скопје. (6) Цената за секој кубен метар потрошена вода за пиење над просечната потрошувачка (прекумерна потрошувачка на водата за пиење) се зголемува за два пати. (7) Цената ја определува давателот на услугата, по претходна согласност на основачот. (8) Цената се определува како: - надоместок за м³ вода за пиење со одведување на отпадни води и атмосферски води од домаќинствата и индустриски отпадни води; - надоместок за м³ само вода за пиење и - надоместок за м³ само за одведување на отпадни води и атмосферски води од домаќинствата и индустриски отпадни води. (9) Методологијата за утврдување на цената од ставот (4) на овој член, ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на комуналните работи.

Доколку РКЕ оцени дека доставените забелешки можат значително да влијаат на утврдување на висината на тарифата за водни услуги во рок од 15 дена од денот на приемот на забелешките може да започне постапка за преговори со цел усогласување на висината на тарифите за водни услуги.

РКЕ на седница ја утврдува тарифата за водна услуга. По изготвување на текстот на решението за утврдување на тарифа за водна услуга, РКЕ е должна да свика подготвителна седница, која треба да се одржи најдоцна до истекот на 50-тиот ден од денот на отпочнување на постапката. Кон поканата за присуство на подготвителната седница се доставува текстот на решението и мислењата добиени од заинтересираните правни и физички лица. За присуство и учество во расправата на подготвителната седница се покануваат овластени претставници на подносителот на барањето, на институции и организации, како и други заинтересирани правни и физички лица.

Во решението се утврдува висина на тарифата за секоја водна услуга што ја обезбедува давателот, односно се утврдува минимум и максимум опсег изразен во проценти на утврдена вредност во рамките на кој е дозволено давателот на услугата да донесе Одлука за утврдување на висина на тарифата на водната услуга. РКЕ решенијата ги објавува во „Службен весник на Република Македонија“ и на својата веб страница и истите веднаш ги доставува до давателот на водната услуга и до основачот на давателот на водната услуга заради донесување одлука за утврдување на тарифи за водни услуги. Против донесеното решение на давателот на водната услуга, градоначалникот на општината имаат право на судска заштита пред Управниот суд.

Во Законот има механизми граѓаните да се заштитат од преголемите тарифи, затоа што одлуката за утврдување на тарифата давателите на услугите треба да ја достават заради добивање согласност до градоначалникот на општината кој е должен во рок од 60 дена да започне постапка за давање согласност, што се подразбира дека градоначалникот може и да не даде согласност, при што доколку не е дадена согласност во рок од 150 дена од денот на објавување на решението за утврдување на тарифата за водна услуга во „Службен Весник на Република Македонија“, Регулаторната комисија ќе донесе решение за започнување на постапка за донесување на Регулаторна тарифа за водна услуга.

РКЕ донесува Решение за Регулаторна тарифа за водна услуга за секој давател на услуга одделно во случаите кога:

- Преговорите за утврдување на ТВУ нема да успеат односно не е постигната согласност со давателот на услуга;
- Давателот на услуга не достави барање за утврдување на ТВУ;
- Давателот не ги достави до РКЕ дополнителни податоци за дополнување на доставеното барање за ТВУ;
- Градоначалникот не дал одобрение односно советот на општината не дал одобрение за одлуката за утврдување ТВУ.

Инспекциски надзор над вршење на законот врши Државниот инспекторат за животна средина преку водостопанските инспектори.

Давателот не смее да наплати цена за водна услуга од крајниот корисник во која тарифата за водна услуга не е одобрена од страна на Регулаторната комисија и утврдена во решението за утврдување на тарифи за водни услуги, односно решение за регулаторна тарифа. Давателот сметката за наплата на цената за водната услуга од крајниот корисник кој е правно лице ја доставува само по електронски пат на неговата електронска адреса, а само на барање на крајниот корисник кој е физичко лице сметката може да ја доставува на неговата електронска адреса.

Примената на новите тарифи за давателите на услуги кои обезбедуваат услуга на подрачје поголеми од 10.000 еквивалент жители и кои обезбедуваат сурова вода за водоснабдителни системи требаше да започне до 2018 година. Во 2017 година давателите на услуги имаа обврска за доставување на барање за одредување на нови тарифи на водни услуги. Врз основа на поднесените барања РКЕ донесе решенија за утврдување на тарифите за водни услуги за речиси сите даватели на услуги кои имаат поднесено барање. Останува обврската советите на општините да донесат одлуки за нивно усвојување.

Сите останати даватели на водни услуги имаат обврска да започнат со примена на тарифа за водна услуга најдоцна до 2019 година.

Споредбен преглед на постојните просечни тарифи кои се применуваат од страна на давателите на водни услуги, како и минималните просечни тарифи утврдени со решенијата донесени од страна на РКЕ се дадени во Прилог 2 од овој извештај.¹⁷

Во однос на учеството на заинтересираните страни во постапката за донесување на решенијата за утврдување на тарифа за водна услуга од увидот во содржината на истите¹⁸ може да се забележи дека редовно се поканувани засегнатите институции и организации на подготвителната седница на РКЕ. Меѓу институциите и организациите се: Советот на потрошувачи, Организација на потрошувачи, претставници на Заменик претседателот задолжен за економски прашања при ВРМ, Стопански комори на РМ, МЖСПП, а во одредени случаи и МЗШВ, ЗЕЛС, Комисија за заштита на конкуренцијата, градоначалникот на општината, ДИЖС, Здружение на даватели на комунални услуги – АДКОМ и други по потреба.

5.1.3.2 Закон за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води

Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води го дефинира корисникот на услуга како правно или физичко лице сопственик на станбен, деловен, производствен, административен и на нив сличен објект вклучувајќи го и куќниот совет приклучен на водоводна и/или канализациона мрежа, како и на јавните комунални претпријатија приклучени на регионалните водоснабдителни системи (член 3 точка 17);

Корисникот на услугата согласно одредбите на овој закон ги има следните права и обврски:

- да поднесе приговор во рок од 15 дена од денот на дознавањето за нарушување или прекин во давањето на услугата. Приговорот се поднесува до надзорниот орган на давателот на услугата доколку не е навремено информиран од давателот на услугата (член 8);
- да поднесе приговор во рок од 15 дена од денот на дознавањето за не информирањето до надзорниот орган на давателот на услугата доколку давателот на услугата не ги информира корисниците на услугата за начинот на снабдување со вода за пиење во случај на прекин со водоснабдување (член 10);
- ја одржува водоводната мрежа (член 14) и канализациона мрежа (член 17);
- веднаш да го известат давателот на услугата за оштетувањето или дефект што ќе настане на канализационата мрежа на корисникот на услугата. Во случаите на дефект или запушување на канализационата мрежа на корисникот на услугата, трошоците за отстранување на дефектот, односно отпушување паѓаат на товар на корисникот (член 18);
- главниот водомер инсталиран во водомерната шахта на водоводниот приклучок кај индивидуалните станбени, индустриски и трговски објекти и посебните водомери во колективните станбени згради се сопственост на корисникот на услугата и истите треба да бидат верификувани (член 27);
- Во станбени згради и станбено-деловни згради со различни категории на корисници на услугите, како и во деловни и индустриски објекти кои ги користат повеќе корисници, секој корисник е должен да има посебен водомер (член 28);
- Овозможува пристап на овластен работник на давателот на услугата заради читање на водомери и одржување на водоводниот приклучок, како и за контрола на исправноста на хидрофорските постројки и други уреди чија неисправност може да предизвика штета на уличната водоводна мрежа (член 29)
- Во рок од три дена од констатирањето на дефектот доколку водомерот е неисправен, закочен, стопен и слично, за тоа да го известат давателот на услугата. Ако водомерот е неисправен, закочен, стопен и слично и не може да се утврди потрошената количина на вода, до поставување на исправен водомер, пресметката и наплатата, ќе се врши врз основа на годишната просечна потрошувачка пред констатирањето на неисправноста на водомерот(член 30).

17 Прегледот е преземен од РКЕ, www.erc.org.mk

18 Донесените Решенија од РКЕ се објавени на www.erc.org.mk

Проект „Граѓаните активен партнер во реформите на политиките за вода“

„Анализа на состојбите со управувањето со водите во Република Македонија и заштита на правата на потрошувачите“

6 ЈАВНОСТА ВО ПРОПИСИТЕ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Во насока на валоризирање на придонесот на граѓанскиот сектор во развојот на општеството, поттикнувањето на плурализмот, толеранцијата и развојот на демократијата, ВРМ на 16 јуни 2012 година ја усвои Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор со Акцискиот план за спроведување 2012-2017¹⁹. Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 2012-2017 е усвоена во согласност со Националната стратегија за интеграција на Република Македонија во Европската Унија каде како значаен фактор во процесот на реформи во државата се истакнуваат степенот на остварување на соработка и партнерство меѓу Владата и граѓанскиот сектор, како и заложбата на Владата за развој на секторот и зајакнување на заемната доверба. Стратегијата содржи насоки за реформските процеси што треба да се спроведат и целите што треба да се постигнат во насока на промовирање, поддршка и унапредување на партнерските односи помеѓу Владата и граѓанскиот сектор (здруженија и фондации) преку мерки за зајакнување на заемната соработка. Во 2011 година ВРМ утврди Кодекс на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики чија примена ја следи Генералниот секретаријат - организациона единица за соработка со граѓанските организации (во понатамошниот текст: Одделение за соработка со НВО). Секоја втора година од примената на Кодексот се врши оценка на спроведувањето на Кодексот и се даваат препораки за подобрување на соработката.

Следните области се определени како приоритетни цели за периодот 2012-2017 година:

1. Развиен и одржлив граѓански сектор
2. Учество во процесите на креирање политики, донесување закони и европска интеграција
3. Економски развој и социјална кохезија
4. Граѓански активизам и поддршка од заедницата
5. Зајакната институционална рамка и практики за соработка.

Невладините организации кои работат на полето на животната средина се многу активни во Македонија и на нив отпаѓа најголемиот поединечен сегмент од невладиниот сектор. Постојат помеѓу 70 и 100 регистрирани НВО, но бројот на активните е веројатно помал. Многу од овие НВО спроведуваат многубројни проекти од областа на животната средина, обично на локално ниво, и добиваат средства и од домашни и од странски донаторски извори. Граѓански здруженија кои работат исклучиво во областа на водите и се специјализирани за прашања од областа на водите сеуште е недоволен Во прилог бр. 1 дадена е листа на НВО активни во областа на животната средина.

Во насока на зголемување на соработката со граѓанскиот сектор во рамките на МЖСПП функционира Секторот за комуникација со јавноста кој претставува линк помеѓу МЖСПП и јавноста. Основниот принцип на работа на Секторот е двонасочна комуникација односно давање и примање на информации од јавноста, базиран на Архуската конвенција и Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Основната улога на СКЈ е обезбедување на транспарентност и јавна достапност на информациите за различни аспекти за заштита на животната средина, зголемување на јавната свест и разбирање на важните еколошки проблеми, добивање корисни информации од граѓаните и организациите кои имаат лично и специјализирано знаење за ресурсите и проблемите на животната средина, а кои на друг начин не можат да се добијат, информирање за донесување на одлуки за еколошките приоритети и решенија и вклучување на јавноста при донесување на одлуки и развивање на бази на податоци за релевантни институции, организации, стопанственици и поединци неопходни за информирање и спроведување на одредени процеси во животната средина.

Подолу се елаборирани одредбите со кои се овозможува учество на јавноста во донесувањето на одлуки од областа на водите како и обврските кои ги имаат органите во спроведување на прописите со кои се уредува управувањето со водите, а се однесуваат на информирање на јавноста.

6.1 Јавноста во Законот за животната средина

Во ЗЖС под јавност се подразбира едно и/или повеќе правни и/или физички лица и во согласност со закон формирани организации и здруженија на граѓани додека под засегната јавност се подразбира јавноста којашто, во моментот, е засегната и/или во иднина може да биде засегната или има интерес во

¹⁹ Како и Работен документ - Концепт на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор 2018 – 2020 а треба да се земе превид и Експертско мислење и препораки од Ревизијата на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор 20

врска со донесувањето одлука за животната средина со која е во посебен однос со одредена постапка. Засегната јавност ги вклучува и здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина, како и физичко лице кое има голема веројатност да ги почувствува последиците од донесувањето на одлуката.

Исто така основно начело на кои се темели ЗЖС е начелото на учество на јавноста и пристап до информации - Органите на државната власт и органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, се должни да ги обезбедат сите потребни мерки и да пропишат постапки со кои се обезбедува остварување на правото на пристап до информациите и учество на јавноста во донесувањето на одлуките кои се однесуваат на состојбата на животната средина, како и да обезбедат изјаснување на јавноста во постапката за донесување на тие одлуки.

Во член 26 од ЗЖС е дефиниран начинот на известување на јавноста за загадување на животната средина и за преземање и воведување на задолжителни мерки со кој се задолжува Министерот за животната средина да ја информира јавноста за случаите на надминување на дозволените емисии и во другите случаи на загадување на животната средина од поголеми размери, како и за мерките утврдени со овој или друг закон кои се преземени или воведени или задолжително се преземаат или воведуваат во случаите на надминувањето или загадувањето на животната средина. Градоначалникот на општината во рамките на нивните со закон утврдени надлежности кои се однесуваат на заштитата на животната средина, се должни да ја информираат јавноста за случаите на надминување на дозволените емисии и во другите случаи на загадување на животната средина и да донесуваат посебен акт за преземање задолжителни мерки, доколку загадувањето е ограничено само на подрачјето на општината и градот Скопје и нема влијание на пошироката област и за тоа ја известуваат јавноста, на начинот што е утврден со закон и со статутот на општината и на градот Скопје.

Во член 26-а Органите кои донесуваат одлуки или плански документи, а во кои е предвидено учество на јавноста се должни при постапката на нивното донесување да ја определат јавноста која ќе биде засегната или веројатно ќе биде засегната со спроведувањето на донесените одлуки или плански документи, или има интерес во спроведувањето на донесените одлуки или плански документи. Органите се должни своите одлуки за определување на јавноста да ги направат достапни на јавноста уште во најраната фаза на отпочнување на постапката за донесувањето на одлуките или планските документи.

Во Поглавјето 8 од ЗЖС е уреден пристапот до информациите кои се однесуваат на животната средина, а во кое е транспонирана Директивата за пристап до информации до животната средина и одредбите од Архуската конвенција .

Во Поглавјето 9 од ЗЖС е уредено планирањето на заштитата на животната средина и постапката за донесување на планските документи, изготвувањето на прописи и учеството на јавноста во постапката за донесување на плански документи.

6.2 Јавноста во прописите за водите

Основно начело на кое се темели ЗВ е начело на учество на јавноста и пристап до информации и начелото на учество на заинтересираните страни.

Согласно начелото на учество на јавноста, на јавноста треба да и се обезбеди пристап до сите информации кои се однесуваат на состојбата со водите и управувањето со водите, а особено до информациите кои се потребни за нејзино учество во постапката за донесување на одлуките кои се однесуваат на управувањето со водите.

Согласно начелото на учество на заинтересираните страни постои обврска за надлежните органи да обезбедат интересите на сите заинтересирани страни да се земат предвид во постапката за донесување на прописите, стратегиските, планските или програмските документи и одлуките кои се однесуваат на управувањето со водите.

● Постапката за издавање на дозволи

Во постапката за издавање на дозволите е овозможено учество на јавноста во постапката за издавање на дозволата. Учеството на јавноста се овозможува преку објавување на барањето во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија, на интернет страната на

МЖСПП и во најмалку еден локален печатен и електронски медиум на територијата на општината на која се бара дозволата. МЖСПП е должен да и обезбеди на јавноста пристап до информациите потребни за оформување на мислењата и ставовите, во согласност со ЗЖС. Јавноста може да ги изрази своите мислења и забелешки во врска со барањето во рок од 15 дена од објавувањето на барањето. Јавноста во писмена форма, во рок од 15 дена од приемот на барањето може да ги достави своите мислења и ставови во однос на барањето за добивање на дозволата. При подготовка на дозволата, МЖСПП нема да ги земе предвид мислењата доставени по истекот на рокот. При изготвувањето на дозволата МЖСПП ги образложува причините поради кои се отфрлени добиените мислења и ставови. (од член 35 до член 38).

- **Постапката за донесување на плански документи**

Правото на пристап до информациите содржани во НСВ и ВО, а кои се однесуваат на животната средина, се остварува под услови и на начин утврдени во ЗЖС.

Учеството на јавноста во постапката за донесување на НСВ и ВО, се врши согласно постапката за донесување на плански документи уредена во ЗЖС затоа што се работи за плански документи од областа на водите, учество на јавноста е овозможено и преку вклучување на јавноста во постапката за стратегиска оценка на влијанието на животната средина која се спроведува задолжително за наведените документи. При тоа мора да се нагласи дека учеството на стручната јавност во изработката на ВО, не ја заменува постапката за учество на јавноста при донесување на плански документи.

Учеството на јавноста во изработката и донесувањето на ПУРС е дефинирано во ЗВ во кој се наведува начинот на кој информациите и документите во врска со изработката и имплементацијата на планот се достапни за јавноста (член 66). МЖСПП има обврска да обезбеди услови за јавноста да може да ги искаже своите ставови и мислења. За времетраењето на јавниот увид МЖСПП треба да организира стручна расправа по нацрт планот. МЖСПП има обврска да подготви записник од јавниот увид како и од стручната расправа како и на засегнатата јавноста да и обезбеди увид во изворните документи и информации кои се користени при изготвување на планот.

Врз основа на добиените мислења, ставови и забелешки од јавниот увид и стручна расправа по нацрт планот, МЖСПП го изготвува предлог планот. За секој План се обезбедуваат и податоци за: учеството на јавноста во подготовката на конкретниот План и резиме на ставовите и причини поради кои истите се земени во предвид при подготовката на планот.

- **Мониторинг на водите**

Информациите обезбедени преку мониторингот на состојбата на квантитетот и квалитетот на сите водни тела во Република Македонија и на водите наменети за користење, се достапни до јавноста и до надлежните органи, организации и институции, особено заради спроведување и оценка на реализацијата на мерките за зачувување, заштита и постојано подобрување на сите водни тела. (член 144).

Градоначалниот на општината на чие подрачје се наоѓа водата за капење има обврската да го следи квалитетот на водата за капење и да ја информира јавноста за промената на квалитетот на водата за капење како и за мерките кои ќе се преземат.

Сите информации и податоци за квалитетот на водата за пиење се достапни за јавноста согласно со ЗВ (член 190). Заради информирање на јавноста, МЗ на секои три години изготвува и издава тригодишен извештај за водата наменета за консумирање од страна на човекот за целата територија на Република Македонија.

- **Систем за информирање**

Системот на информирање се остварува преку воспоставување и одржување на водна книга како и Катастар на загадувачите на водите.

Водната книга се воспоставува со цел информирање на сите страни за користењето на водите и со цел обезбедување на база на податоци се воспоставува и одржува водна книга. Увидот во содржината на водната книга е слободен за јавноста без надоместок, со исклучок на податоците од доверлив карактер. Секој има право да побара копија од податоците содржани во водната книга (член 160).

Податоците од Катастарот се достапни до јавноста во обем, форма и начин определен со Законот за животната средина (член 161).

Заради информирање на јавноста, надлежните органи на државната управа согласно своите надлежности изготвуваат периодични извештаи за спроведување на ЗВ вклучувајќи ги и податоците добиени од мониторингот на водите и постапката за информирање на јавноста (член 162). Овој правилник не е донесен.

- **Вонредна состојба и отстапувања**

Доколку мониторингот или другите податоци покажуваат дека настанува промена во квалитетот на водите, или истите не се во согласност или не можат да се постигнат, МЖСПП во соработка со МЗ, веднаш и без одлагање мора да ги истражи и идентификува причините за отстапувањето, а доколку постои ризик по животот и здравјето на луѓето, да ја информира засегнатата јавност за тоа и да и обезбеди на јавноста релевантни информации за начинот на кој можат да се ублажат последиците, како и даде препораки или мерки на претпазливост, да преземе мерки за намалување и отстранување на ризикот и причината за отстапувањето. (член 204).

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Крајна цел во полето на управување со водите е подобрување на управувањето со водните ресурси со кој ќе се овозможи финансиска самоодржливост на системот и подобрување на услугите на потрошувачите/граѓаните, во насока на:

- да се обезбеди добар квалитет на заштита на водите во Македонија;
- обезбедување на долгорочни одржливи количества вода, квалитет на водните тела;
- намалување на загубите на вода и на нерационалното управување со водните ресурси;
- ефикасно воспоставување на систем кој ќе овозможи добро управување со инфраструктурата за водоснабдување и собирање и третман на отпадните води;
- подобрување на услугата на граѓаните за водоснабдување и покриеност на сите граѓани со квалитетна услуга;
- формулација на најекономично достапна цена согласно доставената водна услуга и нејзиниот квалитет;
- избор на соодветни економски инструменти за користење на водите и методологија врз основа на која ќе се пресметува користењето на водата (конзумација и испуштање на отпадни води);
- поврзување на хидролошките и економските информации за управување со водата во една обединета рамка која ќе овозможи постигнување на рамнотежа помеѓу достапноста, понудата и побарувачката на вода;
- функционирање на принципот “загадувачот плаќа”, со што ќе се овозможи финансиска одржливост на инвестиции во унапредување на системот за управување со водни ресурси.

За постигнување на наведените цели потребно е во иднина да се интензивираат активностите во насока на:

- Транспонирање на законодавството на ЕУ од областа на животната средина односно водите;
- Забрзување на процесот на донесување на ПУРС, вклучувајќи ги и програмите за мерки со што ќе се влијае на подобрување на состојбата во животната средина, како и зачувување на здравјето на луѓето, преку подобрување на квалитетот на водите.
- Воспоставување на сеопфатен мониторинг систем на водите;
- Воспоставување на систем за процена, заштита и подготвеност во случај на поплави, справување и изработка на Планови за управување со ризици од поплави;
- Зголемување на степенот на инвестиции во однос на БДП преку изградба на системи за собирање и третман на отпадни води;
- Обезбедување здрава вода за пиење за населението, преку современи системи за водоснабдување, воспоставени механизми за спроведување на начелото загадувачот плаќа.
- Подобрување на водните услуги преку воспоставување на самоодржлив систем и потребната инфраструктура.
- Зајакнување на институционалните капацитети за спроведување на политиките за води како и поголема соработка и координација на надлежните органи;
- Зајакнување на капацитетите на единиците на локална самоуправа за спроведување на обврските од нивна надлежност;
- Зголемување на процентот на наплата на услугите односно еднакво третирање на сите потрошувачи како во однос на правото на пристап до овие услуги но и еднаков пристап при наплатата на водната услуга односно примена на принципот „корисникот плаќа“;
- Подигнување на свеста на јавноста за порационално и поефикасно користење на водниот ресурс односно зголемување на грижата на потрошувачот за водниот ресурс од аспект на неговата употреба, но не само од аспект на висината и наплатата на водните услуги;
- следење и спроведување на препораките од Народниот правобранител особено од страна на граѓанските организации одговорни за следење на политиките во доменот на јавните услуги;

- Доследна примена на соодветната законска регулатива при работењето на даватели на комунални услуги, престанок на праксата за издавање на вонредни сметки и условување на граѓаните во целост да го платат заостанатиот долг;
- Со цел да се обезбеди точна пресметка и да се избегне секаква можност од задолжување на штета на корисникот на услуга (како што е произволно определениот просек, број на членови на семејството или занемарување на околноста дека мерниот уред бил неисправен), од страна на давателите на услуги да се спроведе практична имплементација и безусловна примена на правилото корисникот плаќа само за услуга во обем во кој му била обезбедена;
- Постојано ажурирање, ревидирање и надоградување на системот на евиденција на корисници на услугите од давателите на услуга, а повторниот приклучок да се реализира бесплатно;
- Водење на постојана грижа за корисниците, давање информации, поддршка, советување и регулирање постапката по жалби и приговори на потрошувачите од страна на јавните претпријатија.
- Поголема медиумска покриеност на овие прашања односно еднаков третман како и другите медиуми и области од животната средина;
- Зголемување на свесноста на давателите на водни услуги за ефикасно користење на ресурсот и намалување на загубите на вода;
- Зголемување отчетноста на давателите на услуги за исполнување на обврските како и органите надлежни за спроведување на прописите од областа на водите особено во делот на наплатата на тарифите за водна услуга;
- Користењето на водите од страна на индустриските капацитети во индустрискиот процес согласно најдобрите достапни техники и изнаоѓање на начини и примена на техники и технологии кои придонесуваат за порационално и ефикасно користење на водите.
- Поголема вклученост на стручната јавност во процесот на издавање на актите од областа на животната средина особено при спроведување на постапките за ЕИА и СЕА како и интегрираните еколошки дозволи.

Листа на невладини организации, ГО за животна средина во Македонија

Невладини организации /ГО за ЖС	Адреса	Телефон	Контакт лице
ЕД Ареал - Струга	Пролетерски бригади 49, 6330 Струга	046/780-209 070/671-886	Нестор Јаулески
ЕД Грашница - Охрид	Димитар Влахов 60, Охрид	075/842-385 075/557-377 075/142-525	Лазар Неданоски
ЕЗ Натура - Струга	Караорман 11, 6330 Струга	046/781-043 070/355-419 070/551-572	Берат Секлја
Извиднички одред Крсте Јон -Зелен центар - Струга	Партизанска бб, 6330 Струга		Марјан Главинчески
ЕД Радожда - Струга	Радожда	046/782-815 070/577-247	Скрцески Јован
Здружение за активизам и развој, Аква	Владо Малески бб, Струга	046/782-755 077/884 455	Диме Голабовски
ЕД Енхалон - Струга	Војдан Чернодрински 24, 6330 Струга	046/782- 881 046/786 -740; 075/362-245	Мате Гогоски
ЕД Здравец - Берово	Маршал Тито 100, Берово/	070/771-075 033/471-157	
ЕД Брица - Берово	Моша Пијаде 42, Берово	033/471-314 071/259-758	
Про Актива - Скопје	Корушка 8, П.Ф. 695	2465-963 076/404 077; 076/404 076	Влатко Карчички
Биосфера - Битола	Димо Хаџи Димов 3/	047/550-558 071/578-060	Нешад Аземовски
Молика - Движење за околината, Битола	П.Фах 17, Битола	070/547-281	Петар Андонов
Пелагонија - Битола	Општина новаци	047/207-826 071/235-401	Пецо Шурбевски
Извор - Битола	Перо Наков бб	047/226-964; 2551-707 070/207-178	
ЕД Вила Зора - Велес	Димитар Влахов бб, Велес	070 606 069	Ненад Кочиќ
ЕД Виножите - Штип	Браќа Миладинови 6, Штип		Зоран Зарински
Е.Г.Грин Пауер - Велес	Трајко Панов 22	071 669-226 043-529-682	Игор Смилев
ДЕМ - Скопје	Васил Ѓоргов 39, Скопје	3220-518	Руска Мицева
Европски центар за врски - Гостивар		075/203-061	
Еко-визија - Гостивар		075/202-444	Генци Салиу

Невладини организации /ГО за ЖС	Адреса	Телефон	Контакт лице
ППЦ Гостивар		078/352-433 070/534-282 042/216-999	Пајтим Саити
Идеал - Тетово		070/632-818	Несим Велиу
Еколаг		071/218-180 046/266-327	Сузана Блажевска
Друштво за заштита на природата, Скопје	Ѓорче Петров 266/4-6, Скопје	2035-326	
ЕД Планетум - Струмица	22 Декември бб, Струмица	034/331-416; 078 374 - 679	Александар Лазаров
ЕД Озон - Струмица	Ленинова 134	034/331-450 075/428 -205	
ЕД Одек - Кавадарци	Плоштад Маршал Тито бб, Кавадарци		
Био Еко - Скопје	Бриселска 12, Скопје	02/3073-588 3077-077; 070/369-587	Светозар Петковски
Македонско еколошко друштво (МЕД) - Скопје	П.Фах 162, Скопје	078/393-436; 2402-773; 2402-774	Робертина Брајановска
Здружение НОВИНА - Скопје	Апостол Гусларот 3, Скопје	02/3124-327 02/3133-765	
Друштво за проучување и заштита на птиците во Македонија	ПМФ - Гази Баба бб, Скопје	02/3117-055 078/254-736	Бранко Мицевски
Еко-свест, Скопје	бул. 11 Октомври 125/12	3217-247 ф.3217-246; 072 726-104	Ана Чоловик
Еко-мисија Скопје	Народен фронт 25/59	02/3211-965	
Македонски зелен центар	2460-876		Мето Саздов
Целор и МЗЦ, Радовиш		078/462-262	Столе Георгиев
Е.Д.Еко Вел, Велешта	Велешта	070/394-663	Урим Каба
З.Г.Жетва на знаење, Прилеп		070/367-976	Наталија Ацеска
ЕД Пелагонија, Новаци	Новаци	047/207-826; 047/203-060 071/235-401	Пецо Шурбевски
Македонско миколошко друштво			Проф. Д-р Митко Караделев
Здруж. за зашт. на животни и животна средина ПАУН Скопје	П.фах 270, Скопје	075/543-836	
ЕД Студенчица, Кичево	Пиринска 3	045/221-879 ф.045/221-817	

Невладини организации /ГО за ЖС	Адреса	Телефон	Контакт лице
ЕД Центар за пермакултура и мироградба, Штип		032/388-325 071/375-200	
МилеуCONTACT - Скопје		2460-876 075/212-557	Игор Славковски
ОРТ-Обука за одржлив развој - Скопје	бул. Јане Сандански 61/47	3079-235 070/359-882	Билјана Стевановска
Флорозон-заштита на природната средина и одржлив економски развој - Скопје		2779-028 078/430-251	Кирил Ристовски
ЗД Железара - Скопје		070/350-270	Марјан Калимановски
Аналитика - Скопје	Даме Груев 7-8/3	3121-948 070/556-821	
ЦеПроСАРД-Центар за промоција на одржливи земјоделски практики и рурален развој - Скопје	Орце Николов 175-5/2	3061-391 072/253-004 070/285-001 071/250 901	Светлана Петровска Дејан Филиповски
Грин - лист Битола	населба Кланица 1/15	075/348-322	Благојче Божиновски
Флора-Романовце	Доне Божинов 24, Куманово		Нако Николовски
Граѓански комитет за развој - Пробиштип	Ленинов плоштад 2	032/480-200 032/483-131	
Мрежа за рурален развој на РМ		070/343-513	Весела Ламбевска
Македонски центар за заштита и унапредување на ж. средина		070/276-605	Весна Струмениковска
Јужна Порта		071/540-042	Катерина Гацевска
Фронт 21 42		078/433-713	Александра Бујароска
Еко- свест, Коалиција Натура 2000		3217-245	Невена Смилевска
Фондација Метаморфозис		3109-325	Филип Стојановски
АДКОМ		2461-971 070/390-964	Лолита Стојановска
Извор - Кратово		076/662-266	Милош Димитровски
Центар за климатски промени - Скопје		071/240-809	Фани Христовска
Федерација на фармерите на РМ		078/678-362	Марија Гошева

Невладини организации /ГО за ЖС	Адреса	Телефон	Контакт лице
Досер Глобал Битола		075/575-088	Томе Крстевски
МДЦ ТИ НЕТ		070/367-731	Аријан Тоска
Гринбокс		078/454-640	Јане Димески
4x4x4 66 СК		070/34-636 075/428-358	Душко Христов Слободан Ристевски
Јустина Скопје	ул. 55 Скопје		Зегирја Исмаили
Здружение ЈАДРАНСКИ СЛИВ Охрид	Булевар Туристичка 4/1-1 Охрид	046/268-157 076/40- 381	Радован Димитриевски
Здружение за заштита на бувовите	ул. Јуриј Гагарин 28-5/3	070/999-859	Ана Арсовска
Еко - Натура	ул.184 бр.56а Тетово	071/363-764	Неџбедин Халити
Златна Рака	ул.,,185,,бр.7-Тетово	044/331-902 070/321-269	Гезиме Хајредини
Центар за еколошка едукација (CED)	Теарце	070/838-148	Метин Муареми
ПЛАНКТОНИУМ Скопје	ул.Доситеј Обрадовиќ бр.17/5	072/272-467	Даниела Нелепа Дамеска
МРК ДИЈАЛОГ	ул. Орце Николов бр. 81/3-2 Скопје	070/786-872	Јасмина Бошевска
И. друштво „Урсус спелеос“	ул.Добромир Хрс бр 20а-Скопје	5201-147 02/5201-147	Али Самет
Центар за развој на култура и ж. средина	ул. Н. Тесла бр.16-1/2, Скопје	3072-798 076/461-619	Драгица Лазаревиќ
ЕКО ГЕРИЛА	Тетово	072 763 660	Арјанит џафери
Мајка и дете	Тетово	071 572 121	Игбале Ферати
Зд ЕКО ТИМ ИСТОК	ул. Маршал Тито бр.45, Кочани	077/501-757	Горан Христовски

Преглед на постојните просечни тарифи кои се применуваат од страна на давателите на услуги, како и минималните просечни тарифи утврдени во Решенијата донесени од РКЕ, а кои се предмет на одобрување од основачите на давателите на водните услуги

Водостопанство – сурова вода			2017	2018 - БАРАЊЕ	2018 - РКЕ РЕШЕНИЕ
Бр.	Даватели на водни услуги водостопанства	Водна услуга на која се однесува барањето	Постојна просечна тарифа	Минимална просечна тарифа	Минимална просечна тарифа
1.	ЈПВ Лисиче Велес	Снабдување со сурова вода за пиене	4,26	6,04	4,46
2.	ЈП Студенчица Кичево	Снабдување со сурова вода за пиене	2,59	3,35	2,57
3.	ЈП Стрежево Битола	Снабдување со сурова вода за пиене	4,26	8.85	4,78
4.	ЈПХС Злетовица Пробиштип	Снабдување со сурова вода за пиене	4,00	24,00	4,19
5.	АД Водостопанство Подружница Берово	Снабдување со сурова вода за пиене	4,26	4,28	4,21
6.	АД Водостопанство Подружница Струмица	Снабдување со сурова вода за пиене	4,38	5,46	3,55
7.	АД Водостопанство Подружница Кумановско – Липковско Поле Куманово	Снабдување со сурова вода за пиене	6,43	7,03	4,48

Јавни комунални претпријатија			2017	2018 - БАРАЊЕ	2018 - РКЕ РЕШЕНИЕ
Бр.	Даватели на водни услуги кои обезбедуваат водна услуга на подрачја поголеми од 10.000 еквивалент жители и водостопанств	Водна услуга на која се однесува барањето	Постојна просечна тарифа	Минимална просечна тарифа	Минимална просечна тарифа
1.	ЈКП Дервен Велес	водоснабдување	35,19	39,66	36,74
2.	ЈКП Дервен Велес	собирање и одведување на отпадни води	5,99	5,98	4,75
3.	ЈКП Комуналец Кавадарци	водоснабдување	21,23	21,05	20,76
4.	ЈКП Комуналец Кавадарци	собирање и одведување на отпадни води	5,71	3,89	3,88
5.	ЈКП Комуналец Неготино	водоснабдување	22,10	25,14	22,68
6.	ЈКП Комуналец Неготино	собирање и одведување на отпадни води	5,80	7,42	6,16
7.	ЈКП Комуналец Свети Николе	водоснабдување	35,24	40,23	36,88
8.	ЈКП Комуналец Свети Николе	собирање и одведување на отпадни води	8,50	6,89	6,26
9.	ЈКП Услуга Берово	водоснабдување	30,87	38,80	31,77
10.	ЈКП Услуга Берово	собирање и одведување на отпадни води	9,36	7,43	5,91
11.	ЈКП Услуга Берово	прочистување	0,00	13,49	12,55
12.	ЈКП Солидарност Винаца	водоснабдување	27,80	35,61	27,32
13.	ЈКП Солидарност Винаца	собирање и одведување на отпадни води	6,00	8,46	6,05
14.	ЈКП Водовод Кочани	водоснабдување	41,61	49,85	35,44
15.	ЈКП Водовод Кочани	собирање и одведување на отпадни води	21,15	14,77	11,98
16.	ЈКП Водовод Кочани	Прочистување на отпадни води	-	-	-
17.	ЈКП Никола Карев Пробиштип	водоснабдување	33,24	40,78	33,18
18.	ЈКП Никола Карев Пробиштип	собирање и одведување на отпадни води	3,59	4,54	3,77

Јавни комунални претпријатија			2017	2018 - БАРАЊЕ	2018 - РКЕ РЕШЕНИЕ
19.	ЈКП Исар	водоснабдување	39,67	38,16	38,14
20.	ЈКП Исар	собирање и одведување на отпадни води	14,94	12,39	12,38
21.	ЈКП Стандард Дебар	водоснабдување	18,69	17,62	17,08
22.	ЈКП Стандард Дебар	собирање и одведување на отпадни води	3,30	2,81	2,71
23.	МЈП Проаква Струга	водоснабдување	27,99	41,89	34,91
24.	МЈП Проаква Струга	собирање и одведување на отпадни води	8,16	11,48	10,38
25.	МЈП Проаква Струга	Прочистување на отпадни води	11,84	16,19	14,23
26.	ЈКП Комуналец Кичево	водоснабдување	23,35	26,07	25,94
27.	ЈКП Комуналец Кичево	Собирање и одведување на отпадни води	5,53	6,09	6,06
28.	ЈКП Комуналец Кичево	Прочистување на отпадни води	-	20,15	13,08
29.	ЈП Нискоградба Охрид	Собирање и одведување на отпадни води	8,89	9,08	8,35
30.	МЈП Проаква Охрид	водоснабдување	28,07	40,87	34,47
31.	ЈКПД Огражден Босилово	водоснабдување	22,77	16,84	16,72
32.	ЈКПД Комуналец Гевгелија	водоснабдување	17,53	18,01	17,07
33.	ЈКПД Комуналец Гевгелија	Собирање и одведување на отпадни води	7,12	5,46	3,64
34.	ЈКПД Комуналец Гевгелија	Прочистување на отпадни води	-	7,14	7,14
35.	ЈКП Комуналец Струмица	водоснабдување	32,37	37,47	36,58
36.	ЈКП Комуналец Струмица	Собирање и одведување на отпадни води	10,43	9,91	9,69
37.	ЈКП Комуналец Струмица	Прочистување на отпадни води	-	15,71	6,33
38.	ЈКП Плаваја	водоснабдување	26,74	28,10	27,96
39.	ЈКП Плаваја	Собирање и одведување на отпадни води	3,30	4,57	4,38

Јавни комунални претпријатија			2017	2018 - БАРАЊЕ	2018 - РКЕ РЕШЕНИЕ
40.	ЈКП Плаваја	Прочистување на отпадни води	-	21,20	13,34
41.	ЈП Водовод Битола	водоснабдување	31,02	32,63	32,78
42.	ЈКП Нискоградба Битола	Собирање и одведување на отпадни води	11,70	13,57	13,28
43.	ЈКП Нискоградба Битола	Прочистување на отпадни води	10,96	6,63	6,54
44.	ЈП Долнени	водоснабдување	26,14	25,21	22,58
45.	ЈП Водовод и канализација Прилеп	водоснабдување	29,78	31,93	29,43
46.	ЈП Водовод и канализација Прилеп	Собирање и одведување на отпадни води	3,00	4,81	4,06
47.	ЈП Водовод и канализација Прилеп	Прочистување на отпадни води	-	-	-
48.	ЈКП Пролетер Ресен	Водоснабдување	24,85	34,32	30,46
49.	ЈКП Пролетер Ресен	Собирање и одведување на отпадни води	4,89	7,65	5,17
50.	ЈКП Пролетер Ресен	Прочистување на отпадни води	11,70	14,22	11,56
51.	ОЈП Вардар Брвеница	Водоснабдување	15,27	17,72	16,71
52.	ОЈП Вардар Брвеница	Собирање и одведување на отпадни води	0,00	10,26	3,58
53.	ЈКП Врапчиште	Водоснабдување	10,14	11,12	9,93
54.	ЈКП Врапчиште	Собирање и одведување на отпадни води	0,00	10,59	10,59
55.	ЈКП Комуналец Гостивар	Водоснабдување	23,19	23,68	15,40
56.	ЈКП Комуналец Гостивар	Собирање и одведување на отпадни води	12,82	11,41	10,99
57.	ЈКПД Мирмбајтја Желино	Водоснабдување	9,00	20,96	14,80
58.	ЈКПД Мирмбајтја Желино	Собирање и одведување на отпадни води	8,00	10,20	8,16
59.	ЈКП Тетово	Водоснабдување	16,68	17,54	15,95
60.	ЈКП Тетово	Собирање и одведување на отпадни води	7,60	3,53	3,45
61.	ЈП Водовод Куманово	Водоснабдување	30,11	37,29	35,86

Јавни комунални претпријатија			2017	2018 - БАРАЊЕ	2018 - РКЕ РЕШЕНИЕ
62.	ЈП Водовод Куманово	Собирање и одведување на отпадни води	7,10	4,60	4,49
63.	ЈП Водовод Куманово	Прочистување на отпадни води	8,50	8,96	8,82
64.	ЈП Водовод и канализација Скопје	Водоснабдување	20,00	20,33	20,11
65.	ЈП Водовод и канализација Скопје	Собирање и одведување на отпадни води	11,39	10,49	10,44
66.	ЈП Водовод и канализација Скопје	Прочистување на отпадни води	0,00	2,05	2,04
67.	ЈКП Водовод Илинден	Водоснабдување	30,95	31,39	29,46
68.	ЈКП Водовод Илинден	Собирање и одведување на отпадни води	12,51	8,70	8,70
69.	ЈКП Водовод Илинден	Прочистување на отпадни води	0,00	7,58	7,58

Користена литература

- Рамковна Директива за води (www.europa.eu.int);
- Директива за вода наменета за пиење (www.europa.eu.int);
- Директива за вода за капење (www.europa.eu.int);
- Рамковната директива за води 2000/60/ЕЦ (www.europa.eu.int);
- Директивата на Советот 91/271/ЕЕЦ за третман на урбани отпадни води (www.europa.eu.int);
- Директива на Советот 98/83/ЕЦ за квалитет на водата за пиење (www.europa.eu.int);
- Директива на Советот 2006/7/ЕЦ за квалитет на водата за капење (www.europa.eu.int);
- Директива 2007/60/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за процена и управување со ризикот од поплави (www.europa.eu.int);
- Директивата 2006/11/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за загадување предизвикано од одредени опасни супстанции кои се испуштаат во водена средина (www.europa.eu.int);
- Директивата на Советот 2006/118/ЕЦ на Европскиот парламент и на Советот за заштита на подземните води од загадување (www.europa.eu.int);
- Национална Стратегија за води (www.moepp.gov.mk);
- Стратегија за животна средина и климатски промени (www.moepp.gov.mk);
- Спогодба за стабилизација и асоцијација (www.sei.gov.mk);
- Национална Програма за усвојување на правото на ЕУ 2016 – 2018, www.sei.gov.mk;
- Законот за водите („Службен весник на РМ“ бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 180/14, 124/15, 146/15, 52/16);
- Закон за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13 и 42/14, 44/15, 129/15, 129/15, 192/15 и 39/16) (www.moepp.gov.mk);
- Законот за снабдување со вода за пиење и собирање на отпадни води (“Службен весник на РМ“ бр.68 / 04, 28/06, 103/08, 17/11, 54/11, 163/13, 10/15, 147 / 15, 31/16);
- Закон за утврдување на цените на водните услуги („Службен весник на Република Македонија“ бр.7/16);
- Закон за водостопанство („Службен весник на РМ“ бр.51/15, 93/15);
- Законот за безбедност на храната („Службен весник на РМ“ бр. 157/10, 53/11, 1/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15, 84/15, 129/15, 213/15 и 39/16);
- Закон за единиците на локална самоуправа („Службен весник на РМ“ бр.5/02)
- Закон за заштита на потрошувачите („Службен весник на РМ“ бр.38/04, 77/07, 103/08, 24/11, 164/13, 97/15 и 152/15);
- Закон за комуналните дејности („Службен весник на РМ“ бр.95/12, 16/13, 42/14, 44/15 и 147/15);
- Уредбата за класификацијата на површинските води („Службен весник на РМ“ бр.99/16);

-
- Уредба за класификација на водите („Службен весник на РМ“ бр.18/99);
 - Уредбата за категоризација на водотеците, езерата, акумулациите и подземните води („Службен весник на РМ“ бр.18/99);
 - Уредбата за составот, начинот на учество како и начинот на номинирање на претставниците во советите за управувањ со подрачјата на речни сливови и советот за управување со делови од подрачјата на речен слив, како и начинот на работа („Службен Весник на РМ“ бр.106/13);
 - Правилникот за начинот и постапката за утврдување на тарифа за водни услуги и на регулаторна тарифа за водна услуга е донесена од РКЕ и е објавен во („Службен весник на РМ“ бр.63/17);
 - Правилникот за безбедност на водата наменета за конзумирање од страна на човекот („Службен весник на РМ“ бр. 46/08)
 - Правилникот за содржината и начинот на подготвување на ПУРС („Службен весник на РМ“148/09)
 - Правилникот за методологија за проценка на речни сливови („Службен весник на РМ“148/09)
 - Правилникот за начинот и постапката за утврдување на тарифа за водни услуги и на регулаторна тарифа за водна услуга е донесена од РКЕ и е објавен во („Службен весник на РМ“ бр.63/17).
 - Методологија за утврдување на тарифите за водна услуга („Службен весник на РМ“ бр.63/17)

